

ISBN 978-966-07-1824-1

ISBN 978-966-07-1824-1

ISBN 978-966-07-1824-1

І. Сміян. Любов за нас пішла на хрест...

Medica mente, non medicamentis.
(Лікуй розумом, а не ліками)

Іван Семенович Сміян

ЛЮБОВ ЗА НАС ПІШЛА НА ХРЕСТ...

(книга вісімнадцята)

Прибув Сава до Кисва
З дружиною в парі.
Продавали сало, м'ясо
Й масло на базарі.
З покупцями торгувались,
З людьми говорили.
Потім пішли Хрещатиком
До Дніпра на схили.
А звідтіль як повертались,
Мовив Сава жінці:
Давай чтокать, бо невдобно,
Що ми українці.

Павло Глазовий. «Не в своїй тарілці»

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2010

УДК 82-94
С 50

В авторській редакції

Обкладинка *Світлани Демчак*

Сміян І. С.

С 50 Любов за нас пішла на хрест... (книга вісімнадцята). — Тернопіль:
Підручники і посібники, 2010. — 144 с.

ISBN 978-966-07-1824-1

Епіграф автора до цієї книги про те, що необхідно лікувати розумом,
є багатозначним. По-перше, призначення ліків без розуму завжди
шкідливе для людини. По-друге, в багатьох випадках людину можна

вилікувати лише розумним словом. По-третє, розумна підтримка як хворої, так і здорової людини завжди приносить полегшення оволодіння своїм тілом та освітлення душевного сприйняття світу. Як попередні сімнадцять книг спогадів і роздумів Івана Сміяна, так і ця вісімнадцята є спробою вирішення названого триєдиного завдання.

УДК 82-94

ISBN 978-966-07-1824-1

© Сміян І. С., 2010

*Якби ти знав, як много важить слово,
Одне сердечне, теплеє слівце!
Глибокі рани серця як чудово
Вигоює — якби ти знав оце!
Ти, певно б, поуз болю і розпуки,
Зціпивши уста, безмовно не минав,
Ти сіяв би слова потіхи і принуки,
Мов теплий дощ на спраглі ниви й луки, —
Якби ти знав!*

Іван Франко (уривок «Із книги Кааф»)

*ALMA MATER (Мати-годувальниця.
Метафорично: шаноблива назва
навчального закладу)*

Багато присвят мамі, діткам, сімейному затишку ми спостерігаємо протягом віків у прозі, поезії, мистецтві, драматургії... І зовсім мало людина присвячує своє душевне тепло своїй Alma mater — матері-годувальниці. Я на порозі початку свого 90-ліття помітив, що людина, в тому числі і я, головного у своєму житті не «помічає», вважаючи його неодмінною складовою свого «Я». І це діється з добрим наміром (bona mente), адже надбання, отримане у навчальному закладі, перетворилося у власність, у життєвий фенотип.

Скільки епізодів вузівського життя закарбувалося в кожного випускника Харківського національного медичного університету?! Не перелічити. Ось лише деякі власні приклади. Я, народжений у 1929 році на хуторі Лолові, села Білка, Тростянецького району, Сумської області, пропрацювавши три роки фельдшером (закінчив Сумську фельдшерсько-акушерську школу в 1948 році), вступаю в 1951 році до Харківського медичного інституту. Збулася моя заповітна мрія. Мрія, якою я марив три роки — й уві сні, і наяву. Чи можна передати словами мій стан після зарахування мене в студенти Харківського медичного вузу? Ні! Їх, слів, мало, їхня якість недостатня. Радість позахмарна, весела збудженість кожної клітини мого організму, легкість мого тіла, легкість життєва, ні з чим не порівнянна. Я птах у безхмарному голубому небі...

Й у зв'язку із цим піднесенням, яке я не втратив до сьогодні, дозволю собі використати для послання до своєї матері-годувальниці слова Василя Симоненка:

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.

Мені давно вже хотілося сказати добре слово про талановитого, сміливого поета Василя Симоненка, який відійшов у інший світ «у молодий, у лермонтовський вік», проживши лише 28 років. Я дивуюся його значним досягненням, його невичерпним думам, його поетичним передбаченням на віки. Коли я озвучую свої спогади і роздуми, я не можу передати глибинні свої відчуття, не використовуючи поезію В. Симоненка. Успадкування здобутків генія українського народу — це подальше духовне збагачення кожного із нас. І все це спонукало мене навести декілька уривків про нього зі статті Валентина Чемериса («Літературна Україна» 14 січня 2010 року).

ЗЕМЛЯ, ЩО ЙОГО НАРОДИЛА

*...Найбільше люблю землю, людей,
поезію і — село Біївці на Полтавині, де
мама подарувала мені життя.*

Василь Симоненко

...Минає Біївцям — по першій документальній згадці — 260 років, хоча насправді селу чи не всі чотириста! На горі Лисак ховали ще перших у тих краях козаків легендарних. А були вони й лицарі-вояки добрі, і філософи, і гумористи! Микола Сом, який був на тім кладовищі, розповідав мені, що бачив там старезний надгробок із дикого каменю, на якому зберігалися карбовані літери напису: «Прохожий, не топчи мій прах! Бо я вже дома, а ти ще в гостях!»

— Епітафія! — вигукнув Василь Симоненко, як був школярем. — Яка промовиста епітафія! І з гумором, і мудрістю народною!

(Пізніше він залюбки писатиме епітафії...).

На Лисаку поховано Василевого діда — Федора Щербаня. «... Чим густіша паморозь падала на дідову голову, тим більше він любив мене і

щедріше розкривав свою душевну скарбницю. Він старів на моїх очах, і йому здавалося що сила його і навіть саме життя його переливається в мене, бо не було в діда синів — покосили їх пошесті і кулі.

— Безсмертячко ти моє кирпате, — шепотів дід, коли я засинав під музику його слів.

То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив мені...

...Під впливом діда формувався світогляд хлопчика Василя, любого діда онука.

Ставши письменником, онук створить прозовий образок «Дума про діда» та щемку поезію «Дід умер».

Якось, коли Василько збиратиметься до школи, дід скаже його матері:

— Ганно, хай Василько завтра не йде до школи.

— Чого?

— Раз кажу, то треба.

«...Але то не була примха. В понеділок діда вже не було. Суворий і прекрасний, він лежав у домовині, на старезній дубовій лаві. А на дворі світило сонце, скрипів сніг і кукурікали півні на відлигу.

«Я не вірю, //що дід із могили воскресне, // він увесь не умре. // Його думи не хитрі // додумують внуки, // із очей ще віки променітимуть в них // його пристрасть і гнів, // його радощі й муки, // що вмираючи, // він передав для живих».

Злегка звиваючись, біжить дорога-вулиця Біївцями, ось — його хата. Меморіальна табличка на причілку — напис на ній можна прочитати лише зблизька. Але всі знають: у цій хаті народився і провів дитячі роки Василь Симоненко.

Маленька, низенька (осіла-вгрузла в землю чи такою була завжди?), крита очеретом, накошеним на березі Удаю. На дверях замок, але, як виявилось, для годиться: не заперто — заходьте, будьте ласкаві. Зовні — Шевченкова хата (пригадайте малюнок Кобзаря). Крихітні сінці, ліворуч — хижка, перетворена на кухоньку, праворуч — єдина кімнатка. Світлиця і зальця. Майже порожня. Першою нас зустрічає піч (копія моєї хати — І. С.). Микола Сом каже: «Ось на цій печі ми з Василем ще студентами ночували — гаряча черинь, просо на ній... У цій хаті я зустрічав і Новий рік, і Різдво 1955 року. Я народився 5 січня. Уявляєте, того дня — 5 січня!

— Василева мати пригостила мене... кавуном. Як вона його «живим» аж до Різдва зберегла?! Такого ж кавуна мати внесла до хати і 8 січня, коли її Василеві минув 20-й. За вікном січнева хуга, мороз тріщить, а в нас на столі на тарелі, — жар-кавун. І в печі вогонь палає...

Лиже полум'я жовте черево,
Важкувато сопе димар,
Галасує від болю дерево,
Піднімаючись димом до хмар.

Усе так і є в хаті, хоч піч бозна й коли топилася. Дерев'яний піл, столик. Старе крісільце, що не знати, де взялося... Віконця отакенькі, на стінах — вишивки в рамцях і рушниках. Бюст юного господаря... Нежилий дух: без людського духу і хата не хата. Бідність вражає.

...У дворику — вишні, вишні... «Знов листа мені прислала мати, // Невеликий лист — на кілька слів. // Пише рідна, що навколо хати // Наш садок вишневий забілів...»

...Єдина біївська вулиця колись звалася Молодіжною. Нині — Василя Симоненка. Ось і бюст на постаменті. Його, Василя. Молодий, рвйний, вродливий. Поруч — крислата яблуня. А за Василем, трохи вище, — сільська початкова школа, у якій закінчив п'ять класів і Василь. Нині школа імені Симоненка. Невеличка — початкова ж, — гарна, міцна, бо новенька. Але навколо тиша і пустка. Тоді в ній було сорок учнів... ...Але вже третій рік, як неповна середня школа імені Василя Симоненка у Біївцях його рідних — на замку.

Сьогодні в Тарандинцівській середній школі, розрахованій на 360 дітей, навчається 140 учнів із... сімох сіл. Школа нова, простора, світла, дзвінка! У ній прекрасний музей її вихованця Василя Симоненка, де нам школярочки розповідали про свого знаменитого земляка...

З легкою журбою, з печаллю світлою забриніли на прощання рядки поета (а голос його ми чули у шкільному музеї Тарандинців з магнітофонної плівки):

Гей, у лузі та й не перше літо
Виляга не скошена трава.
Гей, у полі та й не перше жито,
Та й не перше жито дозріва.

Не повернуть козаки з походу,
Не заграють сурми на зорі...
Будуть вік стояти біля броду
Посивілі верби-матері.

Я знову зі своїми спогадами. Перша лекція в інституті... Перша незабутня лекція професора, завідувача кафедрою нормальної анатомії Рафаїла Давидовича Синельникова. Він розпочав свою лекцію ефектно, не з анатомії, а з сумної демографічної ситуації у країні (це в 1951 році!)... Через півтора року я здаю іспит з нормальної анатомії людини професору Синельникову Р. Д. та отримую оцінку «відмінно» зі знаком оклику й коментарем про мої можливі майбутні наукові досягнення. Мої очі переповнюють сльози, мої відчуття вдячності не знають меж, моє бажання оволодівати знаннями помножуються в багато разів, я відчуваю себе ЛЮДИНОЮ. Хіба такий вчинок професора Р. Д. Синельникова можна замінити грамотами, значками чи навіть грошима?.. Ніколи! А все це трапилось завдяки вимогливості асистента Островського (ім'я та по-батькові не пам'ятаю), який вирізнявся особливою вимогливістю та любов'ю до свого фаху, за що його любила вся наша шоста група педіатричного факультету.

*Наша група у повному складі (пізня осінь, 19. 11. 1951 рік — перший курс):
я перший справа в першому ряду, моя майбутня дружина — друга зліва,
другий ряд.*

Не знаю, скільки нас ще залишилося живими, але я пам'ятаю кожного свого однокласника: два Віктора, Тоня, Тамара, Клара, Галя, Ема, Валя, Ліда, пам'ятаю їх особливості поведінки і навчання, їх пріоритети, їх тяжіння... Ми вихідці з різних областей колишнього Союзу (Полтавська, Челябінська, Сумська, Воронежська, Луганська, Харківська, Запорізька), але ми були єдиним молодіжним колективом з одним загальним бажанням — стати добрими фахівцями, стати ЛІКАРЯМИ. У нас ніколи не було непорозуміння, а тим більше залежно від географічного походження.

На підтвердження сказаного наводжу фотографію свого друга студентських років Шаміля Хустнудінова (татарин), з яким я проживав у гуртожитку в одній кімнаті. Шаміль «присів» на найбільшому в Європі майдані Свободи (у минулому ім. Дзержинського).

Останнє я пишу до того, що поділ України на Схід та Захід... надзвичайно надумане політиками. Як це не дивно звучить, але всі непорозуміння між людьми — це витвір політиків. Адже «За політиками, як і за пияками, прибирати завжди приходиться нам» (*Остін О'Маллі*). Їх розуміння всіх подій специфічне: «Вашингтон не міг збрехати; Ніксон не міг сказати правди; Рейган не міг зрозуміти відмінності між тим і другим» (*Морт Сал*).

Коли ж я вдивляюсь в обличчя моїх друзів молодості на цих фотографіях, то я мимоволі емоційно переживаю заново свої студентські роки. І як тут не погодитися з Блез Паскалем: «Ми ніколи не тримаємося за теперішнє. Ми пригадуємо минуле, випереджаємо прийдешнє, що ніби надто повільно приходить, наче бажаючи прискорити його біг, або пригадуємо минуле, аби його затримати яко надто швидше, ми, такі необачні, що блукаємо не в наших часах, зовсім не думаючи про той єдиний час, що нам належить, і такі марнотні, що думаємо про часи, які

вже є нічим, і втрачаємо без розмислу [sans reflexion] той єдиний час, який (постійно) продовжує існувати. Адже зазвичай разить нас теперішність. Ми ховаємо її від наших очей, бо вона нас смутить; а якщо й приємна нам, то побиваємось, що вона тікає від нас. Намагаємось підперти її прийдешнім, і подумуємо, що розпоряджатимемося тим, що не в нашій моці, у час, до якого не впевнені, що доживемо.

Хай кожен розглядає свої думки. Він побачить, що вони цілковито перейняті минулим або прийдешнім. Ми майже не думаємо про теперішність, а як і думаємо, то лише на те, аби запозичити у ній ті знання, які дадуть можливість розпоряджатись прийдешнім. Теперішність ніколи не є нашою метою.

Минуле і теперішнє — це наші засоби; тільки прийдешнє наша мета. Отож, ми ніколи не живемо, а тільки сподіваємось жити і, постійно готуючись бути щасливими...» (із книги «Думки», 2009).

Наведений випадок щодо кафедри нормальної анатомії людини також свідчить про колегіальну довірливість на цій кафедрі, що сьогодні можна зустріти не часто.

І знову про «нормальну анатомію людини». Музей нормальної анатомії людини вперше був заснований у Харківському медичному інституті видатним анатомом Володимиром Петровичем Воробйовим зі своїми учнями. Він (музей) був дуже важливим помічником в оволодінні студентами знаннями по цьому предмету. Сьогодні такі музеї використовують у навчальному процесі всі вузи нашої країни (і не тільки нашої). Так ось, перед державними іспитами з цього предмета за стихійною ініціативою студентів було запропоновано провести змагання з рівня знань студентів між різними факультетами (лікувальний, педіатричний, санітарно-гігієнічний). Представником педіатричного факультету було обрано мене. І ось три студенти проводять «обхід» усього музею та ставлять по чергово один одному запитання, на які необхідно знайти відповідь на музейному препараті. За нами, трьома основними фігурантами, спостерігають десятки наших товаришів (судді). Висновок одноголосний — переможець я. Мій піднесений стан, стан людини, яка систематично, поглиблено вивчала цей предмет, у даному випадку компенсував години, тижні, місяці цілеспрямованої праці. Моя любов до медицини перевершувала всі інші почуття в мені. І коли ця

любов мала свої прояви у вигляді наведених випадків — моя життєва завершеність не знала меж. Любов...

ЛЮБОВ

Хоч і пізнав би я всі мови
І ангелів, і всіх людей,
Як би я не мав любови,
Був би, як кимвал той твердий,
Був би, як мідь гучна й пуста,
Й мертві були б мої уста.

Хоть міг би я пророкувати,
Знав тайники подій усіх
І віру міг могутню мати,
Що й гори порушати б міг,
А в серці б я любові не мав,
Нічим би був, нічого б не здолав.

І хоч би все добро своє
Віддав я бідним без принуки,
Хоч би і тіло і життє
Віддав на смерть, на тяжкі муки,
А в серці би любові не мав,
Нічим би був, нічого б не здолав.

Любов-бо довготерпелива,
Ласкава, й смирна, й знає честь,
Независна, не пакіслива, —
Любов за нас пішла на Хрест.
Негорда, честі не бажає,
Терпить, відплати не шукає.

Гнів їй далекий і все зле,
Неправда й раз її не тішить,
Лиш правда потішає все;
Все зносить, кожному все лишить,
Все вірить, все надію має,
І все, і все перетриває.

Любов ніколи не загине!
Хоч всі пророцтва заніміють,
Хоч людська мова в безвість злине,

Всю мудрість в пил вітри розвіють,
Вона жиє, все оживляє,
Вона все-все перетриває.

Іван Франко

Я сам собі ставлю запитання: чому так чітко закарбувалися відомості про кафедру нормальної анатомії людини? І відповідаю словами Аристотеля: «Талановиті лікарі надають виняткової важливості докладному знанню анатомії людини».

Біологічна хімія. Важливий кусень медицини. Але я хочу написати не про чудово організований навчальний процес на цій кафедрі, а про виховний. Нашу групу курував завідувач цієї кафедри Арон Михайлович Утевський. Було колись таке: за кожною групою був прикріплений викладач вузу. У мене від цього «курування» на все життя залишилася дискусія за романом Льва Толстого «Анна Кареніна», яку організував і провів Арон Михайлович. Настільки вільно і по-своєму викладав кожний студент своє бачення подій, що ми всі «заразилися» свободою слова, свободою думки і відчули себе «людьми». Наш «поводир» (професор Утевський А. М.) непомітно, але впевнено сприяв розвитку плідної дискусії. А. М. сприяв тому, що допоміг багатьом своїм учням знайти «себе в собі»: «Цей іспит, цю страшну школу життя той, хто прирікає себе, бере на себе доброхит, сподіваючись після тривалого іспиту перемогти себе, оволодіти собою так, щоб міг, врешті, через послух усього життя досягти вже цілковитої свободи, тобто свободи від самого себе, уникнути долі тих, що все життя прожили, а себе в собі не знайшли» (Ф. М. Достоевський, роман «Брати Карамазови»). Я бажав би додати, що Арон Михайлович був заслуженим діячем науки УРСР, членом-кореспондентом АН УРСР, видатним лектором, а спілкування з ним запам'яталося на все життя. Незважаючи на те, що його давно немає з нами, ми, живі, пам'ятаємо, що «Мертві керують живими» (Огюст Конт).

Alma mater... Alma mater... Надія моя,

НАДЕЖДА

Есть птичка рая у меня,
На кипарисе молодом

Она сидит во время дня,
Но петь никак не станет днем;
Лазурь небес — ее спина,
Головка пурпур, на крылах
Пыль золотистая видна, —
Как отблеск утра в облаках.
И только что земля уснет,
Одета мглой в ночной тиши,
Она на ветке уж поет
Так сладко, сладко для души,
Что поневоле тягость мук
Забудешь, внемля песни той,
И сердцу каждый тихий звук
Как гость приятен дорогой;
И часто в бурю я слышал
Тот звук, который так люблю;
И я всегда надеждой звал,
Певицу мирную мою!

М. Ю. Лермонтов

Надія...

Надія та радість студентських років світиться з усіх шпаринок наших тіл.

Щойно одружилися (1956 рік), закінчивши п'ятий курс Харківського медичного інституту. Я з молодою дружиною під яблунею в мамі й тата в гостях. Літо, тепло, аж занадто. Тому, читачу, пробачайте мій вигляд.

А це я з другом студентських років Віктором Кусковим, який був старостою нашого курсу протягом шести років.

Він вступив до вузу після служби в армії. Був хлопцем струнким, підтягнутим та зібраним. У деякій мірі ми з нього брали приклад, з його фізичної підготовки. У даному випадку ми сфотографувалися на вулиці Сумській, поруч з оперним театром, на одному із святкувань. Обидва ми у «формі», в яку нас безоплатно одягнув рідний інститут. Дріб'язок, а приємно й до сьогодні. Я був ректором у більш заможний час, але не пам'ятаю, щоб безоплатно з ніг до голови одягав усіх студентів. Мабуть, я недостатньо засвоїв думку стародавнього грецького філософа Епіктета: «В одном ищи радости и успокоения: в том именно, чтобы от одного общепользнего дела переходит к другому, памятуя о Боге».

Коли йдеться про Alma mater, то, як правило, ми маємо на увазі ВНЗ. Але це розуміння я значно розширив би, доповнив його школою, технікумом, коледжем...

«Ось і школа, ось і клас, він давно чекає нас...». Нас усіх чекав перший клас. Моє добре, неперевершене враження про вчителя сформоване в першому класі. Моєму захопленню вчителем першого класу не мало меж. Я не пам'ятаю, ні як її звали, ні як її прізвище, але її образ у моїй свідомості — це безмежна чистота, глибинна доброта і навіть святість. Для мене, так само, як сьогодні і для моєї внучки-першокласниці, було незаперечним: «Magister dixit» (так сказав учитель). І таке враження про свою першу провідницю в житті, думаю, є в кожної людини. Неможливо без глибокого хвилювання читати вірш Василя Латанського:

ПОХОРОН УЧИТЕЛЬКИ

Прощальна мелодія над селом...
Тихо-журна і важка до знемоги.
Бабине літо пливло — не пливло,
Стало, спинилося край дороги.
Нею ходила. Піввіку. Як мить!
Тишу будила отут на світанні.
Вже їй дзвіночок шкільний не бринить —
Кличе на цвинтар оцей, останній.

Учні копають хатину тісну,
Хоч цій науці їх не учила.
Котяться сльози та й на труну.
В квітах, як спомин, могила.
От і скінчивсь, без перерви, урок.
Світ занімів. Світ завмер від утрати...
Із вантажівки звиса килимок.
Той, що купила на першу зарплату.

Сьогодні я, як педіатр, не просто розумію, а знаю, що все «людське» закладається з пелюшок. А найважливіші життєві «ази» розуміння себе, близьких, оточуючого середовища залежать від мами, близьких дитини, вихователя садочка, вчителя початкових класів! «Ліпиться» людина від народження до 5-9 років. В подальшому проходить лише шліфування людської постаті. Чому наші «вожді» різного рівня не розуміють цього? Я відповіді не знаю.

А Василь Сухомлинський, якого ми не так добре пам'ятаємо, як це годиться добрим синам і донькам, про це знав:

«Як добитися, щоб найсильнішим і неблаганним суддею людських вчинків стала совість? Головне тут ось що: треба оберігати дитячу совість від лицемірства й підлості, виховувати чисту совість. З раннього дитинства я намагаюся побудувати взаємовідносини в колективі так, щоб дитина, залишаючись наодинці з собою, відчувала владу благородних ідей, ідеалів над своєю совістю, щоб, одухотворена цими ідеями й ідеалами, в творенні добра вона знаходила справжнє задоволення і радість. Важливо не допустити, щоб задоволення, радість від похвали були сильнішими, ніж задоволення від доброго діяння. Бажання зробити добро тільки заради того, щоб похвалили, означає, що на чистому тілі совісті з'являється плямочка.

Починати треба з крихіток моральності, дуже важливо, щоб маленька дитина, залишаючись наодинці з собою, бачила матеріальне втілення своїх духовних сил, переживала почуття гордості, щоб бажання побачити себе в праці було само по собі задоволенням, особистою радістю.

Як неоціненне моральне багатство, треба берегти ці душевні пориви, не оскверняти їх байдужістю. Придивіться уважно до дитячої праці, і ви

побачите багато засохлих дерев. Хлопець узяв у школі жолудь, пообіцявши посадити його на садибі батька і виростити дуб, але забув про жолудь, він пролежав кілька тижнів на вікні, поки мати не викинула, — це теж засохле дерево.

Совість — річ надзвичайно тонка, ніжна і примхлива. Якщо потакати її примхам і норовам, вона стає жорстокою. Треба вчити дітей і особливо підлітків повелівати своєю совістю, тоді вона стає мудрим і благородним вартовим вчинків, поведінки, всього життя. Є в М. Заболоцького такі рядки:

Не позволяй душе лениться!
Щоб в ступе воду не толочь,
Душа обязана трудится
И день и ночь, и день и ночь!
Не разрешай ей спать в постели
При свете утренней звезды,
Держи лентяйку в черном теле
И не снимай с нее узды!
Коль дать ей вздумаешь поблажку,
Освобождая от забот,
Она последнюю рубашку
С тебя без жалости сорвет.

Суворість і вимогливість, до себе, непримиренність до лінощів і розслаблення, нетерпимість до «а може» і «як-небудь» — до цих азбучних істин самовиховання дітей повинна виробитися особлива гостра чутливість.

— Не забувайте — ми люди, — вчу я дітей, — повелівайте своєю совістю, виховуйте в собі вимогливість.

Ми відпочиваємо на лісовій галявині під розлогою липою. У нас бенкет: їмо солодкі кавуни. На траві — акуратно складена купка шкарлупи. Хтось з дітей уже поглядає на куц: он туди можна її викинути.

Опам'ятайтеся, подумайте, що ви збираєтеся робити. Ніхто вас не побачить, а ваша совість! Хіба вам не соромно буде перед собою? Хіба приємно буде згадувати, що ви залишили об'їдки гнити під розквітлим кущем. Ми беремо шкарлупу, несемо її в поле, закопуємо в землю: гниль для землі корисна, а в душі у нас не буде смороду від цієї гнилі.

На кожному кроці перед дитиною, підлітком, юнаком — камінь, який можна обійти, але можна й прибрати з дороги, звільнивши її для інших людей і розчистивши стежку до власної совісті. Мистецтво і майстерність виховання полягає у тому, щоб жодний камінчик не був обійдений. Щоб совість не давала людині спокою, якщо в душі заворушиться, на перший погляд, невинна істота, ім'я якій — лінощі...»

Ось чому все життя я з повагою ставився до вчителя. Незважаючи на те, що я лікар-педіатр (а може, тому), вважаю найважливішою, найбільш відповідальною перед суспільством спеціальність вчителя. Я не пам'ятаю, щоб у мене будь-коли виникало відчуття відрази до будь-якого вчителя в школі, в технікумі та інституті. Навіть тоді, коли я керував невеликим колективом вчителів (23) у дитячому санаторії «Джерело», де я був головним лікарем і щотижня проводив з ними нараду і знав про них багато. Я не вважаю вчителем завуча названого колективу, який «завушно» закінчував Дрогобицький педагогічний інститут, працюючи інструктором міському партії. У його заяві на відпуску я, не філолог, знаходив п'ятнадцять помилок. Дорослих цей завуч називав на «ти», дітей — на «ви». Це є підтвердженням того, що «Одно из величайших бедствий цивилизации — ученый дурак» (Карел Чапек). Вчений і дурень. Сполучення цих слів вважалось би не сумісним. Але Євген Колодійчук пояснює це тим,

ЯК СВИНЯ СОЛОВ'ЄМ СТАЛА

Свиня
Раз стала
Солов'єм.
Мабуть,
Знайомство
В Лісі
Є...

Хай йому грець. А може й не нехай? Адже може трапитися і таке:

*Сама розіпнешся. Во злові
Сини твої тебе уб'ють.*

«Осії. Глава XIV»

І прийдуть нелюди. Не люди.
Хоч наречуть себе людьми.
Розлюднять люд. Більмом полуди
затягнуть очі. Чобітьми
затопчуть правду Божу. Власну
лжеправду виведуть на кін.
Все, що світило, гріло, згасне,
наляже ніч з усіх сторін.
Й на згині горнього паперу
поставить підпис Асмодей:
настав кінець людської ери,
гряде епоха нелюдей.

14. 08. 2009. Володимир Базилевський

Щось я на сумні речі відволікся. Мною сьогодні опановують переважно світлі думи. Але, щоб гідно оцінити сонячні промені, необхідно поспілкуватися і з хмарним днем, коли сонце затягнуте чорними хмарами. Парадоксальність в усьому — це наш подразник для роздумів та постійного руху, руху нашої внутрішньої енергії. Наприклад: «Вольтер учил: «Чем люди просвещеннее, тем они свободней». Его преемники сказали народу: «Чем ты свободнее, тем просвещенней». В этом таилась погибель» (Антуан Ривароль).

^{2*} Смієт І. Любов за нас пішла на хрест...
І все-таки *gaudium in litteris est* (навчання дає насолоду — втіха в науках). Отже, навчаючись все життя, ти, я, він, вона має надію на щасливе життя. І не лише надію, а й реальне захоплення оточуючим світом та піднесеними почуттями свого організму. Цей свій висновок я можу підтвердити й трьома роками свого навчання в Сумській фельдшерсько-акушерській школі. Нездоланна бідність, постійне відчуття недоїдання, відсутність навіть мінімальних умов комфортності проживання... Не впливали на мій постійний піднесений стан, стан системного опанування невідомим до цього часу простором медицини, художньої літератури, пізнання широкого кола людей (товаришів по навчанню, своїх вчителів...)... Я кожний день був сам для себе Колумбом... Відкривав дедалі нові горизонти неосяжного Всесвіту. І так усе життя... І так навіть сьогодні.

*На цій фотографії моя юність; мені 18 років; мій близький друг тих часів
Федір Коробейник, з яким я й тепер спілкуюсь.*

Розкрию таємниці, які непомітні на фотографії.

По-перше, хвиля мого волосся опущена на правий бік лоба. Це не закономірність, а випадковість. Чому? Щотижня, в суботу після навчання, я вирушав додому. Частіше відправлявся товарним потягом, який на моєму роз'їзді Скрягівка мчався (згори) і ніколи не зупинявся. А тому мені необхідно було вистрибнути з потягу ще до прибуття до роз'їзду, оскільки там було вже декілька колій і стрибати було дуже небезпечно. За чотири дні до цього фотографування я невдало вистрибнув, впав та декілька метрів «проїхав» всім тілом, у тому числі й головою, по піску з ракушками. Пошкоджений лоб я заховав під своєю «шевелюрою».

По-друге, мій піджак на фотографії виглядає добротним, але добра четверть його нижньої лівої частини була залатаною. Іншими словами,

мій одяг та взуття не були ідеальними. А на першому курсі ми з Федьком ходили по місту Суми, в тому числі й на заняття, босими.

І по-третє, 2,5 кг хліба (по 500 г на день), які я отримував по карточці за п'ять днів, «знищував» по дорозі від аудиторії до квартири (це були повоєнні роки — 1945–1948).

Й по-четверте. А погляньте-но на ці нижченаведені знімки. Це книга наказів Сумської фельдшерсько-акушерської школи за 1945 рік. Для неї використана якась непотрібна книга. Ні паперу, ні будь-яких записників не було. За роки навчання в цьому навчальному закладі я жодного разу не бачив простого чистого зошита. Конспекти лекцій і практичних занять ми писали на газетах. У проміжках між строчками газетного тексту. Або незважаючи на текст, як це видно з наказу про моє зарахування:

Приказ № 721
по Сумской медшколе

Решением приемной комиссии зачислить в число учащихся следующих товарищей, сдавших вступительные экзамены: ... 24. Смиян И. ... 10. Коробейник Ф. (мій односельчан і друг юності).

І мені, на відміну від теперішнього покоління, спогади Юрія Гагаріна («ДТ» від 10. 04. 10) про те, що «Писати вчилися на старих газетах. Якщо вдавалося роздобути обгортковий папір або шматок старих шпалер, то всі раділи...», не лише зрозумілі, а ще й асоціюються з моїм становленням як людини. Й до цього часу моє ставлення до чистого паперу священне. Я не можу навіть маленький клаптик чистого паперу викинути геть і болюче переносив та переносу «марнотратство» паперу дітьми й онуками, не кажучи вже про інших. З тих часів я усвідомив, що *Id facere laus est, quot decet, non quod libet* (Великий подвиг робити те, що годиться, а не те, що хочеться. Сенека). І таке усвідомлення сприяло тому, що мені

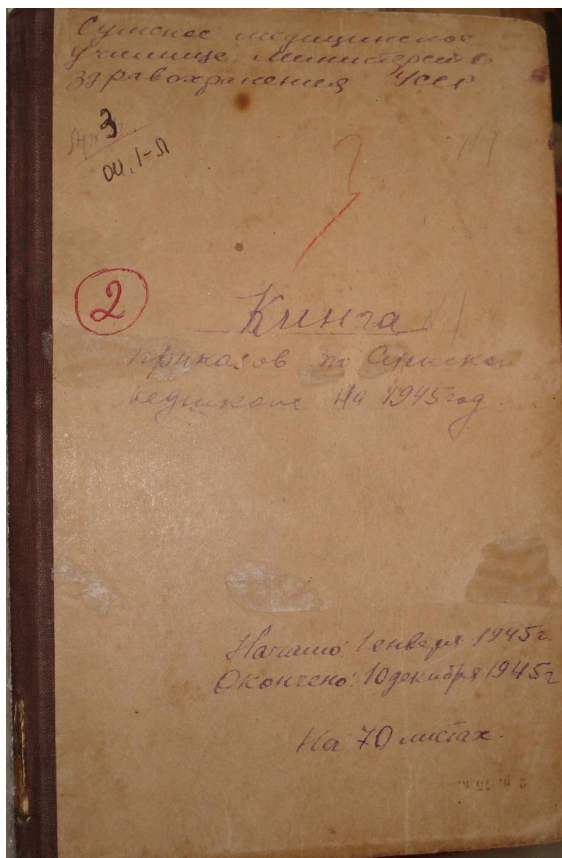
ВІДКРИЛО НЕБО ГОЛУБУ ЗАВІСУ

Відкрило небо голубу завісу,
Пахкі принади літа на губі.
Нехай усе лихе іде до бісу,
Коли цей день Господь послав тобі.

І ти виростаєш в благодать поволі,
Й печаль колишня — не така й гірка.
Здається, лінії твоєї долі
Вирівнює невидима рука.

Вадим Крищенко

Ось вони, «першодруки», 1945 року, року завершення другої світової війни... Які вони багатомовні...

Далеч у жадібні очі текла,
Не просто ступали —
Співали ноги,
І тишу музика берегла.
Як він ішов!
Зачарований світом,
Натхненно і мудро творив ходу —
Так нові планети грядуть на орбіти
З шаленою радістю на виду!
З шаленим щастям і сміхом гарячим,
З гімном вулкан ним без музики й слів!
Як він ішов!
І ніхто не бачив,
І ніхто від краси не зомлів.
В землю полускану втюпився кожен,
Очі в пилюці бездумно волік...
Раптом —
Шепіт поміж перехожих:
— Що там?
— Спіткнувсь чоловік... —
Одні співчували йому убого,
Інші не втримались докорять:
— Треба дивитись ото під ноги,
Так можна голову потерять... —
Трохи в футбол пограли словами,
Обсмакували чужу біду.
А він знов йшов.
І дивився прямо.
І знову
Натхненно творив ходу!

Василь Симоненко

На схилі літ у мене склалося враження, що «зона щастя» в моєму мозку працювала все життя і лише інколи відпочивала. Отже, про «зону щастя» докладно розповідає Оксана Шевченко у статті:

**АНДРІЙ СЛЮСАРЧУК: ПЕРЕКОНАНИЙ —
НЕОБХІДНО СТИМУЛЮВАТИ «ЗОНУ ЩАСТЯ»**

В УКРАЇНСЬКІЙ КОЛЕКТИВНІЙ СВІДОМОСТІ»

(«ДТ» 26 грудня 2009 р.)

Указом президента України створено Інститут мозку, очолити який пропонується екстраординарному професору-нейрохірургу Андрієві Слюсарчуку, який багато років присвятив дослідженню людського мозку.

Андрій Слюсарчук — особистість екстраординарна. Українець, який має феноменальну пам'ять, установив кілька світових рекордів із запам'ятовування величезних обсягів інформації. Останній рекорд установлено цього літа в Києві: 38-річний професор продемонстрував неймовірні можливості, запам'ятавши 30 мільйонів знаків числа пі після коми. Завдяки чому титул «Доктор Пі» закріпився за ним остаточно.

Професор Слюсарчук стверджує: насправді ми нічого не забуваємо. Все, що одного разу сприйняв мозок із допомогою органів чуттів, залишається в ньому навечно. Просто ми цією інформацією не можемо скористатися, оскільки мозок установлює якісь «заслінки» в доступі до інформації. Щоб пояснити цей феномен пам'яті, Андрій Тихонович використовує такий образ: «Я навчився виключати «фільтри», які не дають можливості звернутися до інформації, що зберігається в нашій свідомості. Це схоже на те, як промінь ліхтарика вихоплює предмети в неозорому темному просторі, знаходить інформацію в якійсь величезній системі координат, шукає потрібний том у величезній бібліотеці. Образів можна знайти безліч, але принцип приблизно такий».

«Ми несемо відповідальність за незроблене»

— Після закінчення Московського медуніверситету мене направили в Україну. Всі вважали — не пощастило. А насправді це був щасливий випадок. Я з інтересом самостійно працював чотири роки в м. Новояворівську Львівської області. У теплих умовах московської клініки я ніколи не досяг би тих самих результатів. А так досить швидко захистив кандидатську і докторську дисертації, нагромадив величезний захоплюючий матеріал.

Проте я був надто молодий для того, щоб мене сприймали серйозно. Намагався виробити свій індивідуальний почерк, використовуючи надбані знання (Андрій Тихонович знає напам'ять усю прочитану раніше

медичну літературу. — О. Ш.), інтуїцію, за що потрапив у немилість. Чого тільки не натерпівся і не почув на свою адресу. Але я не падав духом. Продовжував працювати. Бо знав: у науковому світі існує «гамбурзький рахунок», тобто всі знають, хто скільки «важить» насправді...

Зі створенням Інституту мозку з'явилася реальна надія реалізувати свої задуми, і я з полегшенням можу відкинути думки про еміграцію, які опановували мене у хвилини розпачу. Повірте, це означає для мене набагато більше, ніж усі поставлені світові рекорди... Адже тепер я зможу зробити в науці те, на що я здатен. Мій життєвий принцип — ми несемо відповідальність за незроблене. Незроблене — це невивчені механізми мозку, це хворий, який не може чекати.

Насправді всі публічні демонстрації можливостей моєї пам'яті — це ще й дієвий спосіб привернути увагу до моєї роботи. Число пі — лише числова лінійка, колосальний масив інформації, який наочно демонструє можливості людського мозку.

— Виходить, що лише завдяки майже цирковим трюкам можновладці поставилися серйозно до ваших досліджень і можливостей як ученого?

— З одного боку, сумно, що громадськість і ЗМІ сприймали мене почасти як шоумена. Проте я переконався, що іншого шляху, на жаль, не маю. Як психолог я чітко розумію, що в нашій країні працює тільки такий підхід. Я роками сидів у Львові, хоча мав уже дуже великий клінічний досвід у нейрохірургії, неврології, психіатрії, психології. І просунутися не міг нікуди, ні на крок. Мені не давали. Я щасливий, що до влади, нарешті, прийшло усвідомлення того, що нехтувати перспективами, які можуть відкритися перед українською і — без удаваної скромності зауважу — світовою наукою і медициною — щонайменше легковажно.

«Ми зможемо допомогти важким хворим, вилікувати яких традиційними способами не вдасться»

Ця дослідницька діяльність важлива для мене не як абстрактні знахідки, що само по собі теж дуже цінно. Набагато важливіша перспектива використовувати ці відкриття в різних галузях медицини для реальних хворих. Тому одним з основних напрямів роботи новоствореної

наукової установи буде оптимізація діагностики та лікування захворювань мозку. З цією метою при інституті має бути створена клініка на 100 ліжок. Тобто фундаментальні дослідження і лікування будуть нерозривно пов'язані. Планується хірургічне лікування епілепсії та паркінсонізму, психохірургічні операції, у тому числі хірургічне лікування наркотичної залежності, лікування магнітостимуляцією та багато чого іншого — те, чим в Україні ніхто не займається. З допомогою унікальних методів ми зможемо допомогти важко хворим, вилікувати яких традиційними способами не вдається. Але основними напрямками діяльності інституту будуть фундаментальні дослідження організації складних психічних функцій мозку людини — мови, емоцій, пам'яті, творчості, як у здорових людей, так і хворих.

— Чим іще відрізнятиметься Інститут мозку від медичних і фізіологічних інститутів схожого профілю?

— Власне, в інституті досліджуватиметься насамперед саме те, що робить людину людиною. Центр вивчення мозку буде спеціально орієнтований на дослідження того, що не можна вивчати на тваринах. Адже дані, отримані на кроликах і пацюках, не завжди дають адекватне уявлення про мозок людини. Є явища, які можуть бути вивчені тільки на людині. Наприклад, один із наукових напрямів, який розроблятиметься і впроваджуватиметься в лабораторії позитронно-емісійної томографії, — це дослідження мозкової організації обробки мови, її орфографії та синтаксису. Ми проводитимемо психофізіологічні дослідження на добровольцях із використанням так званої неінвазивної техніки. Простіше кажучи, не «заглиблюючись» у мозок і не завдаючи особливих незручностей: приміром, дослідження томографії мозку з допомогою електроенцефалографічних методик. Але буває, що хвороба або нещасний випадок «ставлять експеримент» над людським мозком — наприклад, у хворого порушується мова чи пам'ять. У цій ситуації можна досліджувати ті ділянки мозку, робота яких порушена. Таким чином ученим дається унікальна можливість — вивчити, які саме функції мозок не спроможний виконувати з такими порушеннями. Ця методологія з'явилася дуже давно, розквітла в другій половині XIX століття й успішно використовується і сьогодні.

Справді, неприпустимо проводити експерименти на людині, але хвороба — це своєрідний експеримент, поставлений самою природою і долею. І в процесі лікування можна отримати неоціненну інформацію про механізми роботи мозку.

Експедиція по мозку

— Мені здається, що немає нічого більш неосяжного, ніж мозок. Зазвичай вважають, що душа — у серці людини, хоча для мене очевидно: вона — в голові, не вважайте це за богохульство. Адже еволюція природи полягала не в розвитку серця чи печінки — вони в усіх ссавців однакові. Еволюція полягала у збільшенні функцій та обсягу нашого головного мозку. Саме це сформувало сучасну людину, що, правда, не застрахувало її від нерозважливості. Пацюки, натиснувши один раз на педаль, яка веде до неприємностей, біжать від неї. А деякі люди можуть усе життя тиснути на цю педаль. Хіба ж не прикро за людину! Можна нескінченно страждати і скаржитися, продовжуючи підживлювати зону нещастя. І тоді людина впадає в гріх зневіри, по-медичному — в депресію. І це не просто поганий настрій, а нейрохімічні зміни в мозку, слідом за якими виникає багато хвороб. Депресія — проблема століття, цивілізації. Її відчують мільйони людей. На моє щастя, ця недуга пройшла повз мене. Як чудово сказав Моруа, не факти нашого життя роблять нас нещасливими, а наше до них ставлення.

Як невролог я можу провести «експедицію» по нашому мозку. У ньому є дві зони — «зона щастя» і «зона нещастя». Інакше кажучи, є система нейронів, яка працює на щастя. Ну, звісно, «щастя» у даному випадку — це метафора. Йдеться про зону мозку, яка посиляє організму відчуття радості, комфорту, світла. Вона ніби каже нам: «У тебе все дуже добре!». А є та, що кричить: «Біжи звідси! Тут жахливо!». Досліджувалися ці зони, як повелося, на пацюках. Отже, якщо тварині ввести в мозок електрод і подразнювати другу зону, то пацюк торкнеться педалі один раз, відразу кине її і більше ніколи до неї не повернеться. А якщо електрод потрапив у «зону щастя», він натисне на цю педаль і триматиме її багато днів поспіль. Йому не потрібна їжа, не потрібен сон, не потрібен партнер — він щасливий. Зрозуміло, що неможливо вживити електрод у людський мозок навічно й у такий спосіб змоделювати

постійно задоволену життям людину. Але, не вдаючись у дискусії психологічного або, якщо хочете, духовного характеру, маємо очевидне суто матеріальне підтвердження того, що щастя, так само як і нещастя, ми носимо всередині себе. І цей стан залежить від зовнішніх обставин рівно настільки, наскільки правильно ми зуміємо вибрати педаль.

— Звучить як гарна легенда... Взагалі ж про мозок людини існує безліч міфів. Наприклад, що ми використовуємо його всього на 10%.

— На жаль, будь-якого невичерпного резерву людського мозку нейробіологам виявити поки що не вдається. Мало того, проведені дослідження показали, що жоден із так званих стимуляторів розумової діяльності не викликає помітного довгострокового підвищення працездатності головного мозку.

Припущення про те, що 90% мозку лежить мертвим капіталом, відразу викликало в мене серйозні сумніви. По-перше, тому, що головний мозок, як і будь-який інший орган, сформувався в ході природного добору. Метаболізм мозкової тканини обходиться організму дуже недешево, а тому наївно вважати, що еволюція дозволила б йому витрачати свої ресурси на формування й підтримку життєдіяльності настільки масивного «недозавантаженого» органа.

По-друге, насторожують численні факти з галузі клінічної неврології та нейрохірургії. Втрата людиною (внаслідок хвороби або потрясіння) навіть невеличкої частини мозкової тканини має для організму катастрофічні наслідки. У головному мозку немає, схоже, жодної структури, ушкодження якої в результаті інсульту або травми не викликало б у людини якогось серйозного фізіологічного порушення. Електрична стимуляція різноманітних ділянок головного мозку в ході нейрохірургічних операцій також не змогла виявити якихось «сплячих» ділянок, подразнення яких слабким електричним струмом не викликало б жодних відчуттів, емоцій чи рухів. Дослідники поки що не виявили в ньому жодної непрацюючої ділянки. Отже, ці горезвісні 10 % — справді міф.

— Проте досягнення з включення резервів пам'яті, які продемонстрували ви особисто і з допомогою своїх учнів, схоже, наближають нас до реальності фантастики: навчити кожного бути генієм.

— Мені поки що не дуже ясно, чи є така формула — формула генія. Згадайте слова булгаковського професора Преображенського з «Собачого серця»: «Поясніть мені, будь ласка, навіщо потрібно штучно фабрикувати спіноз, коли будь-яка жінка зможе його народити коли завгодно...». Але я стверджую, що людина середніх здібностей може їх розвивати, але не до рівня генія, навіть, можливо, до рівня великого таланта не вийде. Талант, наприклад, до малювання, музики, передбачає наявність особливих властивостей мозку. У чому відмінність генія від таланта? По-перше, в генія таких властивостей більше. По-друге, вони... особливі. Геній — це прорив у досі невідоме, це творчість у чистому вигляді. Напевно, питання про формулу генія нині можливе лише як постановочне. Але прогрес наук про життя — генетики, молекулярної біології — різкий. Розкрито геном людини. І якщо років десять тому запитувати, якою є біохімія мислення, творчості, було ще некоректно, сьогодні ми підходимо до розуміння цих таємниць. Але для цього як мінімум потрібен передусім дуже хороший інструментальний апарат. І, зрозуміло, геній — як об'єкт дослідження.

Наука і віра несумісні

— Чому люди так по-різному переносять травмуючі обставини? У чому тут річ?

— У рівні психологічного захисту, що всередині людини. І віра — один з найважливіших його механізмів. Віруючий — захищений: йому легше хворіти, легше вмирати. У нього завжди є надія на інший світ. Я часто спостерігав, як, захворівши, релігійними стають абсолютні атеїсти, знаходячи у вірі силу й розраду. Але мені здається, що наука і віра несумісні. Перша живе фактами, друга не потребує доказів. Моя відданість фактам, на жаль, робить мене внутрішньо невіруючим. Перекоаний, для багатьох релігія є підвалиною життя. Але, на жаль, у моїй особистій формулі щастя вона не займає належного місця. Я не плекаю надії на майбутнє життя, і в цьому моє лихо. Але водночас — і щастя, бо я знаю: все треба робити тут і зараз.

Зате в моєму арсеналі психологічного захисту є третя сестра віри і надії — любов. З усіх скарбів, дарованих Богом людині, це — найцінніший. І він потенційно однаковою мірою даний усім. Це почуття,

яке не залишає людину, якщо її не полишає розум. Я хотів би, щоб гаслом медицини стало підвищення якості життя людини. Можнавилікувати людині запалення легень, але вона залишиться такою ж нещасною, як і раніше.

Якось у розмові з тележурналістом я порадив створити програму «Щасливі випадки тижня». Адже те, що чують і бачать наші люди, робить їх нездоровими. «Її ніхто не дивитиметься» — відповіли тележурналісти. Дурниці! Всім відомо, яка величезна частина населення дивиться серіали. Людям потрібні «шматочки» нехай навіть чужого щастя, радості, удача. Я переконаний — необхідно стимулювати «зону щастя» в українській колективній свідомості...

І мій висновок, і моє

КРЕДО

Спасибі, мій далекий предку,
За те, що слід не загубив,
А в генах віддзеркалив credo:
«Надійся, віруй і люби!»

Мій вік тривожним був і грізним.
Він сам — безбожностей клубок.
Та був я в ньому релігійним.
Моя релігія — любов!

*Володимир Черепков
(переклад О. Мороза)*

В одній із попередніх своїх книг я писав про свою молодшу Alma mater (фельдшерсько-акушерську школу, тепер медичний коледж) і, зокрема, згадував викладача педіатрії Тамару Степанівну Колтун. Так ось що про неї мені пише у своєму листі мій друг, Коля Пшеничний.

Суми — грудень 2009

Дорогі і милі наші друзі

Ліда, Ваня, і все Ваше дружнє сімейство!

Вітаємо з Новим 2010 роком, Різдом Христовим і невід'ємною чудовою складовою зимових свят — Днем Народження Івана!

Дай, Боже, благополуччя в новому році всім Вам!

Ваня — отримав галерею дійсно чистосердечних друзів, однодумців, колег — прихильників твоєї особистості, твого таланту. З твоїм ювілеєм вітають тільки щиро, без хитрощів, не передбачаючи якоїсь вигоди.

Мене особливо вразили привітання О. Лук'янової, «повість» Лесі Романчук, слова Анни Петрик та послання Ю. Белоусова з чудовою лірикою (в попередніх книгах вона теж витончена та влучно емоційна) — бач, як широко працюють гени Ю. І.

Ваня — в доповнення до стор. 87 — «родовід» твоєї закоханості в педіатрію походить від КОЛТУН'ової Тамари Степанівни — викладача педіатрії в «alma mater», яка в 1944 році повернулася в Суми із Красноярська, куди була евакуйована. З 1948 до 1970 року працювала головним педіатром облздороввідділу, в 1953 році організувала і очолила дитяче відділення в обласній дорослій лікарні, яке в 1963 році передала для керівництва Моті (дружина Колі — І. С.). Дві її доньки — лікарі-педіатри. Одна з них, ендокринолог, працює в одному відділенні з Мотею, а її син (онук Тамари Степанівни) — Котенко Ростислав, випускник Тернопільського медінституту 1989 року, з рук ректора Сміяна І. С. отримав диплом лікаря й успішно працює теж у Сумах ортопедом-травматологом. Діє Божа заповідь — «добро за добро».

Ось так переплітаються життєві стежки-доріжки з людськими долями — «селявуха».

У нас — як і у всіх в цей час і в цій країні. Мотя в жовтні побувала на відпочинку в Туреччині по призовій путівці разом з онукою, я не ризикнув на таку відстань.

Чекаємо нову книгу. Обнімаємо. Цілуємо. Щиро Пшеничні.

По-перше, Микола Михайлович правильно підкреслив — мене вітали лише щирі друзі та колеги. У 80-річному віці по-іншому не буває. Тому хвилі доброзичливості від гостей та письмові й телефонні привітання я сприймав «по-справжньому». Вони, мовби оновлювали мій організм та зміцнювали дух.

Миколо, мій друже давній,
Ідеалісте непоправний!
Навіяв ти на душу чару
З далекого Катернодару;
Мов згук трембіти в полонині
Тому, що блудить по долині,
Пустив ти слово різко, сміло,
Що в серці дивно защеміло:

«Пісень давайте нам, поети,
Без тенденційної прикмети,
Без соціального змагання,
Без усесвітнього страждання,
Без нарікання над юрбою,
Без гучних покликів до бою,
Без сварів мудреців і дурнів,
Без горожанських тих котурнів!
Пісень свободних і безпечних,
Добутих із глибин сердечних,
Де б той сучасник, горем битий,
Душею хвильку міг спочити».
Гай-гай, Миколо, ще й з пеньками!
Лиш мід твоїми б пий устами!
Бий своїм словом, бий доразу
Котурн і фальш, пустую фразу!
Гони їх з пісні на псю маму,
Як гнав Ісус міняйлів з храму!
Та не гадай, як фраза згине,
Що вже сучасник тут спочине,
Знайде тепло і ніжність в парі,
Як у жіночій будуарі;
Знайде до пестоців приклонність
І морфій на свою безсонність,
На рани пластри, лік на жалі,
Мов у воєннім гошпіталі!..

Іван Франко (уривок із поеми «Лісова ідилія»)

По-друге, Микола Михайлович підкреслив закономірність зв'язків поколінь. Тамара Степанівна Колтун навчала мене педіатрії в Сумській фельдшерсько-акушерській школі в кінці 40-х років минулого століття, я навчав педіатрії її внука в Тернопільському медичному інституті та вручав йому диплом лікаря в кінці 80-х років також минулого століття. Подібне передбачити неможливо. Але слід бути впевненим, що людські долі взаємопов'язані, що людські долі завжди взаємодіючі, що людські долі поза свідомості окремої особистості знаходяться в переплетінні загального розвитку людства...

«...Все сплетено друг с другом, всюду божественная связь, и едва ли найдется что-нибудь чуждое всему остальному. Ибо все объединено общим порядком и служит к украшению одного и того же мира. Ведь из всего составляется единый мир, все проникает единый Бог, едина сущность всего, един закон, един и разум во всех одухотворенных существах, едина истина, если только едино совершенство для всех существ одного и того же рода и причастных одному и тому же разуму...» (Эпиктет — ок. 50-138).

По-третє, моє спілкування з Миколою Михайловичем настільки тривале (більше 60-ти років), настільки постійне (не знало відпусток, лікарняних...), що може слугувати підтвердженням наявності «вічних» земних зв'язків між істотами розумними, яким не вдається до кінця виміряти себе. А тому нам зрозуміла порада Григорія Саввича Сковороди: «Якщо бажаємо виміряти небо, землю і море, зобов'язані, по-перше, виміряти себе».

Нам з Миколою Михайловичем не була притаманна ось ця

БАНАЛЬНА ІСТОРІЯ

Зелений Хміль стелився по землі,
В чагарниках губився та у травах,
І гірко плавав: «Я живу в імлі...
Де сонце, де світанки, де заграви?
Як заздрих Хміль Калині та Вербі!
А над усе — стрункому Осокору,
Щоб був з усіх найвищий, далєбі,
Та ще й тягнувся високо угору.
Сльозу пустивши на якусь лиш мить,
Хміль бідкався на долю, й водночасся
Він попросив лиш гілку нахилить,
І Осокір поспівчував невдасі...
Поповз по гілці недолугий гість,
Обплутав стовбур та зелені віти,
І дуже швидко підкоривши вись
Відчув, як щедро в небі сонце світить.
З тих пір минуло небагато днів,
Лиш для рослин були вони несхожі:
Для Осокора — темні та нудні,

Для Хмеля — світлі, сонячні та гожі.
Казали, очі зводячи угору:
«Ну що за диво цей розкішний Хміль!»
Та вже ніхто не бачив Осокора...

Наталя Терещенко

По-четверте, продовження творчого спілкування з Миколою Михайловичем та його сім'єю ось уже біля 60-ти років є свідченням необмежених людських можливостей щодо збагачення, взаємного збагачення, духовного збагачення, того збагачення, яке не має матеріальних вимірів.

Микола Михайлович Пшеничний, Віктор Хомич Філатов (заслужений діяч науки і техніки України, академік декількох громадських академій, доктор медичних наук, завідувач кафедрою оториноларингології медичного університету в Харкові 1971–2001 рр.) і я — випускники 1957 року Харківського національного медичного університету, працюючи в різних ділянках медичної галузі, залишалися дружньою «трійцею» до 2001 року, коли Віктор Хомич залишив нас.

Що тут вдієш, коли «Смерть прямує за нами, кружляє навколо нас, не залишаючи нас ні на одну мить; під її прапором щоденно оволодіває нами сон» (Ф. Рокас). Отже, «Смерть мусить бути такою ж, як і життя: ми не становимося іншими лише тому, що помираємо. Я завжди малюю собі смерть людини по її життю» (М. Монтель). Зустрічі «трійці», які були системними і яких ми не зраджували протягом багатьох десятиліть — це Сумщина, річка Ворскла. На сьогодні нас залишилося двоє (дуєт замість тріо) — двоє осиротілих друзів-колег. І нами оволодіває думка Ж.-П. Ріхтера: «Старість страхітлива не тому, що з надходженням її закінчуються наші радості, а тому, що зникають наші надії».

Ось і роки пронеслись аллюром,
Миготять, прискорюючись, дні,
Від колись густої шевелюри
Є хіба що залишки стерні.

Скоро, скоро важчі стануть кроки...
Про високе ж пам'ять ще жива.
В ній не захлинутися б нівроку,
Не змаліти на пусті слова.

*Володимир Черепков
(переклад О. Мороза)*

І тепер я згадую багатьох своїх добрих знайомих, друзів, колег, без яких я залишився на цьому земному просторі, і сум та журба охопили мою душу, а непрошена сльоза навертається на мої очі...

Розрадити себе можу хіба тим, що цими днями я підготував своє «послання» з нагоди 100-річчя з дня народження відомого українського педіатра Івана Михайловича Руднева та надіслав його доньці, Людмилі Іванівні Чернишовій:

УСПАДКУВАННЯ ЗДОБУТКІВ ПРОФЕСОРА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА РУДНЕВА — ЦЕ ЗБАГАЧЕННЯ ПЕДІАТРІЇ СЬОГОДЕННЯ

*Medicus amicus et servus insanorum.
(Лікар — друг і слуга хворих)*

Якщо лікар є другом і слугою хворого, то лікар-педіатр є для дитини найпотрібнішою істотою на землі. І в непереносному розумінні, а в прямому. Адже від лікаря-педіатра залежить фізичне, розумове та психічне становлення homo sapiens (істоти розумної). Адже лікар-педіатр, значною мірою, визначає тривалість працездатності людини, тривалість життя, міру сприйняття оточуючого світу в майбутньому. Лікар-педіатр мав би бути головною фігурою не лише в цивілізованому, а, насамперед, у розумному суспільстві. Мріяти всім можна. Педіатру також. Незважаючи на те, що він (педіатр) у постійних пошуках чинників оздоровлення малюка. Але мрії притаманні кожній людині, у тому числі й педіатру, особливо такі:

МОІ МЕЧТЫ

Мои мечты стремятся вдаль,
Где слышны вопли и рыдания,
Чужую разделить печаль
И муки тяжкого страдания.

Я там могу найти себе
Отраду в жизни, упоенье,
И там, наперекор судьбе,
Искать я буду вдохновения.

Сергей Есенин

Ось погляньмо на життя видатного педіатра ХХ століття Івана Михайловича Руднева, життя натхнення, життя самовіддачі, життя постійного творчого злету, життя постійної енергетичного збагачення не

лише близьких, а й всіх тих, з ким йому довелося спілкуватися. Це стосується й мене, оскільки його переконлива та спокійна вдача вченого-педіатра не лише передавалась, а й назавжди залишала частку свого «Я».

Якщо б я нічого не написав про визначні досягнення І. М. Руднева в галузях науки, практики (тисячі врятованих життів, тисячі оздоровлених дітей), підготовці висококваліфікованих лікарів, лікарів-вчених, а лише наголосив на його сприйнятті від свого тата переконань педіатра, передачі власних переконань в найбільшій людській цінності — педіатрії — своїм діткам, цього було б достатньо, щоб про нього сказати словами Ебнер-Ешенбах: «Великі люди творять великі справи, добрі люди довготривалі справи».

Іван Михайлович Руднев творив великі і довготривалі справи. І тому не випадково в день 100-ліття з дня його народження у мене виникає

МОЄ БЛАГАННЯ

О Боже мій милий! Пошли мені розум!
Пошли мені серце, пошли мені душу,
Щоб добре любила і коїть не вміла
Ніякого зла.

Олександр Олесь

Рідкісне явище, коли «педіатрія» успадковується із покоління в покоління, адже більшість лікарів намагаються «зробити» своїх дітей хірургами, акушер-гінекологами, офтальмологами, отоларингологами... У Рудневих «дерево» з дуба — любов до дітей є найвищою цінністю, яку вони сповідували та продовжують сповідувати. А тому не дивно, що все більше і більше укріплюється їхнє

КОРІННЯ

Збираються дерева у дорогу,
Вони могли б в нічній казковій млі
В таємній змові зникнути потрохи,
Та їх коріння прагне вглиб землі.
Яку таку незнану ще тривогу
Вони нести запрагли у світі?

Дерева пориваються в дорогу,
Аж стовбури скриплять, так хочуть йти.
Вітри нестримні день і ніч їх кличуть
В свою країну волі і роздоль.
Дерева ладні вже ось-ось пуститись,
Але коріння тягне їх в гніздо.
Їм сниться край, куди б вони знялися,
Як кожна осінь мрії-журавлі...
Та з кожним днем коріння йде все глибше
І все міцніш тримається землі.

Степан Галябарда

Мої добрі друзі та колеги, які покинули нас, член-кореспондент АН і АМН України, заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор медичних наук Віктор Михайлович Сидельников та академік багатьох галузевих академій, заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор медичних наук Петро Степанович Мощич — визначні педіатри України — є вихідцями із гнізда І. М. Руднева. Майже не було жодної бесіди з ними, щоб вони не говорили про свого ВЧИТЕЛЯ — Івана Михайловича Руднева. Не просто говорили, а шанобливо, доброзичливо та з вдячністю своєму наставникові професору І. М. Рудневу, який вивів їх у лідери педіатрії. Лише Великий Вчений здатний виховати таких учнів!

Ми, послідовники професора І. М. Руднева, зобов'язані не лише пам'ятати про нього, а всіляко прибільшувати його здобутки...

Член-кореспондент АМН України, академік Академії вищої школи України, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор Іван Сміян.

Мене тішить те, що в останні роки дедалі частіше можна зустріти в медичних виданнях спогади про вітчизняних вчених, які були прикрасою того чи іншого медичного колективу та внесли помітний внесок в розвиток медичної науки. Дуже добре, що ми зберігаємо пам'ять! Адже «Минуле, що зберігається в пам'яті, є частка сучасного» (Тадеуш Котарбинський). Підтвердженням сказаного може бути десятки і, навіть, сотні прикладів. Але я наведу два. Перед мною лежить газета «Медична

академія» від 29. 01. 2010, в якій є розлога стаття «Видатний вчений, хірург, педагог» про нашого багаторічного завідувача кафедри хірургії професора Юрія (Ростислава) Теофіловича Коморовського, якому 5 січня цього року виповнилося б 90 років. Стаття підписана його учнями: членом-кореспондентом АМН України, професором Леонідом Ковальчуком та професором Ігорем Дзюбановським; дві статті про професора Еммануїла Наумовича Бергера, засновника та першого завідувача кафедри патологічної фізіології нашого вузу, якому 15 січня 2010 року минуло 100 років з дня народження: «Життя, віддане науці» від прес-служби ОДА (обласна державна адміністрація) та «Вчений і педагог» (Марія Хара, Василь Файфура, Юрій Бондаренко, професори університету). В цій же газеті, але від 13 березня 2010 року, надрукована розлога та напрочуд чутлива стаття «Видатний вчений, педагог, невролог», яка розпочинається так: «25 січня 2010 року минуло 80 років з дня народження Михайла Михайловича Іщенка — видатного вченого, знаного в Україні невролога, творчої особистості, організатора охорони здоров'я...». А закінчується вона такими словами: «Своїм життєвим шляхом Михайло Михайлович ще раз підтвердив відомий вислів, що Бог кожному відмірює довжину життя, (М. М. не стало 4. 01. 2008 року — І. С.), а глибину та висоту ми створюємо самі».

Статтю від імені колективу кафедри неврології, психіатрії, наркології та психології підписала учениця і послідовниця Михайла Михайловича по завідуванню кафедрою Світлана Шкробот. Я можу стверджувати, що таких теплих, проникливих та зворушливих слів, які є в названій статті, професор Михайло Михайлович ніколи не чув за життя. І це прикро. Невже для того, щоб викристалізовувалися добрі слова про людину, останній необхідно померти. І така доля більшості з нас. І щойно наведене найбільше стосується мене, адже я з ним навчався в Харківському медичному інституті на одному курсі (я в шостій, а він — у десятій групі), проживали в гуртожитку в одній кімнаті... А працюючи в одному вузі (Тернопільському медичному), спілкувалися недостатньо, рідко та малопродуктивно. Ну що ж, Міша: «Там, за межами добра і зла безмежна долина. В ній ми і зустрінемося з тобою» (Джелалуддін Румі — XII століття).

Це не лише спогади про близьких нам людей, це не лише спогади про помітні постаті в медицині, це не лише підтвердження непереривності в розвитку науки та взаємозалежності поколінь, а й наглядний приклад вічної поваги до Вчителя і взірєць для наслідування молодому поколінню. Отже, в останні роки у нас помітно

БІЛЬШЕ СЕРЦЯ...

Великі очі в лікарів,
Бо ліки не горну до себе,
Мов засторог не зрозумів:
— Вже більше серце? Те, що треба!..

Скажу дружині: — Явний знак,
Що в серці більше тебе маю,
Якщо з тобою у літах
Я серцем, люба, так зростаю.

А діти — де? Пішли в батьки,
Турбот — думками не обняти!
А з серця не пішли таки, —
То як не більшим серцю стати?

А внуків золоті світи,
Де шуму-щебету, що в гаї?
Як серцю з ними не рости,
Якщо світи такі вміщає?

Найбільший біль, коли святе,
Ту мову нашу, дехто зборює.
Як я у відповідь на те
Не збільшу серця територію?

І вірші мають майбуття,
Принаймні так мені здається:
Як серце збільшене життям —
У віршах буде більше серця...

Василь Василяшко

Другий приклад — книга «Медики-литераторы. Иллюстрированный энциклопедический словарь» (Донецк, 2008), укладена видатними вченими Донецького національного медичного університету Олегом

Володимировичем Синяченко, Юрієм Васильовичем Думанським та Кірою Володимирівною Заблоцькою. У дужках зазначу, що в цій книзі йдеться і про мене (сторінка 220).

О. В. Синяченко
Ю. В. Думанский
К. В. Заблоцкая

МЕДИКИ- ЛИТЕРАТОРЫ

ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ
ЭНЦИКЛОПЕДИЧЕСКИЙ
СЛОВАРЬ

Високовскому
Ивану Семеновичу
3 января 2010г
29.01.2010г
О.В. Синяченко

По-перше, автори з власної ініціативи вирішили (і це їм вдалося) показати всебічний розвиток лікаря.

По-друге, вони, автори, мають велике серце, адже знайшли час і кошти для підготовки і видання книги.

По-третє, ця книга — активний ферментно-гормональний каталізатор для майбутніх медиків, молодих медичних працівників.

По-четверте — автори книги є прибічниками думки про необхідність постійного руху людини. Руху — лише вперед.

Крім наведеного, є необхідність не лише підтримки, а й заохочення в діяльності єдиного «Історико-медичного журналу АСКЛЕПІЙ». Головний редактор цього журналу, професор, завідувач кафедри педіатрії Кримського медичного університету Микола Миколайович Каладзе надіслав мені таке привітання:

Дорогой Иван Семенович!

От всей души поздравляю Вас с наступающим 2010 Новым годом! Желаю Вам крепкого здоровья, радующих нас творческих успехов!

С Новым годом!

Подпись

P. S. Огромное спасибо за новые книги, которые с интересом буквально «проглотил».

З новою якістю сприймаю у свої 81 рік кожне речення, кожне слово привітань моїх знайомих, моїх колег, моїх друзів, і душа моя не лише посміхається, а й співає...

Шагаю хвойною опушкой,
и улыбаюсь, и пою,
и жестяной помятой кружкой
из родничка лесного пью.
И слушаю, как славка свищет,
как зяблик ссорится с женой,
и вижу гриб у корневища
сквозь папоротник кружевной...
Но дело-то не в певчих птицах,
не в роднике и не в грибе, —
душа должна уединиться,
чтобы прислушаться к себе.
И раствориться в блеске этом,

и слиться с этой синевой,
и стать самой теплом и светом,
водой,
и птицей,
и травой,
живыми соками напиться,
земную силу обрести,
ведь ей века еще тудиться,
тысячелетия расти.

Вероника Тушнова

І знову до Alma mater. Мої порівняння оволодіння азами педіатрії студентами педіатричного факультету на шостому курсі в мої роки й останнє двадцятиріччя — непорівнянні. Я на шостому курсі пам'ятаю лише педіатрію: шестимісячна праця в дитячій поліклініці, обслуговування хворих дітей на дому, профілактика захворювань, активна профілактика (вакцинація)... Увечері в гуртожитку тільки й мови — я сьогодні діагностував кір, я — пневмонію, я —... У мене була така розмова з мамою хворого малюка, а в мене — з бабусею, а я переконав близьких хворої дитини... Це були постійні неформальні семінари, які підбивали підсумок робочого дня. У мої студентські роки ще не додумалися ввести вивчення наукового комунізму на останньому курсі. Такий предмет (науковий комунізм) був основним протягом останніх десятиліть у СРСР: семінари, лекції, державні іспити... Я пам'ятаю, як одній студентці в нашому вузі виставили «двійку» з наукового комунізму на державному іспиті за те, що вона відмовилася відповідати на питання, яке за своєю суттю не відповідало її релігійним переконанням.

Ми ж вивчали лише педіатрію. Спочатку — поліклініка. Дитяча поліклініка — це, насамперед, профілактика виникнення хвороб, це — формування фізично, розумово і психічно здорової дитини, здорової людини. Більшість часу педіатр поліклініки, в ті часи, витрачав на здорову дитину: роз'яснення та контроль за раціональним харчуванням, роз'яснення та контроль за достатнім часом перебуванням дитини на свіжому повітрі, роз'яснення та контроль щодо рухливої діяльності дитини... Все це ми студенти не лише спостерігали, а й самостійно впровадили в життя, особливо при обслуговуванні викликів до хворих

дітей «на дому». Ми також були повноцінними учасниками активної імунізації дітей, приготування різноманітних блюд дітям до року на молочних кухнях... Як сумно, що сьогодні

ЗАГУБЛЕНІ ПРІОРИТЕТИ

**(Генадій Апанасенко. Уривок із статті газети «Ваше здоров'я»,
10 лютого 2010 р.)**

У кінці 2006 р. автор цієї статті представив на Міжнародному конгресі «Людина, спорт і здоров'я», що проходив у Петербурзі в Маріїнському палаці, свою концепцію оздоровлення нації. Організатори зрозуміли, про що йдеться, включили доповідь (до речі, єдину в пострадянському просторі) в перше пленарне засідання Конгресу і нагородили доповідача золотою медаллю. У ЗМІ Росії було безліч коментарів. У нашій країні ніхто цього не помітив, так само як і до сих пор не помічають зусиль автора щодо впровадження його розробок. У Росії навпаки: в тисячах установ ці розробки упроваджено, а вся політика держави щодо оздоровлення росіян вибудовується за накресленнями в згаданих доповіді. У чому суть згаданих розробок?

Найбільший парадокс сучасної медицини полягає в тому, що, ставлячи своїм завданням досягнення здоров'я, вона займається хворобою. Унаслідок цього парадоксу ми з кожним роком все більше знаємо про хворобу, лікувально-діагностичні методи та ін. але цей шлях ніколи не приведе нас до поставленої мети — досягнення здоров'я. бо здоров'я — це не відсутність хвороби, а щось інше.

Справді, якщо стоїть завдання отримати передову космічну техніку, вкладають гроші в ракетобудування. Якщо суспільство бореться за те, щоб мати багато м'яса й молока, вкладають гроші в сільське господарство. Та медицина не схожа на інші галузі людської діяльності: за бажання досягти здоров'я вона вкладає гроші у хворобу. Що більше у хворобу вкладають грошей, то більше хворіють люди. З'являються нові хвороби й нові ліки. Але до здоров'я це стосунку не має.

Ілля Ємець — великий дитячий хірург. Йому вдячні сотні матерів. Він щодня врятовує дитячі життя. Але хай буде у нас в країні тисячі таких фахівців і сотні центрів кардіохірургії — загальна ситуація щодо рівня захворюваності і смертності не зміниться. 100 тисяч інфарктів і 150 тисяч

інсультів щорічно в Україні — сумна реальність. Ми ліквідуємо наслідки пожежі і нічого не робимо, аби їй запобігти. Для досягнення здоров'я необхідно досліджувати феномен здоров'я, знати його закономірності і використовувати їх для зміцнення здоров'я практично здорового населення, цебто тих, хто ще ходить на роботу і не відчуває гострої потреби звертатися до лікаря.

Необхідно зрозуміти просту річ: коріння все більшої нестачі сил і коштів для забезпечення необхідного обсягу і якості медичної допомоги лежить у наростанні потоку хворих та інвалідів. При цьому пріоритети профілактичної медицини, що декларуються, залишаються порожньою балаканиною, а чинні правові, економічні і соціальні інститути спрямовані тільки на лікування пацієнтів і реабілітацію інвалідів, але не на запобігання хворобам. Немає і цілісної інфраструктури оздоровчих і профілактичних медичних організацій, системи підготовки відповідних фахівців, бо «запобігання пожежі» не є державною політикою...

Можливо, настане час, коли наші «діячі» осягнуть прості речі щодо оздоровлення свого «люду», своєї держави... Можливо. Але я впевнений, що за мого життя цього не станеться. Будемо спрямовувати кошти в тому напрямі, з якого краще їх «запозичити»... для власних потреб. Адже «златії дні Астреї» (Зевсова донька, богиня справедливості — І. С.) в розквіті:

*Були златії дні Астреї,
І славний був тогді народ;
Міняйлів брали в казначеї,
А фіглярі писали щот,
К роздачі порції — обтекар;
Картьожник — хлібний добрий пекар,
Гевальдигером — був шинькар;
Вожатими — сліпці, каліки,
Ораторами — недоріки,
Шпигоном — з церкви паламар.*
Іван Котляревський. «Енеїда»

АКЦЕНТИ

Були златії дні Астреї,
Майдани київські гули,
Там Кучминого казначея
У президенти піднесли.

Як він божився, як він клявся,
На службу людям присягався,
До серця чуло руку клав,
В помийницю топтав магнатів,

Бандитів, суддів, депутатів
І олігархів чорно кляв
Далебі не минуло й року –
З обіцянками внов біда:

Назустріч людям десять кроків,
З котрих ні слуху, ні сліда.
Бандити ж як були при владі,
То тій же владі досі раді.
Кума, кумиськи... Суть така:
Чиновні крісельця посівши,
Боками добре їх угрівши
Й... Красиві очі у Сірка.

Як радить політолог Вася
(у певних колах в дошку свій),
Якщо вже доля не вдалася,
Її ти силувать не смій.
Ті «чесні руки, що не крали»...
Якби їх вчасно розпізнали,
Можливим був би інший шик.
Комизливий герой Майдану
Святу надію безталанно
Зінвістував у владний пшик.

Приспіли вже нові акцети:
Хто варт чогось, а хто й не варт,
Попхались хлопці в президенти –
Який підйом! Який азарт!..
Яряться лисі і патлаті,
Примружливі й вирячкуваті,

Професори і дохтури,
Паннота вся така моторна,
До влади ласа і проворна,
Як бджоли квітньої пори.

Навальню, товписьком, юрбою,
Фіть — виграв, хвіть — злетів з гачка,
Грошви валіза із собою,
В облогу взято ЦВК.

Хотіла б конотопська відьма,
На помелі козирно сидьма,
До гурту бучного пристать,
Та ба: з минулого огрому
На підлатання мітлодрому
Прийшлося капшук їй вивертать.

Опірились таки на славу
Знавці економічних лих,
Зібрались рятувать Державу
Від себе ж! Любеньких самих!

Не баламутні, чесні, чисті,
Довірливі, не гонористі,
З кебетів тьма так і пре:
Хатинки файні, кози, свині,
Винарні, банки, лімузини —
Не знать, де-факто, де-юре.

На словесах — не мов би в трансі
За обікрадений народ:
То краще кандидатські шанси,
Що більше кризових щедрот.
Той самий гість в ту саму хату,
Щоб навперебій похваляти
Ганьбою вславлену орду —
Призідницю Голодомору,
Жахить побору і терору.
Вкраїна взнала ту біду.

Гайнули приступом до трону:
Там — Захід, насупроти — Схід.
Між ними ще нема кордону,
Не діє митний перехід.

Тож гей корону здобувати,
Застояне, старе ламати,
Все те, що курам на посміх.
Державотворці заповзяті,
Розсудливі й дивакуваті,
Й один, що сторчма проти всіх.

Примарних не шукай новацій,
Зумій утнуть собі презент:
Славетний виробник матраців –
В душі він також президент.
«Не дожину, так пробіжуся» -
Ні, не порожня притча ця.
До пива чорного з лимоном
Кладуть конупер з кардамоном
Й навар з качинового яйця.

Гай, гай! Чи утовчиться нині,
Що не зрівнять його ні з ким?
Він так потрібен Україні...
Як прищ на місті тім гладкім.
Тлумач пре каверзних законів,
Конституційних забобонів,
На столярнім пагорбі уживсь,
Прославився сторожуванням
І Басарабським грачуванням,
І дечим Кучмі прислуживсь.

Потрібен всяк, хто єсть психолог,
Бабусь до виборів скликають,
Хто «карусельник» і технолог —
Пшонце і гречку розсівать.
Тась-тась сюди, тут довша гривня
Тут сморід смаженого півня
В газетці тицьну тій до рук,
Щоб страмно-глушно не вклепатись,
І непричіпно розпізнатись,
Де -кович, -ценко, -вська чи -нюк.

Були златії дні Астреї,
Майдани київські гули.

А я продовжую «Акценти» свого оволодіння азами педіатрії в Харківському медичному університеті. Потім стаціонар. У стаціонарі студенти були своїми людьми. Зранку до 15. 00. Лікарські п'ятихвилинки, обхід хворих професором, курування хворих, обов'язковий (!) клінічний розгляд того чи іншого хворого, участь в обстеженні та лікуванні малюків...

Ось обхід професора Володимира Олександровича Белоусова. На самому освітленому місці ставиться повивальний столик. Його оточують лікарі, студенти. Приходить професор. Приходить мама з хворим малюком. Дитину кладуть на столик. Лікуючий лікар доповідає про дитину. Інший лікар, частіше це аспірант, клінічний ординатор чи асистент кафедри, коротко інформує присутніх про досягнення науки в ділянці медицини, яка пов'язана з хворобою малюка. Ставлять запитання мамі, з'ясовують численні чинники, які впливали на дитину. Не поспішаючи, професор оглядає дитину та коментує виявлені зміни. Зіставляють додаткові методи дослідження з клінічними проявами. Обґрунтовується діагноз: лікуючим лікарем, аспірантом або клінічним ординатором, потім — доцентом. Володимир Олександрович вголос узагальнює все сказане та отримане при обстеженні.

Яким чином я використав досвід клініки професора В. О. Белоусова у свої лікарській діяльності?

1. Хворих дітей на обходах я оглядав завжди в окремих приміщеннях в присутності і при участі лікарів, студентів. За всі роки своєї лікарської діяльності мені «не вдалося» жодного разу образити лікаря за його недостатню компетенцію щодо діагностики і лікування дитини. Останнє також від В. О.
2. Я ввів за правило усне реферування медичних журналів кожним лікарем, які доповідали засвоєне на відповідних конференціях.
3. Коли я був головним лікарем, то заснував консультативну медичну раду, яку й очолив, на якій проводився клінічний всебічний розгляд неясних в діагностичному або лікувальному плані хворих, за участю всіх лікарів.

4. Виняткова підтягнутість професора, його акуратність в усьому, надзвичайна самодисципліна, постійна вимогливість до себе й оточуючих... Для нього було притаманне таке твердження Платона (учень Сократа): «Ничто не является более тягостным для мудрого человека и ничто не доставляет ему большего беспокойства, чем необходимость тратить на пустяки и бесполезные вещи больше времени, чем они того заслуживают».

Студенти йшли на лекцію в аудиторію, що на вулиці Данилевського 7, де була в ті роки клініка В. О. Белоусова, повз кабінет професора й бачили, що він вже на роботі. У ті роки студенти намагалися раніше зайти в аудиторію, щоб зайняти перші місця в аудиторії. Для сьогоднішніх студентів це щось фантастичне. Мабуть, В. О. вплинув і на мене. Я завжди приходив на своє робоче місце за 1 годину до початку робочого дня. Щоденно змінював свою робочу форму (халат, шапочка). Не було випадку, щоб я «зірвав» робочу зустріч з ким би то не було або спізнився на неї. Не пам'ятаю такого, щоб моя обіцянка моїм учням, підлеглим не була виконана. Завжди своєчасно приходив на обходи хворих, конференції, лекції... І коли мій близький колега-ректор дізнався про це, то був приємно здивований, про що він і повідомив мене: — У мене чомусь так не виходить, — сказав він.

Не було лекції професора В. О. Белоусова без демонстрації хворої дитини, з всебічним клінічним розглядом. Професор на цьому не економив часу. І коли сьогодні задають питання: а чого доброго з минулих часів ми не використовуємо? То я відповім: замінити слайдами, дисками, таблицями, фільмами... хворого — неможливо! В тому числі й на лекції. Це в е л и к е надбання вітчизняних медичних вузів у підготовці майбутніх лікарів ми втратили із-за своїх лінощів, насамперед, та дурості, прости Господи.

Виявляється, є й

ПРОГРЕСИВНІ ДУРНІ

*Застав дурня Богу молитись — лоб розіб'є.
Народне прислів'я*

На світі дурні завсіди водились,
котрі завзято й гаряче молились, —
такому тільки натякни, було,
і він в поклонах розіб'є чоло.

Але сьогодні, у часи культурні,
вони, повірте, не такі вже й дурні —
поклони, впавши, б'є ханжа ханжі,
але лоби потріскують чужі.

Петро Тимочко

Практичні заняття. Нашій групі надзвичайно повезло. Нас «вела», власне вела — доцент Лідія Миколаївна Кулик, права рука професора. Їй вдавалося так побудувати взаємовідносини зі студентами, що ми почували себе розкутими, вільними, завжди були готові вступати в дискусію з приводу діагнозу та лікування дитини. Ми нікуди не поспішали, ми почувалися в себе вдома, ми все встигали, ми кожного дня щось набували в ділянці педіатрії. Я й до сьогодні пам'ятаю дітей, яких досконало вивчали з Лідією Миколаївною: з хворобою Гірке, нодулярною висипкою... Якимось лікарем з терапевтичної клініки привела на мій обхід підлітка з метою уточнення діагнозу. Я обгрунтував та поставив діагноз хвороби Гірке. І тут же сказав, що навчила мене цій клінічній діагностиці доцент Лідія Миколаївна Кулик, мене, нині доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента АМН України... Такі Лікарі-Вчителі, як Володимир Олександрович та Лідія Миколаївна, залишаються в нашій пам'яті назавжди і мусять залишатися в пам'яті майбутніх поколінь. Можна сумувати у зв'язку з тим, що глибока повага до Вчителя не лише не є основою виховання молоді сьогодні, а й не заохочується. Який би я був здивований, якщо б хоч один студент із медичних вузів України процитував слова із «Клятви» Гіппократа: «Вважаю того, хто навчив мене лікарському мистецтву гідним подяки, нарівні з моїми батьками, обіцяю ділитися з ним своїми статками, а в разі потреби допомогти йому...». Хоча б лише пам'ятав... Про втілення її в життя — це вже інше питання.

Крім професійних знань, Лідія Миколаївна постійно надавала нам і уроки людяності. Один із них. Після державних іспитів, коли ми вже одержали дипломи, Лідія Миколаївна запросила всю нашу групу на

гостину до себе на квартиру. Явище рідкісне, як і сама Л. М., рідкісна людина. Вона познайомила нас зі своєю сім'єю, пригостила та сказала теплі, напутні слова. І, я думаю, ми всі пам'ятаємо про те, що «Благодарность тем, кто делает нам добро, — это общепризнанная добродетель, проявить благодарность в той или иной форме, пусть даже несовершенно, — это долг человека как перед самим собою, так и перед теми, кто помогает ему» (Фредерик Дуглас).

Усе це було підставою для того, що я не поривав з Лідією Миколаївною добрих та дружніх зв'язків всі роки...

Є серед лікарів Вчителі... Ще один із проявів таких якостей. У 1955 році я проходив виробничу лікарську практику в Тростянецькій (моя мала батьківщина) районній лікарні. Наприкінці практики мене запросив до себе в гості доктор Лупанов, завідувач терапевтичного відділення (він запрошував до себе на квартиру одного студента-практиканта кожний рік. Студента, якого він вважав найкращим). Це був лікар старої «закваски» (тоді йому було понад 60 років): рафінований інтелігент, начитаний та всебічно освічений, відзначався надзвичайною строгістю та вимогливістю. Його авторитет для населення району був незаперечним. І двогодинне спілкування з ним та його дружиною було для мене повчальним і великою честю.

В цей же рік у мене трапилися ще два випадки надзвичайної людської доброти.

Перший. Керівництво вузу надало мені безкоштовну путівку на лікування в санаторій курорту Миргород, незважаючи на те, що я про це не просив. Не просив тому, що не знав про таку можливість.

Другий. У санаторії (в їдальні) підійшов до мене шеф-повар (не лікар, не медична сестра) і запропонував мені приходити щоденно в 11.00 для додаткового прийняття їжі (сметана, сир...). Чому? Я й до сьогодні не можу відповісти. Можливо, мій вигляд його до цього спонукав. Тоді я важив 60–65 кг (сьогодні — 82–85). Більше того, напередодні мого від'їзду він запропонував зайти до нього додому, де він мене пригощав та підготував мені пакунок з харчами в дорогу. Своєю поведінкою він виказував повагу та привітність, розпитуючи про моє життя-буття. З цією людиною я бачився лише двічі.

Незважаючи на окремі негаразди студентських років, про які я сьогодні вже не пам'ятаю, промінчики сонця не полишали мене:

Солнца луч золотой
Бросил искру свою
И своей теплотой
Согрел душу мою.

И надежда в груди
Затаилась моей;
Что-то жду впереди
От грядущих я дней.

Ожило тепло,
Озарил меня свет.
И забыл, что прошло
И чего во мне нет.

Загорелась кровь
Жарче дня и огня.
И светло и тепло
На душе у меня.

Чувства полны добра,
Сердце бьется сильней.
Оживил меня луч
Теплотою своей.

Я с любовью иду
На указанный путь,
И от мук и тревог
Не волнуется грудь.

Сергей Есенин

Я неодноразово констатував у книгах спогадів і роздумів своє «везіння» протягом усього життєвого шляху. Це стосується й мого спілкування з ректорами своєї Alma mater. З Іларіоном Пилиповичем Кононенко особисто спілкувався після вступу в інститут, протягом студентських років, після закінчення вузу. Він двічі був моїм гостем у Трускавці, а я був його гостем у Харкові. У мене таке враження, що я його знаю краще, ніж будь-хто із співробітників вузу. Мене вразила його людяність. Я ніколи не чув від нього жодного негативного слова про його оточення (на роботі й у дома), навпаки, він постійно говорив добрі слова про людей, з якими спілкувався.

З наступним ректором (1959–1975 рр.), професором Борисом Якимовичем Задорожним, незважаючи на те, що я при ньому складав іспит із кандидатського мінімуму, захищав кандидатську і докторську дисертації в Харківському медичному інституті, спілкуватися не довелося. Як мені передавали, він мене «завушно» не любив. З якого приводу — мені й до сьогодні невідомо.

З 1975 до 1986 року керував Харківським медичним інститутом (ХМІ) професор Володимир Дмитрович Черненко, з яким я спілкувався на різноманітних нарадах як проректор, а пізніше як ректор

Тернопільського медичного інституту. У моїй уяві Володимир Дмитрович залишився надзвичайно скромною та приємною людиною.

Анатолій Якович Циганенко — це значний кусень історії ХМІ: секретар комітету комсомолу інституту, проректор з 22-річним стажем, ректор — 1986-2005 рр. Він мій одноліток. Наші спілкування тривалі, поглибленні та достатньо довірливі. Він секретар комітету комсомолу, я — секретар комсомольської організації курсу, він проректор з навчальної роботи, я також проректор з начальної роботи, я ректор (з 1981 року), він також ректор — з 1986 року... У нас було достатньо часу на обговорення динаміки справ в ХМІ. Ми з Анатолієм Яковичем завжди почувалися як свої люди, як свої без лапок. Навіть як близькі родичі. Лише останні 5 років у нас чомусь виникла тишина. Ну що ж, Анатолію,

Мы два забытые цветка,
Мы на окне стоим теплицы,
От нас свобода далека...
А в небе ходят облака,
И в облаках мелькают птицы...
Но жизнь в теплице — только сон?
И пронесется вихрь над нами
И нас умчит далеко он,
И в землю бросит семенами...
И мы под небом упадем...
И нас покинет вихрь суровый...
Для жизни новой мы взойдем
И расцветем любовью новой.

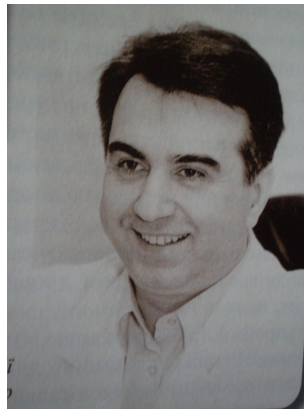
Александр Дейч

З 2005 року ректором Харківського національного медичного університету обрано Володимира Миколайовича Лісового майже однолітка мого сина. І за фотографією, і за його справами видно, що це гарна людина. Для мене гарна людина й тому, що на моє 80-річчя він від імені Харківського Національного медичного університету надіслав чудове адресне послання, незважаючи на те, що ми з ним особисто не знайомі. Така його поведінка є свідченням того, що Володимир Миколайович є послідовником виконання порад Епиктета: «Займайся не о пище телесной, но о пище духовной. Первая выходит вон в виде

испращения — о ней тут же перестают говорить, — тогда как последняя никогда не портится, даже по разлучении души с телом». Все це є підставою для того, щоб я більше сказав про професора В. М. Лісового.

Лісовий Володимир Миколайович — вчений у галузі урології, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України.

Народився 2 жовтня 1956 р. в м. Харкові. У 1973 р. вступив, а у 1979 р. з відзнакою закінчив лікувальний факультет Харківського медичного інституту. З 1980 р. по 1982 р. перебував у лавах Радянської армії як лікар військової частини. Після демобілізації Володимир Миколайович — клінічний ординатор, аспірант кафедри урології Харківського медичного інституту, яку очолював заслужений діяч науки України, професор В. І. Шаповал. У

1987 р. за цикл робіт з променевої діагностики морфофункціонального стану органів виділення став лауреатом обласної молодіжної премії ім. О. Зубарева та відзначений бронзовою медаллю ВДНГ СРСР. У 1988 р. успішно захистив кандидатську дисертацію та працював асистентом кафедри.

Наприкінці 1992 р. В. М. Лісовий був направлений у цільову докторантуру при Київському НДІ урології та нефрології, де під керівництвом академіка О. Ф. Возіанова та професора М. І. Пилипенка виконав докторську дисертацію на тему «Оптимізація вибору та підвищення ефективності методів променевої діагностики захворювань нирок». У 1996 р. обраний завідувачем кафедри урології Харківського державного медичного університету, а у 2001 р. водночас став і директором Харківського обласного клінічного центру урології і нефрології ім. В. І. Шаповала. У центрі широко впроваджуються європейські стандарти діагностики та лікування урологічних захворювань, методики створення ортотопічного сечового міхура, ендофаллопротезування, малоінвазивної хірургії, з 2006 р. — трансплантація нирки та ін. Ним особисто проведено понад дві тисячі операцій, проліковано тисячі пацієнтів. У 2002 р. В. М. Лісовий

виконував обов'язки декана 1-го медичного факультету, в 2005 р. — першого проректора, у цьому ж році професор В. М. Лісовий обраний ректором одного з найстаріших медичних вузів України — Харківського державного медичного університету (тепер Харківський національний медичний університет).

Плідною та успішною є наукова робота професора В. М. Лісового. Пріоритетну увагу він приділяє новітнім розробкам в урології, інтеграції у міжнародну наукову програму з проблем урології, репродуктології, променевої діагностики. У науковому доробку професора В. М. Лісового понад 300 наукових публікацій, серед них 5 монографій та 2 підручники для вузів. Він автор 26 винаходів. В. М. Лісовий є членом Європейської асоціації урологів (EAU), Європейської асоціації репродуктології та ембріології людини (ESHRE), Європейської асоціації урорадіології (ESUR). Член редколегії науково-практичного журналу «Урологія».

Наукова, педагогічна, практична та громадська діяльність професора В. М. Лісового відзначена присудженням йому почесного звання «Заслужений лікар України», нагородженням орденами «За заслуги» II та III ступенів, Почесними грамотами командувача Київського військового округу та міністра охорони здоров'я України, знаками голови Харківської обласної державної адміністрації «Слобожанська слава» та Харківського міського голови «За старанність», золотим знаком Європейської асоціації урологів. З 2006 р. В. М. Лісовий — депутат Харківської міської ради, голова комісії з охорони здоров'я та соціальних питань.

Професор Лісовий В. М., як свідчить його життєвий шлях, може вважати, що звернення Лесі Українки стосується і його, як людини, яка жила й живе посеред бурі:

Хто не жив посеред бурі
той ціни не знає силі,
той не знає, як людині
боротьба і праця милі.
Хто не жив посеред бурі,
не збагне журби безсилля,
той не знає всеї муки
примусового безділля.

Як я заздрила тим людям,
що не мали відпочинку,
поки їх людська втома
з ніг валила на часинку!

День і ніч — вони на варті, -
довгий труд, коротка зміна.
День і ніч — вони в роботі,
аж німіли руки й спина.

Певне, їм тоді здавалось,
що немає гірше муки...
Ох, борці, як би ви знали,
що то є безсилі руки!

Що то є — лежати тихо,
Мов сумний розбиток долі,
і на ласку здатись бурі
на чужій сназі і волі.

Що ж зосталося такому?
Тільки думати-гадати...
Ви, борці, прийміть сі думи.
Більш не маю, що вам дати.

Ось і в цьому (2010) році Володимир Миколайович тепло відгукнувся на подаровані мною книги та побажав добра й тепла в подальшій моїй діяльності.

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
просп. Леніна, буд. 4, м. Харків, 61022; тел. (057) 707-73-80; факс (057) 700-41-32
e-mail: meduniver@knmu.kharkov.ua; web: http://www.knmu.kharkov.ua
код ЄДРПОУ 01896866

Члену – кореспонденту
АМН України
заслуженому працівнику
вищої школи
А.мед.н., проф.
Сміяну І.С.

вул. Івана Франка, 6, кв.8
м. Тернопіль 46000

Шановний Іване Семеновичу!

Щиро дякую Вам за теплі привітання з нагоди наступаючих свят Нового року та Різдва Христового, а також наданих в дар університету виданих Вами видань. Вони обов'язково знайдуть достойне місце в житті нашого навчального закладу.

В свою чергу хочу побажати Вам в наступаючому Новому 2010 році міцного здоров'я на довгі роки, великого особистого щастя, здійснення всіх планів і задумів. Величезного творчого натхнення, нев'яучої енергії та нових здобутків на благо нашої країни. Нехай у Вашому домі завжди панують добробут, затишок та всілякі гаразди. Миру і добра Вам та Вашим рідним!

Григоренко!
З повагою

Ректор

В.М.Лісовий

Харків... Місто моєї юності та шести студентських років. Місто мрій і надій! Як багато енергетичних джерел пов'язано з ним! І мої духовні зв'язки з ним не поривались ні на мить. І навіть після того, як покинули мене й цей світ мої Харківські друзі: професор Віктор Хомич Філатов і доцент Олександр Іванович Гончаров. Я продовжую своє життя й у вимірі Харкова, Харківського національного медичного університету...

Хай зичать Вам щастя зірки і планети,
Хай мрії здійсняться, як добрі прикмети!
Нехай Вам завжди сяє усмішка долі,
А радість Ваш дім не покине ніколи!

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Вітаю Вас і Ваших близьких з Новим 2010 роком та Різдвом Христовим! Бажаю доброго здоров'я, активного довголіття, втілення задумів, здобутків у роботі, та ще багато нових Ваших книжок.

З великою повагою, підпис професор В. С.
Приходько.

З Валентиною Семенівною я знайомий цілу вічність — з кінця 60-х років минулого століття. Вона була в мене в гостях на Кавказьких Мінеральних Водах, вона була офіційним опонентом моєї докторської дисертації, з нею ми спілкувалися на всіх педіатричних форумах.

Академік Академії вищої школи, заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор медичних наук Валентина Семенівна Приходько є одним із провідних педіатрів України. Під її керівництвом захищено 38 кандидатських та 7 докторських дисертацій. В Україні не було й немає такого довготривалого завідувача кафедрою педіатрії медичного вузу, як Валентина Семенівна — 37 років. Потім я за нею — 33 роки. Усе життя Валентини Семенівни — це постійна боротьба за здоров'я і життя малюків. Монтень писав, що «Справжнім дзеркалом нашого складу думок є наше життя». Життя професора Приходько В. С. вчора і сьогодні присвячене найбільш гуманному, чим може хизуватися людство, — оздоровленню людини, а відтак — фізичному і духовному піднесенню у сприйнятті Всесвіту.

Майже одночасно я отримав невеличке послання й від іншого відомого педіатра-гастроентеролога Юрія Володимировича Белоусова (заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор медичних наук, завідувач кафедри Харківської медичної академії післядипломної освіти):

Дорогий Іван Семенович!

Відповідаю негайно після отримання Вашої нової книги. Прокловтнув її водночас, отримав повне уявлення про святкування Вашого ювілею та зарядився Вашою енергією та новими думками. Дуже задоволений, що і крапля мого впливу стимулює Вашу подальшу творчу активність. Отож, «Як втихне буря під ребром» — за роботу, яка потрібна і Вам і дуже багатьом людям.

Всього найкращого.

Завжди Ваш підпис Ю. В. Белоусов 28. 12. 09 р.

Спілкування з Харковом і харківчанами я закінчу словами Івана Франка:

О краю мій, підгір'я ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.

Й уздовж і вишир, і вниз і вгору, куди не глянь — я педіатр — дихаю й живу разом зі своїми колегами. Ось чому я з великим задоволення наводжу слова привітання багаторічної завідувачки відділенням Тернопільської обласної дитячої клінічної лікарні Іванни Іванівни Шостак:

Для тебе хай цвітуть
волошки -
зворушливі
й наївні трошки,
квіти радості
та миру,
квіти днів життя
щасливих.

Для Вас, шановний Іване Семеновичу!

В житті багато є доріг:
гладких, широких — наче траси.
По них товпиться не народ,
а, виключно, лиш маси.
А є дорога ґрунтова:
вузька і терниста
і шлях пройти зумів лиш той,
у кого совість чиста.
Хто повсякденний той тягар
Звалив на свої плечі,
спину не гнув, не приклоняв колін,
дивився прямо в очі.
Хто завжди щедро роздавав

З повагою до Вас,

рекомендації, поради,
щоденний труд не проміняв
на спокій і розваги.
Хай нагородою буде
любов і шана Ваших внуків,
Всевишня сила береже
від довгої розлуки.
Хай дім наповниться добром,
накриє Ангел Вас крилом,
щоб Божа ласка берегла
на довгії благі літа.

І. Шостак.

2010 рік

Керівництво Тернопільської обласної дитячої клінічної лікарні вирішило підготувати та видати «історію» своєї установи, в якій я «присутній» ось уже 40 років. Мені було запропоновано написати «Передмову» та свої враження, що я й здійснив.

*Тільки діти говорять про себе.
Соромно мужеві рекомендувати себе
словами — у нього є діла. Вони
промовляють за нього, вони його
рекомендують — навіщо ж
передмови? Мовчанням він скаже
значно більше.*

Іван Федорович

ПЕДІАТР — ЦЕ ЛІКАР, ПСИХОЛОГ, ВИХОВАТЕЛЬ, НАДІЯ МАЙБУТНЬОГО (Замість передмови)

У мене таке враження, що наведеними словами епіграфа, Іван Федорович говорив про педіатрів. Про лікарів, які оздоровлюють дитяче населення. Про лікарів, які заново дають життя людині. Про лікарів, які причетні до продовження життя людини, продовження її розумового і фізичного віку. Про лікарів, які систематично, постійно і настирливо підвищують родючість людську, родючість свого чорнозему. Про лікарів,

працю яких найменше освітлюють ЗМІ. Про лікарів-педіатрів, які ДІЮТЬ, а не говорять. Про лікарів, які щоденно рятують життя малюкам. Їх справи — це їх обличчя.

Немає жодного року, такого тижня, такого дня, такої години, такої хвилини, навіть такої секунди, щоб педіатри не врятовували життя людині, людині, яка щойно з'явилася на світ Божий, яка розпочала протоптувати стежку свого майбутнього... Ви, читачу, і не читачу, зможете назвати щось більш важливіше в діяльності homo sapiens, аніж наведене мною? Гадаю, що ні. І все це робить велика армія педіатрів, армія педіатрів, яку мало помічає держава і суспільство. Педіатр — поєднав все своє життя з життям інших людей, з життям малюків. Він сам, поза своєю волею, перетворюється в частку дитинства, щоденно вбираючи в себе здоровий глузд життя, який зберігається лише в дитячому віці.

Педіатр — це найбільш чутлива верства нашого населення до горя людського, до біди людської. Я пам'ятаю, як в перші роки незалежності України бідувала значна більшість людей, як бідували всі лікарі, в тому числі й педіатри. І я пам'ятаю, як педіатри обласної дитячої клінічної лікарні за покликом свого серця, відривали від свого жебрацького матеріального добробуту частку на придбання необхідного бездопоміжним хворим дітям для потреб харчування, лікування, догляду. І сьогодні, коли я згадую все це — у мене з'являються сльози на очах та непрохана перепона в горлі.

Я також бачив веселі вогники в очах педіатрів, коли малюку ставало легше, коли він видужував, коли «свого» лікаря називав мамою...

Рентген, щеплення, лікарня,
потім навіть санаторій:
ліки, ліки не намарно
і поліпшення теж скорі.

Кохові бацилі, наче
у паралічі, безсилі.
А клітини не ледачі —
всіх дочиста подусили.

Івасько здоровий знову,
веселиться, футбол грає,
вчиться в школі теж чудово,
руки миє і купаєсь.

Михайло Качалуба (лікар, тернополянин, 1968)

У мене виникла неабияка потреба у вдячності адміністрації та колективу Тернопільської обласної клінічної дитячої лікарні за ініціативу по підготовці цього видання, невеликої частки педіатричної спільноти. На сьогодні мені відоме лише одне подібне видання, яке підготував Юрій Михайлович Кохан, на той час головний лікар Закарпатської обласної дитячої лікарні, «Ростить здоровими діти» (2003, Мукачево), з таким автографом для мене:

«Шановному Івану Семеновичу, людині, яка творила історію нашої лікарні, з подякою та побажанням великого щастя, земного благополуччя, міцного здоров'я! Від автора. Підпис». І ця книга розпочинається «сонечком» Володимира Брича: «У вас радісний день — народилася дитина. Ви чуєте її перший крик, плач, бачите перший усміх... З моменту своєї появи на світ малюк потребує до себе уваги й розуміння. Мине тиждень-другий і ви будете безпомилково «читати» послання синочка чи донечки до вас, батьків, у вигляді легесенького крику, апетитно-задоволеного прицмокування, заспокоєного посапування під час сну...»

Мені довелося не тільки спілкуватися, а й разом вирішувати чисельні повсякденні питання оздоровлення хворих дітей, кожної хворої дитини Тернопільської обласної клінічної дитячої лікарні протягом десятиліть, зі всіма головними лікарями цієї поважної установи: Зісмановою Любов'ю, Сташевським Станіславом Івановичем, Заячківською Аллою Анатоліївною та Корицьким Григорієм Івановичем. Усі вони, як і кожна людина, мали свої індивідуальні особливості, але я хочу підкреслити їх споріднені риси:

1. За період роботи на цій посаді вони з часом були все більш привітливими та доброзичливими до хворих дітей і співробітників лікарні, а не навпаки, як часто це буває.

2. Постійне намагання покращити лікувальну роботу шляхом оснащення лікарні сучасним обладнанням та підвищенням кваліфікації кожного лікаря, медсестри, молодшої медсестри...

3. Непереривним переконуванням «вищесидячих» в необхідності більш уважного ставлення до надання лікувально-профілактичної допомоги малюкам нашої області.

4. Уміння об'єднувати колектив лікарні разом з працівниками кафедри дитячих хвороб вирішувати наполегливо, дружньо та ефективно нагальні питання з удосконалення лікувальних та профілактичних проблем педіатрії. І такі якості названих людей сприяли тому, що сьогодні Тернопільська обласна дитяча клінічна лікарня є визнаним сучасним лікувально-профілактичним закладом не лише області, а й України. Я виділив головних лікарів тільки тому, що вони в цій книзі скажуть про себе мало, або й зовсім нічого не скажуть. А колектив кожного підрозділу напише про свої здобутки в оздоровленні малюків нашої області без обмежень. Я лише бажаю, читачу, наголосити, що жодна людина, а тим більш лікар чи медсестра, не в змозі передати ні пером, ні словом усіх тих різноманітних, глибинних почуттів у відносинах «дорослий — дитина», особливо, у відносинах «хвора дитина — лікар-педіатр». Тому Ваше сприйняття написаного в цій книзі буде залежати ще й від Ваших уявлень про складність роботи з малюками, хворими малюками.

Що ж, мені тільки залишилося висловити почуття всіх педіатрів словами вірша Кайсина Кулієва, які я вважаю гімном педіатрів усієї нашої невеликої планети

Все повидавший на пути своем,
Изведавший все горести на свете,
Из благ земных молю я об одном:
Пусть никогда не умирают дети!
Я понимаю — этому не быть,
Смерть без разбора расставляет сети.
И все ж таки я не устану говорить:
Пусть никогда не умирают дети!
Не распустится дереву опять,
Которому зимой весна не снится,
О невозможном если не мечтают,
То вряд ли и возможное свершится.
Я мир воспринимаю без прикрас
И жизнь не в розовом я вижу свете,
И все-таки кричу в сто первый раз:
Пусть никогда не умирают дети!

Іван Сміян, член-кореспондент АМН України, академік Академії вищої школи України, академік міжнародної Академії

*інтегративної морфології, заслужений працівник вищої школи,
відмінник охорони здоров'я, член НТШ, доктор медичних наук,
професор.*

*Час — не тільки найкращий
лікар. Він і чудовий художник.
Скільки сірих подій позолотив він нам
у спогадах.*

Ірина Вільде

В КВІТКАХ БУЛА ДУША МОЯ...

Моє життя тісно пов'язане з педіатрією. Можливо навіть не пов'язане, а було й залишається складовою педіатрії. Чи, навпаки: педіатрія була складовою мого життя. Моє уявлення про педіатрію дещо ширше, ніж те, яке можна знайти в літературі, і звучить так: педіатрія — це не лише наука про здорову і хвору дитину, а й невід'ємна складова частина науки про становлення інтелекту та морфологічних і фізіологічних параметрів людини. Майбутнє дитини, суспільства і людства знаходиться в прямій залежності від стану здоров'я малюка. Останнє обумовлене не лише генотипом, а й фенотипом.

Це визначення було дороговказом мого життя, це визначення було основою моєї творчої праці в Тернопільській обласній дитячій клінічній лікарні протягом майже 40 років.

В своєму житті я працював майже на всіх посадах нашої медичної системи: завідувачем фельдшерсько-акушерського пункту, лікарем-ординатором, завідувачем відділення, головним лікарем, старшим науковим співробітником, керівником клініки науково-дослідного інституту, завідувачем кафедри, проректором, ректором медичного вузу. І сьогодні можу стверджувати, що найбільшу насолоду життям одержував від спілкуванні з дітьми, хворими дітьми, від помітних наслідків своєї діяльності в цьому напрямку. Як і кожний педіатр, я, як маленька дитина, радів, що мені вдалося встановити вірний діагноз, що призначене мною лікування сприяло тому, що маленький пацієнт із безпомічного дитятка становився веселим, життєрадісним малюком. Що може спричинити більше душевне піднесення, ніж

зроблене людиною добро? А добро, яке випромінює педіатр, — це здоров'я, а іноді і життя беззахисної істоти — малюка.

Педіатр вдихає своє життя в життя хворої дитини. Значно частіше йому вдається успішно завершити цей подих. Але іноді він залишається безсилим і тоді туга та жаль не покидають його тривалий час. Нерідко все життя. Піднесення і радість, туга і пригнічення — постійні супутники життєвого шляху педіатра.

Для своїх колег і для себе я процитував би Олександра Олесь:

В квітках була душа моя,
І ось, дивись, — палаю я,
Я запалив квітки мої:
Нехай горять у сизій млі.

В огні горить душа моя,
Згорю і сам я, — знаю я,
Бо весь палаю я в огні, —
Не жаль себе, не жаль мені.

Нехай горять, нехай горять...
Літа летять, літа летять...

Дивись, любуйся, не гаси.
І попів вітру віднеси.

Були в житті й не найкращі ситуації, але постійне, я підкреслюю, постійне спілкування з малюками нівелювало негативний вплив оточуючого середовища. І в тому, що в результаті в мене залишилися лише добрі спогади (дивись мої 17 книг-спогадів), «винна» педіатрія, «винне» дитяче «царство».

Моя повага до педіатрів під час спілкування з ними була завжди щирою і незмінною. Вони мені «платили» тим же. Я наведу тільки декілька уривків з листів окремих «старих» педіатрів до мене.

«...В своей жизни я совершила много ошибок, но основная из них та, что я не связала свою трудовую деятельность с наукой... Работа в облздравотделе меня никогда не удовлетворяла. Раздражали многочисленные проверки, комиссии, которые часто только мешали. Поэтому, общаясь с педиатрами, я старалась быть объективной, обсуждала лечебно-профилактические аспекты их деятельности, знакомила с новыми достижениями, оказывала посильную помощь. С благодарностью вспоминаю, Иван Семенович, все то, что Вы внедрили нового в организацию школы повышения квалификации педиатров области, научно-практические, патологоанатомические конференции, консультативные приемы, обходы, наши совместные поездки в районы области. Это была настоящая жизнь...

Дорогой Иван Семенович, еще раз благодарю за доставленную радость. Вместе с Вами я окунулась в океан воспоминаний. И хотя для меня все это в прошлом, все равно считаю, что жизнь прожита не даром...».

Ось такий теплий, надзвичайно чутливий лист я отримав у 2002 році від Наталії Тимофіївни з Одеси, багаторічного головного педіатра Тернопільської області. Я можу назвати її чудовим педіатром, чудовим організатором педіатричної допомоги на Тернопіллі, чудовим дипломатом, що важливо в нашому бюрократично-чиновницькому світі. Я не хотів би порівнювати її діяльність з її численними послідовниками на цій посаді, але змушений сказати, що лише їй була притаманна риса — все для дітей і нічого для чиновників. Вона постійно (!) спілкувалася з

педіатрами в руслі їх фахової діяльності, вона завжди брала безпосередню участь в профілактиці, діагностиці та лікуванні малюків, вона завжди брала безпосередню участь в усіх конференціях для педіатрів, вона... Не було жодного питання щодо удосконалення профілактики і лікування дітей, які б ми не обговорювали разом, не приймали спільного рішення, і які б нам не вдавалося втілити в життя.

Я б так підсумував нашу, з Наталією Тимофіївною, спільну працю по покращенню здоров'я малюків: якщо б на всій території держави з таким порозумінням, з такою цілеспрямованістю працювала наука і практика, результати оздоровлення нації були б очевидні. Така спільна творча праця надавала нам натхнення повсякденне життя, емоційне піднесення та неабияке задоволення від здобутків та досягнень. Вона (творча праця) народжувала другу молодість душі.

На цій фотографії відображена одна з наших з Наталією Тимофіївною ініціатив, коли ми, провідні педіатри обласної клінічної лікарні, проводили на фельдшерсько-акушерських пунктах області (у даному випадку в Чортківському районі) показові прийоми здорових та хворих дітей. Зліва

направо в першому ряду: я, четверта — Наталія Тимофіївна, сьома — районний педіатр Чортківського району Христина Євстахіївна Грицак...

Наталія Тимофіївна сказала мені те, що для всіх нас, старших людей, сказала Вероніка Тушнова у вірші:

Я пеняť на судьбу не вправо,
годы милостивы ко мне...
Если молодость есть вторая —
лучше первой она вдвойне.
Откровеннее и мудрее,
проницательней и щедрей.
Я горжусь и люблюсь ею —
этой молодостью моею.
Та подарком была, не боле,

та у всех молодых была.
Эту я по собственной воле,
силой собственной добыла.
Я в ее неизменность верю
оттого, что моя она,
оттого, что душою своею
оплатила ее сполна!

«...І сама поринула в спогади про ті часи, коли в 80-90 роки працювали ще в приміщенні старої дитячої лікарні. Це був невеликий згуртований колектив лікарів-однодумців. Працівники кафедри на чолі з Іваном Семеновичем, постійно консультували всіх складних хворих, регулярно проводили клінічні конференції, обзори медичної літератури. Нам було все цікаво: відвідували лекції по педіатрії, які читались на високому професійному рівні, брали участь у обходах професора Сміяна І. С. До кожного обходу готувались як до свята, причепурювались, вивчали досконало історії хвороби, літературу, що стосувалася даного захворювання, адже Івана Семеновича цікавила думка кожного лікаря.

Лекція проф. Сміяна І. С. В ті часи лекції для студентів і лікарів читали з обов'язковою демонстрацією хворих.

Незважаючи на постійну зайнятість в інституті, не було й дня, щоб Іван Семенович не оглянув хворих, не допомагав лікарям у встановленні діагнозу, спрямуванні обстеження та лікування. Лікарі з повагою ставилися до Вас, за Вашу щирість, уважне ставлення, готовність прийти на допомогу....».

Я щасливий, що мені довелося тривалий час працювати на ниві оздоровлення малюків з Галиною Олексіївною Самборською, фрагмент листа якої я навів вище. Вона завжди з надзвичайною відповідальністю відносилася до своєї праці. Вона завжди спостерігала за всіма новинками педіатрії, що допомагало їй ефективно лікувати хворих дітей. З нею було цікаво працювати не лише мені, а й усім лікарям. Мене не дивувала та обставина, що мої кандидати наук нерідко посилались на Галину Олексіївну як на авторитет, при обґрунтуванні своєї думки щодо лікування того чи іншого хворого. Галина Олексіївна була і є живим підтвердженням того, що ні вчений ступінь (кандидат, доктор наук), ні вчене звання (доцент, професор...) не є провідним в оцінці якості фахівця...

Бачите, які приємні, красиві та доброзичливі лікарі-дівчата обласної клінічної дитячої лікарні? Це вони вітають мене з 50-річчям від дня народження (1979 рік). Справа від мене — Галина Олексіївна Самборська.

Та й чоловіки-лікарі дитячої клінічної лікарні «не промах». Тільки дві жінки «втесалися» в цю компанію, дві Лідії Василівни: справа моя дружина, зліва — завідувач лабораторії.

«...Мені здається, навіть більше, я переконана, що цей автобіографічний цикл І. С. Сміяна необхідно прочитати кожному теперішньому студенту, лікарю, науковцю. Тому що їм, молодим, зараз і набагато легше, але й набагато важче. Легше тому, що їм не треба розпочинати з «нуля», голодними і холодними, ночами читати книжки при каганці. А важче тому, що дуже багато перед ними спокус (влада, почесті, гроші і т. д.). І за цими спокусами, як за верхівкою айсберга, не завжди бачать вони ту титанічну, постійну, без вихідних та свят най... працю. Це тисячі пролікованих дітей, тисячі проаналізованих історій хвороби, тисячі наукових робіт, написаних своїх і опрацьованих чужих статей, дисертацій і т. д. Далеко не кожен, навіть обдарований чоловік, може здолати таку вершину. І тому Тернопільщина може пишатися тим, що прийняла і «всиновила» такого талановитого вченого-лікаря і науковця, як І. С. Сміян...».

Це слова багаторічного завідувача відділенням обласної дитячої клінічної лікарні, з якою я десятиріччя працював — Іванни Іванівни Шостак. Вона вирізнялася високим інтелектом, етичною поведінкою в спілкуванні з колегами, батьками, дітьми, а у мене завжди викликала повагу та симпатію.

6

5* Сміян І. Любов за нас пішла на хрест...

Такі, як Іванна Іванівна, своєю фаховою діяльністю, своєю людяністю, своїм наполегливим трудом, своєю любов'ю до дітей сприяли покращанню здоров'я нашої нації, збереження життя тисяч і тисяч малюків, відтворюванню життєвого оптимізму... Вона також довела, що педіатри не тільки люди «інфантильні» (добрі, ласкаві, доступні, з вираженим співчуттям до страждань інших, правдиві, по дитячому щасливі...), а й з неабиякими творчими здібностями. Ось її вірш (1979 рік):

Шановний Іване Семеновичу!

З ювілеєм Вас вітаєм,
Щастя, радості бажаєм!
І на других п'ятдесят
Хочем з Вами танцювать.

На цьому фото Іванна Іванівна не зовсім «послідовна»: хоче танцювати зі мною, а танцює з багаторічним завідувачем ортопедично-травматичного відділення Ігорем Радчуком. Я ж танцюю з Людмилою Василівною.

Продовжую вірш:

В цьому році Вам бажаєм
Заплановане зробити
І для лікарів району
Другу кафедру відкрити.
Дуже любим тюбажі
З соком і сорбітом,
Аплікації завжди
Із озокеритом.

В перспективний план рішили
Відмінити нікотин,
Замість нього записати –
Всім мужчинам гепарин.
Мабуть, треба відмінити
Конференції, обходи.
А натомість записати –
Вечоринки, турпоходи.

Скажу щось Вам по секрету –
Ходорчук літом в декреті,
Нову тему розробила,
Ожирінню присвятила.

Ох, яка ж то вже біда,
Зникла Ваша Лобода,
Дисертацію скінчила,
В Луцьку кафедру відкрила.

А Тетяна Бабінець
Каже, що то кінець,
Дисертацію Все пише, пише,
Обіцяє — не залише.

Слободян вже не до плясок,
Після шумних «Златих Пясок».
Знову мріє про турне,
Щоб відвідать кабаре.

Обласна дитяча клінічна лікарня була і залишається постійною школою для кожного співробітника цієї поважної установи як в напрямку удосконалення своїх професійних знань, так і в життєвих «премудростях». Людині притаманно, що вона мало помічає позитивний вплив праці і колективу з яким працює, а тому установа, заклад сприймаються як щось буденне, стале, само собою зрозуміле. Але це не так. Установа, в обличчі колективу, помітно впливає на долю кожної людини. Яскравим прикладом цього твердження є те, що тільки під моїм керівництвом у співдружності з лікарями Тернопільської обласної дитячої клінічної лікарні 4 педіатра захистили докторські і 39 — кандидатські дисертації. Ось лист до мене Анни Петрук (Луцук), кандидата медичних наук, а практично до всього колективу лікарні, з далекої Америки:

Дорогий Іван Семенович!

Дуже приємно було отримати вісточку від Вас! Дякую Вам за те, що пам'ятаєте свою ученицю, яка опинилася далеко від рідної України, на Американській землі. Ніколи не забувала про Вас, і чим більше минає років, чим зрілішою я стаю, я розумію, що велика частина того, що я досягла і продовжую робити, належить Вам. Вірніше, великою частиною моїх здобутків я завдячую Вам, мій дорогий вчителю! Я не лише навчалася у Вас педіатрії, я спостерігала і вчилася як слід поводитися з людьми, які оточували мене, як реагувати на неординарні ситуації, як слід бути пунктуальною і продуктивною в роботі.

Я згадую, як неодноразово захоплювалася Вами і обговорювала це дома з батьками. Ви були і залишаєтесь взірцем для мене. І навіть зараз, на цій ще не зовсім рідній землі, я продовжую крокувати вперед, продовжую здобувати знання, і знаю, що не зламаюсь, бо я пройшла

«школу Івана Семеновича», прекрасної, розумної, доброї, працьовитої, справедливої людини, яка навчила мене бути цілеспрямованою, впевненою у собі, і ніколи не здаватися.

Мій дорогий Вчителю! В день Вашого ювілею, дозвольте щиро Вклонитися Вам за все, що Ви зробили для мене. Зичу Вам від усього серця ще довгих років життя, здоров'я, насолоди від рідних і друзів; достатку, затишку і взаєморозуміння у сім'ї. Нехай бог дарує Вам і Вашій родині рясні благословення! Ви були і залишаєтесь для мене «Особливою людиною», Людиною з великої літери. Я щаслива, що зустріла Вас у своєму житті.

Ваша учениця.

Я — частка доброзичливого та ефективного колективу Тернопільської обласної клінічної дитячої лікарні, а тому теплі слова Анни Олексіївни на мою адресу, це й вдячність кожній людині колективу цієї установи — від головного лікаря до санітарки. Адже всі вони сприяли її професійному росту, адже вона багато років спілкувалася з ними, адже всі вони впливали на формування її особистості, як лікаря, науковця, ЛЮДИНИ.

«Самій не довго збитися з путі,
Та трудно з неї збитися у гурті»

Леся Українка. Із вірша «Мій шлях».

Педіатрам, які пройшли школу обласної клінічної дитячої лікарні, в тому числі, і мою, ніколи не буде притаманна

ПРИТЧА ПРО ВДЯЧНІСТЬ

Мороз був лютий, сніг і завірюха,
По вулиці голодний пес блукав:
Обмерз, продрог, — здаєсь, лиш пушка духа,
Надарма страви й захисту шукав.
Аж чоловік найшовся милостивий,
Пустив до хати пса і обігрів,
Пожалував його, як друг правдивий,
І їсти дав того ж, що й сам він їв.

Та пес, нагрівшись у теплій хаті,
Спочивши і наївшись досить,
Замість подяки став гарчати, брехати,
Ще й кинувся хазяїна вкусить.
Подібний ти до нього, брате, милий:
Не тямиш, хто добро тобі зробив,
А ти, що розуму тебе навчили,
Як часто ти зневажив, оскорбив!

Іван Франко

Це частка «моїх» докторів і кандидатів наук. Перша справа Анна Олексіївна Луцук. На фоні обласної дитячої клінічної лікарні, де в декого проходило, а в більшості й проходить творче життя.

Колективи обласної клінічної лікарні та кафедри педіатрії Тернопільського медичного університету завжди у своїх діях були єдиним цілим, єдиним спрямуванням в оздоровленні малюків області на підставі постійного підвищення своєї фахової майстерності. Ось і з наступної фотографії видно, що організована нами неонатологічна конференція для лікарів області була представницькою та плідною.

У президії конференції, яка проходила на базі обласної клінічної дитячої лікарні, зліва направо: головний лікар цієї установи, кандидат медичних наук, заслужений лікар України Григорій Іванович Корицький, Ліза Євгенівна Шунько (республіканський неонатолог, професор, доктор медичних наук), Михайло Миколайович Буртняк (начальник обласного управління охорони здоров'я), я, Ніна Григорівна Гойда (в минулому багаторічний начальник управління лікувально-профілактичної допомоги дітям та матерям і замісник міністра управління МОЗ України, доктор медичних наук, професор), Олена Григорівна Сулима (голова асоціації неонатологів, доктор медичних наук, професор).

Своїми проблемами щодо покращення здоров'я дітей ми неодноразово ділилися з громадськістю області та міста.

На прес-конференції зліва направо: Іван Семенович Сміян (ректор медичного інституту, завідувач кафедри педіатрії, голова обласної асоціації педіатрів, депутат міської ради, голова комісії з охорони здоров'я, доктор медичних наук, професор), Станіслав Ілліч Сірий (начальник обласного управління охорони здоров'я, депутат обласної ради), Ковальчук (інструктор обкому партії, який курував охорону здоров'я), Валентина Михайлівна Данильченко (головний лікар полозового будинку, депутат міської ради і секретар комісії з охорони здоров'я).

Ми розуміли, що «Мало знати, треба і застосовувати. Мало хотіти, треба і робити» (Йоганн Вольфганг Гете). І цьому ми, педіатри, присвячували своє життя: хворий і здоровий малюк, здоровий і хворий малюк, клінічні конференції, патологоанатомічні конференції, курси підвищення кваліфікації, з'їзди педіатрів, конгреси педіатрів...

Дорогі мої колеги-педіатри!

Ніжну-ніжну, як подих биліни,
Я хотів би вам пісню сплести

Я хотів би вас тихо приспати
На руці, на листочку трави,

Із проміння зорі, із ниток павутини,
Яких людським очам не знайти.

І вві сні вам не сни, а метеликів дати,
Щоб спочили потомлені ви.

Я загоїти хочу вам рани
Не навіки чи роки — на мить...
Бо розмиють їх знов океани,
Бо ще буря і досі шумить.

Олександр Олесь

Я з Вами

Іван Сміян

Ми, педіатри, не були ізольовані від медичної громадськості області, а завжди дружньо співпрацювали у вигляді спільних науково-практичних конференцій, семінарів, консультативних рад, дружніх порад один одному...

Мені «пішов» 82-й рік, а мене продовжують пам'ятати й не педіатри...

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Сердечно вітаю Вас з

З Новим Роком і Різдвом Христовим!

Засвідчую свою глибоку шану і щиро зичу особисто Вам, Вашим рідним і близьким міцного здоров'я, добра, радості, злагоди, достатку, всіх благ і гараздів на довгий і щасливий вік!

Радісних усім свят, веселих забав, смачної куті і щедрої коляди!
Христос ся рождає! Славимо Його!

З повагою,

Директор Чортківського

державного медичного коледжу,

Заслужений лікар України, канд. мед. наук підпис Любомир Білик
Різдво-2010

Любомир Степанович пам'ятає не лише наші добрі особисті стосунки, а й створення першого в Україні виробничо-навчально-наукового комплексу — медичний інститут-медичний коледж: лекції, консультації, кандидатські дисертації викладачів коледжу, підвищення кваліфікації викладачів, взаємне збагачення власними досягненнями... Отже, ми були послідовниками

Теодора Рузвельта: «Роби, що можеш, з тим, що маєш, там, де ти є». Працєю *bonus factum* (на благо і щастя) — це було наше гасло.

І сьогодні, коли проминуло багато років з того часу, я, як і «Воин света помнит прошлое.

Ему известно, что такое Духовный Поиск, благодаря которому вписаны в историю человечества некоторые из самых славных ее страниц.

Из самых славных, но и из самых отвратительных — мракобесие, жертвоприношение, кровавые расправы. Духовный Поиск люди применяли в самых разных целях, и воин знает, как часто его идеалы служили прикрытием для чудовищных намерений.

Сколько раз уже приходилось воину слышать нечто вроде: «Откуда мне знать, что этот путь ведет к истине?» Сколько раз приходилось ему видеть людей, которые не получив ответа на этот вопрос ответа, отринули Духовный Поиск.

Но у воина нет сомнений, ибо он руководствуется формулой верной и точной:

«По плодам узнаете дерево» — сказал Иисус. Воин следует этому правилу и не ошибается никогда» (Коэльо Пауло. Из книги «Воины света»).

А це вже поетичний витвір віце-президента асоціації дерматовенерологів і косметологів України, доцента, кандидата медичних наук, заслуженого лікаря України, головного лікаря обласного шкірвендиспансеру Олександра Івановича Хари:

Шановний Іван Семенович!

Вітаю Вас з Новим 2010 роком,
Із наступаючим Різдвом!
Хай рік, що йде невинним кроком
Ваш дім наповнить торжеством!

Душа хай Ваша веселиться,
Біди обминають Вас!
Нехай омріяне здійсниться,
І щастя буде повсякчас.

Нехай у кожному нашій домі
Звучать пісні і коляда.
Хай Ваші рідні і знайомі
Здорові будуть, як вода!
Хай розквітає Україна
Під сонцем Божеських щедрот!
Вона у нас одна-єдина,
А ми усі — один народ!

Ми всі здолаєм перешкоди
Терпінням, вірою, трудом!
Здолаєм розбрат і негоди
Любов'ю, миром і трудом!

За дорученням колективу облшкірвендиспансеру

Головний лікар

підпис

О. І. Хара

Олександр Іванович закінчив наш інститут у 1977 році, має цілу низку нагород, в тому числі і бойових, є висококласним фахівцем, володіє мистецтвом спілкування і, таке враження, що він вміло використовує життєвий принцип Марка Твена: «Я не маю наміру зіпсувати відношення ні з небесами, ні з пеклом — у мене є друзі і в тій, і в іншій місцевості».

Олександр Іванович, як і

«Воин света достоин доверия.

Порой он совершает опрометчивые шаги; иногда считает себя гораздо значительней, чем есть на самом деле. Но он не лжет.

Сидя у костра в кругу товарищей и подруг, он ведет с ними беседы. Он знает, что его слова будут сохранены в памяти Вселенной как некое свидетельство того, чему посвящены его думы.

«Зачем я так много говорю, если иногда не в состоянии претворить слова в деяния?» — размышляет воин.

«Когда ты прилюдно и открыто отстаиваешь свои взгляды, ты поневоле вынужден жить в согласии с ними», — отвечает ему сердце.

И, поскольку слова его — неизменное и верное отражение его мыслей, воин в конце концов превращается в то, о чем он говорит» (Коэльо Пауло).

Марія Романівна Хара, дружина Олександра Івановича, також закінчила наш інститут (тепер університет) у 1983 році. Отже я вручав їй диплом лікаря. Сьогодні вона доктор медичних наук, професор, завідувач кафедрою патологічної фізіології, є достойним послідовником своїх вчителів.

29. 12. 2009 року вона надіслала мені таке послання:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Колектив кафедри патологічної фізіології щиро вітає Вас з Новим 2010 роком та Різдвом Христовим!

Зичимо Вам міцного здоров'я, щастя, наснаги на завершення усього задуманого, нових творчих планів, талановитих учнів.

Нехай у Вашій родині панує спокій та злагода, а серце переповнюється любов'ю до людей та малесеньких створінь (діточок), які потребують Вашої підтримки та допомоги.

Будьте певні, що є і завжди будуть люди, які люблять і пам'ятають Вас, Ваші добрі діла, Вашу шляхетність, Вашу мудрість та розважливість; люди, які цінять і завжди будуть цінити Ваші таланти. Серед величезної когорти таких людей є й колектив кафедри патологічної фізіології, який, незважаючи на молодість, знає, пам'ятає і любить Вас, пане ректоре.

З повагою та любов'ю, професор Хара Марія Романівна.

P. S. прийміть найщиріші вітання і від родини Хари Олександра Івановича, яка також Вас любить, цінує, читає, цитує. Усіляких Вам гараздів у Новому Році!!!

І все-таки людина егоїстична. Егоїстична тому, що мені приємні слова Марії Романівни, дуже приємні, навіть радісні. Радісні... «Если ты хочешь доставить себе радость, то подумай о добродетелях людей, с которыми ты живешь. Один отличается деловитостью, другой скромностью, третий щедростью, другой еще чем-нибудь. Ничто не доставляет такой радости, как образ добродетелей, проявляющихся в нравах живущих с нами людей и встречающихся в более или менее тесном единении. Поэтому всегда имей их перед глазами» (Эпиктет).

Тому колектив кафедри патологічної фізіології, нинішній і попередній, будуть завжди перед моїми очами. Адже більш щедрих та натхненних слів, ніж ті, які навела Марія Романівна, годі бажати. Годі бажати...

І в це світле саяво життя вплітаються чудернацькі чорні хмарки... Вчора на екранах з'являється старенька людина (голова Конституційного суду) і, долаючи задишку, повідомляє Україну про визнання неконституційною постанову уряду про необхідність розмовляти в робочий час (!) в українськомовних школах українською.

По-перше, до чого ми дійшли, що виникла потреба примушувати в україномовних школах розмовляти українською мовою?

По-друге, я так розумію рішення цього вищого суду — в україномовних школах можна не лише розмовляти російською, а й викладати різні предмети цією ж мовою.

По-третє, як можна так «любити» свою державу — Україну, щоб виступати прохачем (52 народних депутати) з цього питання перед Конституційним судом та прийняти таке рішення (це лише моя індивідуальна думка)! У дужках додаю, що через декілька днів після того, як я надрукував цю свою думку, у «Літературній Україні» (25 лютого 2010 р.) прочитав статтю Олекси Палійчука «Двомовний бублик», перший абзац з якої я наводжу: «Більш ніж прикрістю — зрадницьким ударом стало для українства по-єзуїтськи «аполітичне» рішення Конституційного суду України про неонов'язковість розмовляти в стінах україномовних шкіл українською мовою. З превеликим сумом свідомі українці дізналися, що в середовищі КСУ не вистачає захисників державної, тобто рідної нашої мови. Звідси виникають логічні запитання: чи наших високих суддів не хвилює доля мови їхнього народу, чи їм просто невтямки, що таке навчально-виховний процес у школі. Адже йдеться не про якихось поодиноких фахівців, що працюють за спеціальним наймом, а про вчителів у масових навчальних закладах...».

По-четверте, я вважаю російську мову, що видно із моїх спогадів та роздумів, як і державу, яка є носієм цієї мови. Але я не чекаю «дива», коли в Росії, в російськомовній школі, Конституційний суд Росії буде дозволяти розмовляти українською. І тут нічого дивного не має. Подібне безглуздя може бути лише у нас. Для вас, читачі, для вас, не читачі (постановники цього питання, члени Конституційного суду України), я наводжу вірш мого земляка Олександра Олеся:

Рідна мова в рідній школі!
Що бринить нам чарівніш?
Що нам ближче, і миліш,
І дорожче в час недолі?!
Рідна мова, рідна мова!
Що в єдине нас злива, —

Перші матері слова,
Перша пісня колискова,
Як розлучимось з тобою,
Як забудем голос твій,
І в вітчизні дорогій
Говоритимем чужою?!

Краще нам німими стати,
Легше гори нам нести,
Ніж тебе розіп'ясти,
Наша мова, наша мати!

Ні! В кім думка прагне слова,
Хто в майбутнім хоче жить,
Той всім серцем закричить:
«В рідній школі рідна мова!»

І спасе того в недолі
Наша мрія золота,
Наше гасло і мета:
Рідна мова в рідній школі!

Чому для нас гідність людська має другорядне значення? Наведений вище приклад свідчить, що не «інші», а ми по власній ініціативі готові всіляко принижувати один одного, свої досягнення, свої цінності... І виникає запитання:

ХТО ВИНЕН?

Обіцяв наш гетьман:
«Всім бандитам —
Тюрми!»
А вони пішли всі
В депутати, в уряд.
І тепер нас учать ці
Злодії й бандити
Із трибун високих —
Як на світі жити.
Розікрали всюди
Фабрики й заводи.
Приватизували
Нашу землю й воду.

Скрізь по парках, скверах —
їхні вілли, замки.
Мають мародери
«Джипи», наче танки.
Як царі чи шейхи,
Плавають в розкошах
Наші бандократи
За народні гроші.
Будуть далі красти
Та плювати нам в пику,
Поки всі ми будем
Бидлом без'язиким.

Євген Колодійчук

То ж «Хто винен», що

НЕ ВІД МЕЧА

(Анатолій Мокренко, народний артист України, професор, лауреат Шевченківської премії; «Літературна Україна» від 18 лютого 2010)

Воістину дивна логіка в українського національного відродження, що розгортається під прапорами багатовікової боротьби за незалежність. Мільйони наших предків гинули в борні, поливаючи кров'ю

багастраждальну землю лише за те, щоб мати ім'я українця, позбутися насилля з боку агресивних сусідів. І от ми ніби незалежні й суверенні, а українців як таких... наче й немає. Бо чим довести тепер, що я — українець, що українці — мої діти й онуки? З паспортів та інших посвідчень нас, без нашої згоди на те, викреслили. За інерцією ми буцім то є, але офіційно нас немає, хоч би як розпиналися, що це — дурниця. Є просто населення, де, кажуть, українців — переважна більшість, згідно з результатами останнього опитування (78 %), коли графа «національність» ще була. Ми говорили про титульну націю і створювали відповідну Конституцію. Нині, коли невиконання законів України стало притчею во язицех, нехтування українського національного відродження набуло майже офіційного характеру: а де українці, покажіть їх нам?

Народ мій є,
Народ мій вічно буде!

В. Симоненко

А як показувати?! Наша Верховна Рада, яка через радіо й телебачення ефективно розбещує народ, ще на початку своєї майже двадцятирічної діяльності ліквідувала нас на папері, знеособивши офіційно як українців. А що далі? А далі істина середньовічного Мак'явеллі: «Народи гинуть не від меча — народи гинуть від асиміляції».

Інерція зросійщення плюс тиск п'ятої колонії при традиційній підтримці Москви, відчувши таку неоціненну п о с л у г у надмірно ліберальних нардепів, роблять чорне діло в національно скаламученому суспільстві. Подивіться телевізійні шустеріади, газетні розкладки чи асортимент наших книгарень, зверніть увагу на безсовісне порушення нардепами та іншими представниками влади Закону про державну мову... Вимоги «другої офіційної» підкріплюють посиленням на 12 % етнічних росіян, кількість яких можна бездоказово збільшити тепер у кілька разів. Ні? То перевірте. А як? Отак ми загнали українців у глухий кут. Звісно, не ми, а так звана «еліта», де свідомі українці — в арифметичній меншості, отже, вирішує не святе право українського народу, а банальне натискання кнопок за себе і за колег.

Асиміляція народу іншим народом аморальна і злочинна, якщо народ живе на своїй споконвіку землі, але не відколовся якоюсь часткою

від своїх і поглинутий іншим великим народом. Єдина мова цементує суспільство, гарантує взаєморозуміння його різноетнічних груп. Візьмімо США. Там питомий народ — індіанці — винищений наслідком колонізації іншими державами. Оскільки різних народів там багато, а мову обрали все ж єдину — англійську. Могли б і іншу, але перемогла ця, хоч вона і привнесена. Але ж — є д и н а!

Нас, як індіанців, винищити попри всі намагання геноцидної політики, не встигли. Але могли ж і встигнуть, як сталося з доброю сотнею менш численних народів Російської імперії СРСР. Не фізичне знищення (хоч і воно було), так асиміляція зробила своє чорне діло. Нас було багато, і ми були впertіші за інших на кривавій дорозі до себе. «Довго ми тинялися в чужій стороні... Чи не пора нам... додому?» (Панас Мирний). Усі наші духовні світочі кликали нас додому. Повернули! Колесо звичної асиміляції крутиться банально до примітивізму. Тим-то й не лякає багатьох наших лідерів. Усе про економіку торочимо, забуваючи, що її творять люди, і що сильніші вони духом творення в ім'я високої національної ідеї, то багатшим, змістовнішим буде життя.

Як народжуються манкурти? Напрочуд просто. Ще за мого школярства в рідному слобожанському селі трапився випадок, що шокував мене. Сусідський хлопець післявоєнної пори вступив до Харківського військового училища. Через два місяця навчання приїжджає додому на жовтневі свята — у курсантській формі, гордий, зі зверхністю до недавніх своїх товаришів. І ось я раптом чую, що з матір'ю своєю він говорить... р о с і й с ь к о ю! З матір'ю!! Чому?! І я зрозумів, що він устиг зрадити і себе, і матір, і село, і Україну. За два місяці!

То було демонстрацією втрати елементарної гідності. Потім я стрічав такі метаморфози, на жаль, часто, стрічаю і понині. Не мнула ця напасть і мого роду: один дядько мій і один двоюрідний брат також утопили свою українність у морі асиміляції.

У мене з'явилося бажання трохи відволіктись від чудової статті Анатолія Мокренко та дещо прокоментувати. У 1945 році, в 16-річному віці, я став студентом Сумської фельдшерської школи. Вже в першому семестрі першого курсу викладачка фізики прокоментувала оцінку

відповіді таким чином: «Я вам, Сміян, виставляю «добре», а не «відмінно» лише тому, що ви не володієте російською мовою». А мені ж хотілося мати «відмінно» і я посилено оволодівав російською. За три роки навчання в Сумській фельдшерсько-акушерській школі і за шість років навчання в Харківському медичному інституті я жодного разу не почув української мови, ні від, хоча б одного, викладача. То якою мовою я мусив розмовляти в такому середовищі. Питання риторичне. Чи з великими труднощами я перейшов на російську? Адже я був «жовтеньям», «піонером», «комсомольцем». Виховання дітей, молоді в радянські роки було № 1 — цілеспрямованим, системним, постійним. І я, як сотні тисяч і мільйони інших, став російськомовним. Правда, на відзнаку від «героя» статті Анатолія Мокренка, курсанта Харківського військового училища, з мамою і татом, сестрами і братом, та й зі всіма односельцями, я розмовляв суржилом, який притаманний нашій місцевості, нашому селу. Глибоко поважаючи Анатолія Мокренка, мені важко згодиться з ним, що серед його родичів російською розмовляли лише дядько та двоюрідний брат. Якщо це так, то, мабуть, у А. М. мало родичів, або вони є виключенням серед загалу. Переважно українською розмовляли ті люди, яких оминула урбанізація та пильне око постійних ідеологічних наглядачів — залишилися в своєму селі. Немало було таких, які в домашніх умовах розмовляли українською, а на службі російською мовою.

Були й винятки. В Тернопільському медичному інституті в ті часи лише українською мовою розмовляла, читала лекції, проводила практичні заняття... із професорів лише Марія Михайлівна Савула, завідувач кафедри туберкульозу. Я жодного разу не чув від неї російського речення, слова. На кафедрі, яку я очолював, асистент, а потім доцент, Оксана Іванівна Лугова, завжди користувалася українською мовою. Правда, історії хвороби вона писала російською. На моє запитання «Чому?» відповідала, що більшість медичних термінів не може перекласти з російської на українську, адже навчалася вона російською.

Увесь Київ знав, що вчений-медик, Любомир Антонович Пиріг, розмовляє лише українською мовою, доповіді робить лише українською, лекції читає лише українською, спілкується лише українською... Він, в ті часи, був зразком українства. Це йому не завадило досягнути вершин в

науковій діяльності (доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки...).

І переді мною само по собі виникло питання: чи помітив Віктор Андрійович Ющенко, як президент України, як любитель всього українського (на думку багатьох нашоукраїнців), тих самотніх українців, які, незважаючи на тиск тодішньої влади, змогли зберегти гідність, гідність свою, гідність українства? Чи зміг він помітити серед них професорів від медицини Марію Михайлівну Савулу, Любомира Антоновича Пирога? Адже Віктор Андрійович, як жоден його попередник, роздавав нагороди направо й наліво. Лише у 2009 році він нагородив близько 8 тисяч наших громадян! Ні, не зміг помітити. Навіть в останні дні (в 2010 році) свого президентства, коли йому вдалося нагородити біля 300 осіб (зі статті Уляни Тимчук — майже 500 осіб), такі українці, як М. М. і Л. А., йому до шмиги. Йому були ближче такі персоналії:

«Віктор Ющенко напоследок наградил орденами родного брата, трех гетьманов и атамана федерации боевого гопака...» (стаття Олександра Михайлова в газеті «Факти» від 27. 02. 2010, уривки із статті).

Иван Плющ стал обладателем Креста Ивана Мазепы

Страсть Виктора Ющенко к массовым наградам по поводу и без оного давно уже стало притчей во языцех. Количество «отмеченных» Виктором Андреевичем политиков, членов президентского Секретариата, их друзей и партнеров по бизнесу давно преступила все разумные границы. Вопреки злым языкам не остался без президентского знака отличия и родной брат Виктора Ющенко — Петр, член фракции НУ-НС. 23 февраля, в свой день рождения и предпоследний день пребывания на посту главы государства, Виктор Андреевич наградил Петра Андреевича Крестом Ивана Мазепы, учрежденного указом Президента 26 марта 2009 года. «За весомый личный вклад в возрождение исторического наследия украинского народа, многолетнюю плодотворную профессиональную деятельность» кресты на грудь получили также народные депутаты — «нашеукраинцы» Иван Плющ, Станислав Аржевитин и Николай

Кульчинский. Президентский знак отличия появился и у бывшего министра иностранных дел Владимира Огрызко. Кроме того, указом Виктора Ющенко кресты вручили еще и гетманам, которых по нашим национальным традициям в Украине не меньше трех на каждом двух граждан. Награды получили гетьман Украинского казачества (Кальміуська паланка) Николай Пантелюк, гетман Всеукраинского общественного объединения «Звичаєва громада українських козаків» Евгений Петренко и почетный гетман Международной оборонно-спортивной национально-патриотической организации «Украинское казачество» Владимир Мулява. Крестами Мазепы отмечены также заслуги верховного атамана «Международной федерации боевого гопака» Владимира Пилата, «президента «Всеукраинской федерации козацкого поединка» Анатолия Поповича и многих других.

Другим указом, в последний день президентства Виктор Ющенко назначил послом Украины в Белоруссии своего давнего соратника, одного из лидеров партии «Наша Украина» Романа Безсмертного, предварительно уволив с этой должности Игоря Лихового.

Леонид Черновецкий отныне еще и член Высшего совета юстиции (Віктор Янукович скасував указ з цього приводу — І. С.).

Перед уходом в «отключку» (как известно, на своей прощальной пресс-конференции в качестве главы государства Виктор Андреевич на вопрос, чем он планирует заняться после сложения президентских полномочий, сказал, что дней на десять уйдет в отключку. — Авт.) Ющенко еще назначил Леонида Черновецкого членом Высшего совета юстиции...

Еще одним указом теперь уже бывший президент наградил орденом Княгини Ольги III степени своего пресс-секретаря, Ирину Ванникову. Кстати, помимо ордена, Ирине Ванниковой «за выполнение особо ответственных задач» (такая формулировка значится в указе) Ющенко досрочно присвоил первый ранг государственного служащего. Видимо, задачи действительно были особо ответственны, коль, говоря военным языком, из лейтенанта — да сразу в генералы армии... Ведь первый ранг, как известно, на госслужбе, является наивысшей ступенью.

Впрочем, повезло не только пресс-секретарю, облагодетельствовали и ее коллег по работе: первый ранг госслужащего досрочно присвоен

руководителю Главной службе информационной политики Секретариата Президента Ларисе Мудрак, руководителю Главной службы государственного протокола и церемониала Юрию Полурезу. А вот представителю президента по международным вопросам энергетической безопасности Богдану Соколовскому, яростно критиковавшему российско-украинский договор о поставках газа, достался только второй ранг госслужащего...».

У цій статті чомусь оминули присвоєння звання Героя України Григорію Омельченку, старшому офіцеру МВС та Служби безпеки в минулому, пристрасному борцю за справедливість у роки незалежності України, але — без будь-яких наслідків. Я не думаю, що Віктор Андрійович розуміє, за які такі заслуги він присвоїв це найвище звання, я також думаю, що й Григорій Омельченко також не розуміє, за що отримав Героя. Так само, як і генерала. Як і бджоли Віктора Андрійовича — за що?: «Пять тысяч пчел с пасеки Ющенко получили от него звание Героя Украины, а ульи — статус Национальных. Трутни в отчаянии: ордена Ярослава Мудрого и звание Заслуженных работников сферы обслуживания их не устраивают» (журнал «Кореспондент» № 7, 2010). Правда, Уляна Тимчук у статті «ГЕРОЇ СВОГО ЧАСУ. Найвищі державні нагороди в Україні перетворилися на придворні відзнаки» (журнал «Український тиждень», 12-18 березня 2010) в розділі «Сумнівні герої» пише:

«Григорій Омельченко народний депутат із середини 90-х постійно підкидає пресі й правоохоронцям компромат: то проти Павла Лазаренка та Юлії Тимошенко, то проти Леоніда Кучми, то проти Володимира Литвина чи Дмитра Табачника. Торік роздмухав педофільський скандал. Звання присвоєно 8 лютого 2010 року «За визначні особисті заслуги в утвердженні незалежності Української держави, самовідданість у відстоюванні конституційних прав і свобод громадян України, багаторічну плідну законодавчу і громадсько-політичну діяльність». Але найостаннішим Героєм Ющенка (писати України комп'ютер не бажає) виявився «Сергій Бондарчук, керівник компанії «Укрспецекспорт», що відповідає за торгівлю українською зброєю. Саме на період його керування компанією припала історія скандального продажу озброєнь до Грузії під час її воєнного конфлікту з Росією. Нагороджений 18 лютого

2010 року (це вже в час, коли був відомий новий президент — І. С.) «За визначні заслуги перед Українською державою у розвитку військово-технічного співробітництва (це так Віктор Ющенко називає торгівлю — І. С.), піднесення міжнародного авторитету України, багаторічну плідну працю» (Уляна Тимчук).

Я не впевнений, що коли-небудь (без війни) був цар, король, султан, шах, імператор, президент, генеральний секретар..., який би так щедро обдарував своїх... орденами, званнями..., як це робив мій земляк, Віктор Ющенко за 5-річний термін свого президентства.

У мене виникає слушне запитання: чи здатен хто-небудь з орденоносящих та орденодаючих в теперішній Україні вчинити так, як запорожці в минулому?:

АХМЕТ ІІІ і ЗАПОРОЖЦІ

В літо тисяча шістсот,
В літо теє Боже,
Прийшла грамота Ахмета
В наше Запорожжя:
«Я, султан, син Магомета,
Внук бога одного,
Брат місяця-перекроя
І сонця самого,
Лицар сильний і могучий,
Краль над королями,
Воевода всього світу
І цар над царями,
Цар столиці Цареграду
І цар Македону,
Греків, сербів, модаванів
І цар Вавілону,
Цар Подолі, і Галича,
І славного Криму,
Цар Єгипту, і Ораби,
І цар Русалиму,
Сторож гробу в Русалимі
І вашого Бога.

Християн усіх на світі
Смуток і підмога, —
Кажу вам, усім козакам,
Мені передатись,
Як ні — добра від мене
Вам не сподіватись!»
Того ж літа запорожці
Грамоту читали
І до вражого Ахмета
От що написали:
«Ти, султане, чортів сину,
Люципера брате,
Внуку гаспида самого
І чорте рогатий!
Стравнику ти цареградський
Пивнику маكدонський,
Свине грецька й молдаванська,
Ковалю вавлонський!
Кате сербів і Подолі,
Папуго ти кримська,
Єгипетський ти свинарю,
Сово русалимська!

Ти погана свинячая
Морда, не підмога,
І дурень ти, а не сторож
У нашого Бога.

Не годен ти нас, козаків,
І десь цілувати,
А не те що Запорожжя
Під собою мати!

Ми землею і водою
Будем воюватись,
І тебе нам, бісів сину,
Нічого боятись!

Так тобі ми відвічаєм,
А року не знаєм,
Бо ми ваших календарів
В Січі не тримаєм.

Місяць наш тепер на небі,
День той самий, що у вас,
За сим словом, вражі турки,
Поцілуйте в нас!»

Степан Руданський

Якщо в останні години свого президентства Віктор Андрійович пристебнув зірку Героя України на старечі груди Григорія Омельченка, який не має жодної перспективи, то Леонід Кучма більш далекоглядна людина — в останні години свого президентства він причепив зірку Героя України на ще не старі, а «молодецькі» груди Володимира Литвина, який і академік національної Академії наук, і академік АПрНУ, і віце-президент національної академії України, і професор кафедри новітньої історії Київського національного університету ім. Т. Шевченка, і член президії ВАКу України, і член редколегії декількох журналів, і член Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, і голова спостережної ради Київського національного університету ім. Т. Шевченка, і голова Народної партії, і заслужений діяч науки і техніки України, і... Найважливіші сходинки його службового росту: помічник секретаря ЦК КПУ, Глава Адміністрації Президента України Л. Д. Кучми, Голова Верховної Ради України. Його перша наукова праця: кандидатська дисертація на тему «Діяльність Комуністичної партії України з вдосконалення підготовки викладачів суспільних дисциплін (1966-1975)» (1984). Усі ці дані про Володимира Михайловича я взяв із книги «Хто є хто в Україні» (Київ, 2007). Які неосяжні можливості простору СРСР і незалежної України прислужились селянському хлопчикові Володимирі Литвину! Держайте і ви, молоді люди!

Але, коли я наслухався про події цих днів, які «витворюються» у Верховній Раді, нерідко по ініціативі Володимира Михайловича, мені сумно за нього та жаль, що йому дуже важко буде процитувати для себе історичний (В. М. за фахом історик, хоч він є і академіком Академії правових наук)

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отойді я
І лани і гори –
Все покину і полину

До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій
В сім'ї новій, вольній,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Тарас Шевченко

І що дуже дивно — так це невпевненість у свою країну — Україну нашої «еліти»:

70-80 % НАРДЕПІВ МАЮТЬ ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО! (газета «Соціальний СПОЛОХ», 12 березня 2010)

Три чверті депутатів парламенту і високопоставлених чиновників України про всяк випадок мають подвійне громадянство. Про це заявив український політолог Юрій Романенко. За даними експертів, вартість отримання другого паспорту становить 100 тис. євро (понад 1 млн грн.)!

Як таке піклування про самого себе у «верхівці» відрізняє переконання Рівненського лікаря, який щойно написав вірш:

Моя земля, моя Вкраїно,
Тобі вклоняюсь,

Батьківщино,
Життя присвячую тобі.
Поля, луги, ліси і гори,
Моря і ріки, простір цей,
Моя Вітчизно неозора,
Даруєш щедро для людей.
Весною наче наречена,
Стаєш, як зацвітуть сади.
Ти — рідна матінка для мене,
З тобою — радості й жалі.
Там полонина понад плаєм
Дзвенить веселкою трембіт,
І стрімка річка водограєм
З вершин униз стрілою мчить.
Там дике поле, степ широкий
Квітує різнобарв'ям трав,
А там — поля, ланів неспокій,
Мов хвилі, вітер колихав.
І синє море, ген за обрій,
Куди не глянь — води блакить,
Мій рідний краю, щедрий, добрий,
Тебе як можна не любить?

А тепер продовжую цитувати статтю Анатолія Мокренка.

Імунітет проти цієї пошесті, яка в суспільстві, як показали віки, починається від керівників усіх рангів, назвали націоналізмом. Борючись за владу, навіть Ленін обстоював націоналізм гноблених націй як природний захист від шовінізму націй панівних. На пустому місці націоналізм не виникає: тебе гноблять — ти опираєшся. Імперії таких нищили або купували. Було це і за козаччини, живе і тепер, бо є люди, готові продаватися за чини, за багатство, за інші привілеї, а є просто байдужі. Без націоналізму, без національної ідеї держави не збудуєш. І марно дехто торочить, що, мовляв, національної ідеї ми так і не сформулювали, тож і маємо те, що маємо. Для свідомого українця вона була і є: служити Україні. Це готовий робити не всяк, і це правда. Той же дідусь Ленін учив, що в пролетаріату немає вітчизни. І, на жаль, багатьох

бідних людей таки навчив, а щодо сьогоднішніх багатіїв, то для них вітчизна там, де їхні гроші. Сьогодні — тут, а завтра — там, де запасні гнізда вже позивали... Про національну ідею говорять вони неохоче навіть зі службового обов'язку.

Асиміляція робить чорне діло вже навіть не з українцями, а з офіційно безнаціональними громадянами — так набагато зручніше й ефективніше впроваджувати панівну в імперії мову. «Дайош» двомовність!» Ідеальний інструмент для нищення української, хай і єдиної конституційної. Пішла на це Білорусь. І що? Мова білоруська майже зникла — панує російська! Ми хочемо того ж?! Усі розуміють наслідки такого змагання в нестабільній та не згуртованій нашій, щойно народженій державі. Багато нардепів та урядовців, не кажучи вже про обивателів, плюють на нашу «єдину державну». А з якою радістю переходять на омріяну «другу державну» на телезбіговиськах Шустера чи Кисельова (а якже: с в о ї х немає. Чужі — кращі!)

Які фракції вперто послуговуються у Верховній Раді російською, недержавною? Комуністи і регіонали. Якщо закон не діє серед законодавців, то чого нам, українцям, чекати? Ми ж не Ізраїль, де впроваджують свою, при тому — іврит, утрачений дві тисячі років тому. Ми навіть не втрачену віками мордувань мову губимо мимохіть.

Чи можна служити Україні, убиваючи, ганьблячи її мову? Питання риторичне: убивство мови — убивство народу. На папері нас уже немає: «Гей, хто в лісі — озовися!»

А древні латиняни казали: чия мова — того й держава. Недарма й Президент Франції Саркозі твердо проголосив, що «Франція — це французька мова». І це президент давньої і розвиненої, зі сформованою нацією держави, що інституційно охороняє свою мовну гідність. Для чого? Для стабільності й могутності. Наша нація ще несформована. І, мабуть, саме це є причиною дивної безвідповідальності щодо мови. Забувають чи не хочуть згадувати, що три попередні спроби України стати державою закінчувалися її втратою — наша довірливість та апетити сусідів робили своє чорне діло. Сусіди й сьогодні зі своїми претензіями територіальними, і ми з традиційною довірливістю та національним самопоборюванням. «Самі себе завоювали», — писав у думі Іван Мазепа, який отямився, та пізно. Запізнюватися — теж наша національна риса. З

армією, кордонами — також. Кажуть, говоримо про наші перемоги. Будь ласка! Але не забуваймо про поразки — вони чудові посібники для перемог, яких ми так хочемо.

Асиміляція підступна, повзуча, безкровна війна проти нації. Це хвороба, яку може спинити тільки могутній імунітет — мовний імунітет національного Духу. Без такого імунітету ні здоров'я, ні достойне майбуття українству не світить. Нам конче треба видужати для перемог — усім і кожному. І графу «національність» нищити рано. Не зникаймо! Будьмо!»

Але у нас є й підстави пишатися немалими успіхами в мовному питанні за роки незалежності України. Наведу лише два приклади. Перший. До незалежності України українською мовою в Тернопільському медичному інституті розмовляли одиниці — достатньо пальців однієї руки, щоб їх перерахувати. Сьогодні — всі. Тисячі. Другий. Днями моя донька була офіційним опонентом двох дисертацій, які захищались у спеціалізованій раді Донецького національного медичного університету і була приємно здивована. Захист дисертацій проводився українською мовою, на неофіційній частині цього захисту розмова донецьких вчених також велась українською мовою. Ми видужуємо! «Будьмо!»

Щось я «не в той степ» спрямував свою думку. Справа в тому, я тут не перший — значна більшість авторів використовують порівняння поганого з гарним, доброго з недобрим... для особливого відокремлення своєї мети. Моя мета — показати, що світло, тепло, радість більше притаманні людині, аніж темнота, холод, пригнічення, безвихідь... А тому я йду вперед...

Ось уже тринадцять років, як я залишив посаду ректора Тернопільського медичного інституту (університету), а більшість моїх колег минулих часів з доброю пам'яттю ставляться до мене й сьогодні. Кожного місяця я отримую привітання та найкращі побажання від Євгена Михайловича Нейко, академіка Академії медичних наук, дійсного члена Академії наук технологічної кібернетики України, почесного члена Польської академії медицини, доктора медичних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи, лауреата Державної премії науки і техніки, лауреата премії АМН України, завідувача кафедри факультетської терапії, ректора Івано-Франківського національного

медичного університету. Кожний місяць тому, що він щомісячно зустрічається з моєю донькою на спеціалізованій раді цього вузу і через неї передає свої враження від моїх книг... І не лише передає, а й підтверджує це письмово. Навіть в цьому, не ювілейному для мене році. Подібне притаманне людині добрій, світлій, надійній... Я лише можу сказати Євгену Михайловичу: *bene vertat (quod agis)* — хай вийде на добро те, що ти робиш (успіхів у твоїй роботі). Своєю надзвичайною працездатністю в науці Євген Михайлович підтверджує думку Луї Пастера: «Наука должна быть самым возвышенным воплощением отечества, ибо из всех народов первым будет тот, который опередит другие в области мысли и умственной деятельности».

Ми всі різні. Тому, зрозуміло, що в кожної людини можна знайти щось тільки їй притаманне. Для Євгена Михайловича притаманна спокійна та тиха вдача, виваженість і виражена сором'язливість щодо свого «Я». Для нього характерні слова О. Пушкіна:

Воды глубокие
Плавно текут.
Люди премудрые
Тихо живут.

Ось нижче — послання Євгена Михайловича до мене в цьому, 2010, році, яке навіює на мене творчу активність, піднесений настрій та віру в людину добра, світла, чудових надій...

Дорогий Іван Семенович!

Від щирого серця поздоровляю з Новим Роком та Різдвом Христовим. Бажаю міцного здоров'я, щастя і успіхів вашій сім'ї.

Ваші досягнення в науці не зупиняться ніколи віримо, що вони і далі будуть примножуватись.

Ваші книги мудрі захоплюючі.

Ваші труди дають велику допомогу у навчанні і вихованні лікарів, молоді.

Іван Семенович Сміян,
У науці капітан,
Корабель його міцний,
Добрий шлях його земний.
Хай Вас Бог оберігає,
Хай над Вами сонце сяє,
Учні Вас не забували,
За науку добре дбали.

Ректор Івано-Франківського
Національного Медичного
Університету

Дійсний член АМН України,
почесний член Академії
Медицини Польщі, доктор
медичних наук, Професор
Нейко С.М.

Цього ж року я отримав також ще дві вісточки з цього національного медичного університету, від двох моїх колег — педіатрів, завідувачів кафедрами педіатрії. Алла Петрівна пише:

Вельмишановний Іван Семенович!

Поздоровляю Вас і Вашу родину з Новим роком і Різдвом Христовим! Бажаю здоров'я, успіхів, натхнення, багато радісних і світлих днів!

Благополуччя і всього найкращого в Новому році! Хай рік Новий, Різдво Христове Вам подарують дні казкові, мов чистий сніг, що землю гріє. Хай зігріває Вас надія.

З повагою, професор

А. П. Юрцева

підпис

Так уже сталося, що моє життя проходило (і проходить) у середовищі жінок, жінок-педіатрів, а тому слова М. І. Пирогова мені особливо зрозумілі: «Отже, хай жінки зрозуміють своє високе призначення у вертограді людського життя. Хай зрозуміють, що вони, доглядаючи за колискою людини, запроваджуючи ігри її дитинства, навчаючи її вуста лепетати і перші слова, і першу молитву, робляться головними будівничими суспільства». Для жінок-педіатрів сенс цього визначення М. І. Пирогова подвоюється, потроюється...

Зворушливі слова професорки Ольги Цимбалістої геть мене розчулили:

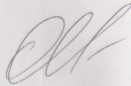
Вельмишановний Іван Семенович!

Висловлюю Вам щиру вдячність і повагу за дуже оригінальні твори, які несуть сяйво любові, національної ідеї та любові до рідного краю, високого професіоналізму і найкращі риси людини.

Нехай новонароджений Христос благословить Вас і родину на здоров'я, довгі щасливі літа в достатку, спокої і щасті.

З повагою

22.09.10

О. Цимбаліста

Крім того, вона ще й подарувала мені чудову книгу про свій край «Коло вічності українських Карпат».

І після всього цього в мене виникла потреба навести щось заколисуюче, відволікаюче та заспокійливе:

НАД КОЛИСКОЮ (пісня матері)

Спи, мій малесенький, спи, мій синок...
Я розкажу тобі безліч казок!
Нащо ти віченьки знову розкрив?!
Спи, моя пташко, то вітер завив.
Стогне і виє уже він давно,
Б'ється і стука у наше вікно...
Геть, розбишако, в далекі степи!..
Спи, моя ластівко, солодко спи!
Ось уже й вітер зовсім занімів...
Мабуть, заснуть під намет полетів...
Холодно зараз в лісах і лугах, -
Все потонуло в глибоких снігах.

Бігають зайчики, мерзнуть, тремтять
Затишок хочуть собі відшукать.
Ось вони вгледіли, — кущик стоїть, —
Годі! Давно вже лисичка там спить.
Кинулись знову кудись за грядки, —
Ой, там ночують сьогодні вовки.
Краще ви в поле біжіть, за лісок...
Знайдете там ви соломки стіжок, —
Глибше забийтесь, зарийтесь в снопки,
Щоб не знайшли вас голодні вовки...
Спи ж, мій малесенький, годі гулять...
Зайчики білі давно уже сплять.

Олександр Олесь

Всі Івано-Франківці, з якими я спілкувався вище, керуються в своєму житті порадами Епікрета: «Не живи так, точно тебе предстоить ще десять тисяч лет жизни. Уже близок час. Пока живешь, пока есть возможность, старайся стать хорошим».

Невтомний Олексій Васильович Коробейник, мій земляк, сам постійно в життєвому русі і своїх друзів та знайомих спонукає до цього. Ось його енергетичні послання лише протягом двох тижнів:

1. Дорогі Сміяни: Лідіє Василівно, Світлано, Іванко!

Наповніть келехи вином іскристим,
Нехай шампанське золотом горить!
Вогонь свічок хай буде світлим й чистим,
Й збуваються бажання у цю мить!
Дарує радість подорож життєва,
Та сонце усміхається щораз,
І небо буде чистим кришталево,
А щастя буде з Вами повсякчас!

Наші найкращі побажання онукам та Олександрові Івановичу з дружиною.

Хай новий рік буде добрим і радісним!

Щиро Ваші земляки Коробейники: Олексій, Валя.

29. 12. 2009 р.

с. Білка

2. Шановного Івана Семеновича сердечно вітаємо з Днем народження та щиро бажаємо сили і здоров'я для нових творчих пошуків на радість Людям, в т. ч. дружині, дітям, онукам.

А ми все одно підніmemo келих шампанського за всі Ваші здобутки!!!

З повагою, Коробейники: Олексій, Валя. 10. 01. 2010 р. с. Білка

Вісті з мого села — це не лише новини, а, насамперед, добрий спомин про своє коріння, про своїх близьких, родичів, земляків; про хатку, де я народився, та де пройшло моє дитинство. Одним словом, спогади про заповітне, неповторне, бажане, про витоки своєї долі.

Ось і на цій фотографії (1960 рік) мама і тато, брат Вася, сестра Люба, двоюрідні сестри і брати... Я довго-довго вдивляюся в ці обличчя, і переді мною пропливають радісні спілкування зі сміхом, гомоном, з одночасним відчуттям родинного тепла.

А на цій фотографії — близькі родичі на чолі з моєю мамою. На власному городі в літню пору. Багату дарами природи. Я відсутній. Я фотографую.

А тепер:

Буває, іноді старий
Не знає сам, чого зрадіє,
Неначе стане молодий,
І заспіває... як уміє.
І стане ясно перед ним
Надія ангелом святим,
І зоря, молодість його,
Витає весело над ним.
Що ж се зробилося з старим,
Чого зрадів оце? Того,
Що, бачите, старий подумав
Добро якесь комусь зробить.
А що ж, як зробить? Добре жить
Тому, чия душа і дума

Добро навчилася любити!
Не раз такому любо стане,
Не раз барвінком зацвіте.
Отак, буває, в темну яму
Святеє сонечко загляне,
І в темній ямі, як на те,
Зелена травка проросте.

Тарас Шевченко

3. Доброго дня Вам, Іване Семеновичу!

Велике спасибі за вітання з Новим 2010 роком і Різдвом. Приємно вражений безцінними подарунком, вашою п'ятнадцятою книгою «Як втихне буря під ребром». Читаю і радію за Вас, за Вашу дружину, дітей і онуків. Дякую і за тепле слово щодо більчан, в т. ч. і мене грішного. Читаю, як завжди, по 5-10 листів за добу, але уважно...

...Бо знищують моє село Білку. Ще 5 років тому, в 2004 році, в селі жило 3800 душ, сьогодні в Білці 1640 мешканців. Решта за п'ять років виїхали до Росії, на Захід до Європи. Старі — до Хамазею (таку назву має місцевість де розташоване кладовище — І. С.)! І така картина по всій Україні...

...Ех, понесло мене, виходить, що живу. Влили Ви, шановний Іване Семеновичу, нову порцію життєдайного еліксиру. Ще, можливо, щось напишу.

А поки що читаю Ваші твори і паралельно Володимира Карпова «Генералиссимус» — онука півтори місяці, поки дружина моя гостювала в Северодвінську і Архангельську, шукала в Москві по всіх магазинах, а купила третє доповнене видання у видавництві «Вече». 21 грудня привезла в Білку. Книга ця, як і книга того ж автора «Г. К. Жуков», є в Інтернеті, але ні комп'ютера, ні вміння з ним працювати, на жаль, не маю. Читаю обидві ці книги з листа. Для мене багато нового і цікавого в поглядах В. Карпова на історію Росії, СРСР, відносин з іншими країнами в період II світової війни і післявоєнний період. Отакими книгами забиваю собі голову перед 65-річчям Перемоги.

В Білці поки що живемо. В ліс ходив останній раз 7 листопада по опеньки. А сусіди і в грудні збирали рядовки і зеленезки. Потім вдарили

морози, впав сніг з півметра. А за 23-27 грудня багато розтаяло, але ще трошки лежить. Радіємо зимі.

На цьому всього найкращого Вам, Іване Семеновичу і Лідії Василівні з доцею і онуками.

Олексій Коробейник.

с. Білка. 23. 12 2009 р.

«Радіємо зимі»! Радію зимі і я. І моя онука Вітуся...

Снігу, снігу сиплеться довкола,

І садів травнева білизна.

Тільки плаче на морозі гола

Під холодним вітром бузина.

Тільки діти витягли санчата

І, б'ючи підборами об сніг,

Мчать веселі весну зустрічати,

Розсипаючи щасливий сміх.

Василь Симоненко

*А снігу, снігу білого насипала зима... Ми: Вітусик, Ярик і я (я за кадром)
насолоджуємося зимовими принадами...*

Цього року навіть 8-го березня була зимова погода. І в цей чудовий день онука написала бабусі диктант, сама собі диктуючи його. Я дивуюся, як онука за 6 місяців навчання в першому класі змогла так багато досягти. Адже, йдучи до школи, вона не знала навіть усіх букв. А сьогодні вона вільно віднімає та додає в межах 20. Яке неймовірне досягнення за такий короткий термін! Які незбагненні відкриття всесвіту для 6-річної дівчинки! Нам, дорослим, важко уявити, які значимі пізнання відбулися в становленні майбутньої дорослої людини... Це відчуття в дитини більше, аніж відчуття відкриття в любого Нобелівського лауреата... І все це

завдяки її вчительці в школі, Любові Богданівні та вчительці вдома — Надії Петрівні.

Ми звикли вважати таке явище звичним. Ні! Більш піднесеного, більш захоплюючого стану душі та й тіла, чим пізнання нового — в

людини немає. Мабуть, в цьому загадка того, що у наших спогадах дитинство є найліпшим, найбільш радісним періодом життя. Періодом суцільного відкриття, періодом безперервного пізнання все нового й нового... Із цього нам необхідно робити висновки і, зокрема: «Життя — процес виховання. Яка велика внутрішня тайна відбувається тут! Як виховуються люди і народи? І як треба будувати організм держави, щоб він був школою розвитку, а не падіння?» (Іван Федорович). Мої діти, мої онуки...

Так і ллються струмки
З під моєї руки,
Так і ллються пісні
Безтурботні ясні.

Із моєї руки
Вилітають пташки,
І співають вони
Про весну восени.

З-під моєї руки
Виростають квітки
І цвітуть по лугах,
По ярах, по снігах.

І дивуються всі
Моїй дивній руці.
Але тайна не в ній,
А в голубці моїй.

Се співаю не я,
А голубка моя.
Ні, неправда! Вона
Все мовчить, чарівна.

Се співає співець,
Чарівний олівець.
Він і квітне в казках,
І щебече в струмках.

Не співає — цвіте
Се перо золоте,
Що голубка дала
З золотого крила.

Олександр Олесь

Такої зими, як тепер, не було вже багато-багато років. Такі зими були завжди в моєму дитинстві. А ось уже майже три місяці у нас спостерігаються морози та постійно лежить достатньо товстий прошарок снігу. У моєму дворі є декілька кучугур снігу в 1,5 м. Від ганку до брами, до Ярика й до підвалу я щодня «прокладаю» вузьку стежку та активно «топчу» її та насолоджуюсь непорівнянним за свіжістю, помірною різкістю, оздоровчим повітрям. А

ЗИМНЕЕ УТРО

Мороз и сонце; день чудесный!
Еще ты дремлешь, друг прелестный —

Пора, красавица, проснись:
Открой сомкнуты негой взоры
Навстречу северной Авроры,
Звездой севера явись!
Вечор, ты помнишь, вьюга злилась,
На мутном небе мгла носилась;
Луна, как бледное пятно,
Сквозь тучи мрачные желтела,
И ты печальная сидела —
А нынче... погляди в окно:
Под голубыми небесами
Великолепными коврами,
Блестя на солнце снег лежит;
Прозрачный лес один чернеет,
И ель сквозь иней зеленеет,
И речка подо льдом блестит.
Вся комната янтарным блеском
Озарена. Веселым треском
Трещит затопленная печь.
Приятно думать у лежанки.
Но знаешь: не велеть ли в санки
Кобылку бурую запречь?
Скользя по утреннему снегу,
Друг милый, предадимся бегу
Нетерпеливого коня
И навестим поля пустые,
Леса, недавно столь густые,
И берег милый для меня.

А. С. Пушкин

Коли мені 82-й рік, і коли вже в мене помірна серцево-судинна недостатність, хронічна ниркова недостатність, коли моєму організму постійно бракує кисню — я не можу знайти більш ефективного чинника, який підвищує мій фізичний і моральний стан, аніж ось таке озоноване морозом повітря. Я не тільки з великим задоволенням його вдихаю, насолоджуюсь його смаковими і нюховими якісними відтінками, а й відчуваю його дію на мою серцево-судинну, дихальну, мозкову діяльність.

Я «оживаю»! На таку дію не здатен жоден медикаментозний чинник! І тому я зовсім не згоден з моїм побратимом по охороні здоров'я на Тернопіллі в минулому, а нині (вже в минулому) Міністром охорони здоров'я Василем Князевичем: «Через сильні морози люди почали менше виходити на вулицю, тому в країні зафіксовано зниження рівня захворюваності на ГРВІ. Про це повідомив міністр охорони здоров'я України Василь Князевич. Однак, за його словами, в лютому, коли температура знову впаде нижче мінус 10-ти, треба очікувати нового спалаху захворюваності» (газета «Соціальний СПОЛОХ» від 12 лютого 2010). Як і це твердження міністра, так і настирливі рекомендації мого міністерства не виходити з «хати» під час епідемії ГРВІ — є, з моєї точки зору, шкідливими.

Кожному з нас необхідно завжди пам'ятати дві життєві аксіоми: 1. Свіже (поза приміщенням) повітря є найбільш ефективним чинником в підвищенні природного опору організму проти вірусного і мікробного враження; 2. «Немає поганої (несприятливої) погоди — є поганий одяг».

Перебування людини на свіжому повітрі 1-2 години змінює сприйняття різноманітних подій, різноманітних життєвих подразників. Змінює на більш «перетравлюваний» продукт. Якщо це позитивні емоційні подразники — вони посилюються, якщо негативні — людина їх сприймає в більш м'якому варіанті. Ось лише маленький приклад. Вчора пізно увечері я прочитав інтерв'ю Оксани Білозір «Фактам» в газеті «Соціальний сполох від 12. 02. 2010 року: «Депутатська зарплата менша, ніж концертний гонорар. Тому і працюю, й виступаю». І мене огорнули негативні емоційні відчуття. Вранці, коли я поспілкувався зі своїм другом Яриком (німецький вівчар), прогулявся з ним подвір'ям, помилувався неосяжним білим-білим сніговим покриттям всього, що мене оточує та відчув музикальне поскрипування снігу під ногами, «нахапавшись» вдосталь освіжаючого, морозного, приємно збуджуючого повітря, моя думка про Оксану стала поміркованою: що з нами витворює вік. Отже, це він винен, що жадібність не лише не покидає нас, а, навпаки, посилюється з роками. Тому приклад кожний із нас, тому приклад і Оксани Білозір. Я її добре пам'ятаю, коли вона разом із Ігорем була в Тернополі, ми були «на природі», слухали її та Ігоря чудові пісні, вони, Білозіри, були в моєму домі. В той час Оксана не була обтяжена званнями

100

і нагородами. Вона була символом України, і з нею зливався зміст пісні «Українкою я народилася...».

Під час прогулянки в моїй уяві образ тієї україночки пригнітив її сьогодинішній депутатський, кумівський (вона кума Ющенко), орденоносний, «народний», професорський... конгломерат і я уявив її тією тендітною, ніжною, талановитою, репрезентативною представницею кращої половини нашого суспільства. І що порівняно з цим вікове прагнення до грошей? Ніщо! І ніколи образ Оксани Білозір, світлої та чудової україночки, не затьмариться образом депутата О. Білозір, яка внесла цими днями проект постанови Верховної Ради України про перенесення місцевих виборів з березня цього року на невизначений час (за побажанням Януковича чи Ющенко) та намагається поєднатися з фракцією партії регіонів. Воно їй «треба»:

Республіканство, монархізм,
Капіталізм чи комунізм?
Звичайно, вовкові — м'ясце,
Вівці — сінце.

Але питання виникає,
Коли вовка й вівці немає,
Що краще буде для свині?!
Скажіть мені.

Олександр Олесь

А це вже я маю приємні справи з професійним політиком Олександром Олександровичем Морозом. Але русло цих відносин поза політикою. Суто людські:

Шановний Іване Семеновичу!

Спасибі Вам за п'ятнадцяту книжку (і не лише за неї).

Мені здається, Вам корисною буде антологія «Україна. Русская поэзия. XX век». Маючи безпосереднє відношення до її підготовки і видання, вважаю, що чогось подібного годі шукати у світовій літературі. Ми — хто причетний був до цієї справи — вважали, що буде ще підготоване розширене її видання, але після злодійського вбивства упорядника книги Юрія Каплана навряд чи вдасться задумане.

Сподіваюсь, і «НА ЮРУ» Вам знадобиться. Володимир Черепков — чудовий автор.

Надсилаю Вам диски з піснями. Зверніть увагу на сестер Максимович з Маямі. Вони — третє покоління українців в Америці. Сприяв тому, щоб вони приїхали до нас. Вперше. Вони не знають української, але як співають! І хоч це не студійні записи, пісні звучать гарно.

Вітаю Вас з днем народження!

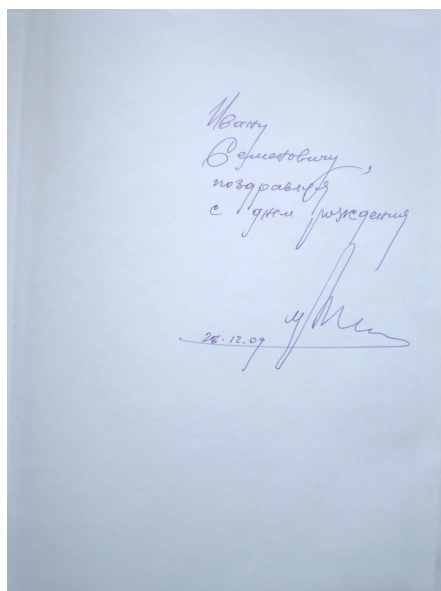
28. 12. 09

підпис

О. Мороз

На своїй останній прес-конференції (16. 02. 2010), ще чинний Президент, Віктор Ющенко, сказав, що він не любить політику. Правда, він говорив і про іншу нелюбов. Я не знаю, любить політику чи не любить Олександр Олександрович, але моє короткочасне спілкування з ним переконує мене, що О. О. любить життя і що «Оцей людський елемент лишається таким, яким він був, і це є святою правдою, що «ласка Божа не змінює людської природи, а її удосконалює» (Архієпископ Мирослав Марусин. Кн.: «На камені віри і церкви основі, «Артос», 2009) — характерно для нього.

Я для себе вважаю великим дивом, надзвичайно приємним, отримати від нього такий цінний для мене «доважок» до листа:

Івану
Семіоновичу
з вересня
28.12.09

Архиепископ
Мирослав Марусин

НА КАМЕНИ
ВИРН
І ЦЕРКВИ
ВОСНОВІ

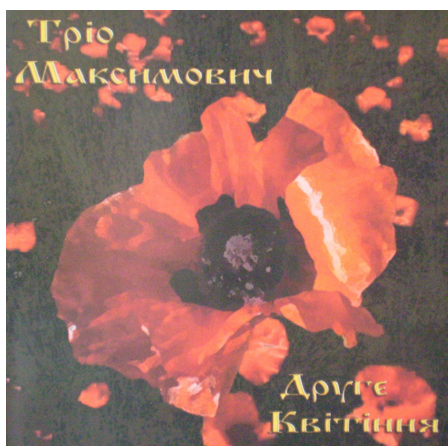
APTOC 2009

Павло
Загребельний

ДУМКИ НАРОЗХРИСТ 1974-2003

В усіх своїх книгах роздумів і спогадів я переконував читача, що в кожної (!) людини добро переважає над злом. Можливо, це проявляється різною мірою в кожній людині, але в Олександра Олександровича добра аж занадто, особливо щодо мене. Адже ми письмово познайомилися лише рік тому, а надані ним книги та диски я використовую у своїй літературній діяльності що є духу. Пісні надихають мене під час роботи, а відомі автори надісланих книг прикрашають мої твори. Ось чому слова Івана Федоровича для мене є переконливими: «Любов створила світ, на любові він і тримається».

Ось чому я, «все таки не один»:

Загадка вибора, реальність сраження
В твоих очах, сумнівів і рішень,
Пророцтво і мистика вогня,
Сжигающего пам'ять і мене
Під гул ще не близьких колоколен.
І вибір мій по-прежньому, неволени...
Але в пошуках магічних вершин,
Втрачаю супутників, я, все ж, не самотній.

Владимир Спектор

Про це свідчить і наступний лист:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Дуже вдячна Вам за добру пам'ять. Це присутнє не в кожного, на жаль.

Продовжую дивуватись Вашому нестримному життєлюбству, відтворенню творчого шляху Вашого життя і Вашої родини через призму минулого і нинішнього часу зі своїми філософськими роздумами і сміливими громадянськими поглядами на події. Дай Вам Бог подальших сил для творчої праці і цікавого життя.

З запізненням вітаю Вас з Новим роком! Здоров'я, натхнення, душевної рівноваги, усіляких гараздів!

З повагою

підпис

16. 01. 10

Лише декілька речень, а скільки випромінювань добра, позитивної енергетики, сили духу щодо мого майбутнього творчого піднесення в цих словах Людмили Василівни Новицької-Усенко — ректора Дніпропетровської державної медичної академії (1981-1996), завідувача кафедрою анестезіології та реаніматології (з 1973 р.), члена-кореспондента НАН та АМН України, заслуженого діяча науки та техніки України, депутата Верховної Ради України в минулому... У ці три останні крапки вкладається ще багато чого, але я додам ще таке, чого я не знаю у інших керівників, та й у себе: «З 1994 року заснувала дві особисті щорічні премії для студентів і учнів медичного ліцею за кращі наукові праці з невідкладних станів, які за цей час отримали 12 учнів ліцею і 13 студентів ДДМА...(із книги «Академія медичних наук України». Київ,

2007). Останнє є втіленням у життя філософії Л. М. Толстого: «Думай добре, і думки визріють у добрі вчинки».

Людмила Василівна завжди була близькою

ДО НАТУРИ

Натуро-матінко! я на твоєму лоні
Дитячі радощі і гори виливала,
І матір'ю тебе я щиро звала,
З подякою складаючи долоні.
Ти іскру Божою збудила в моїх грудях;
Надія, — їй же першу пісню я співала, —
Мені провідною зорею стала,
І з нею буду я добра шукати в людях.
Коли ж почую я, що промінь погасає
Надії милої, — тоді, Натуро-ненько,
Прийми моє знебулеє серденько,
І проміння нове нехай йому засяє!

Леся Українка

Як у видатного педагога і лікаря, у Людмили Василівни та й у багатьох педагогів медичних вузів «проміння нове» не покидало і не покидає їх, незважаючи на суцільну мережу тестів, тестувань, які відсторонюють людину від людини (педагога від студента). Для сьогоденішнього педагога і студента, мабуть, будуть дивними слова Василя Олександровича Сухомлинського, які теперішня «система» нівелює, а вірніше відкидає геть: «Учіть дітей бачити, мислити, відкривати і дивуватися. Нехай відкриє, усвідомить ваш вихованець ту істину, що людина народжується, росте, розвивається, зріє, старіє, і кожний день правильно прожитого життя, умудряючи й збагачуючи її, додає нову крихту до цієї незрівнянної цінності.

Чим глибше ви розвинули в своєму вихованцеві жадобу пізнання, тим більше щастя даватиме йому те, що він живе, думає і відчуває.

Крім щастя, в житті людському є горе, біда, страждання, розпач, тривога, біль душі. Щастя — як сонце — однаково світить щасливим; а нещастя — як тінь, воно багатоліке і в кожного нещасного глибоко неповторне. Страшне людське горе в нашому світі — це війна і смерть.

Величезна біда людини — втратити мужність, стати дріб'язковою, боягузливою, жалюгідною істотою. Якщо ти втратив мужність, ти можеш втратити все: честь, повагу, довір'я, споконвічний зв'язок з родом, з якого ти вийшов і який дав тобі прізвище й ім'я; ти можеш втратити й Вітчизну, бо від боягузтва до зради — один крок. Дорожити мужністю треба так само стійко й мудро, як і честю, гідністю громадянина, батька, сина.

Духовний зв'язок з людьми, почуття співучасті в ділах і пристрастях людських, одухотворення радостями людськими і страждання горем близьких і далеких своїх співвітчизників — таке ж щастя, як чисте повітря; осягає людина це щастя найглибше тоді, коли втрачає його. Мудрість виховання полягає в тому, щоб людина дорожила цим щастям тим більше, чим більше його має.

Страшною бідою людини є порожнеча душі. Це значить, що в людини немає нічого святого за душею, нічим вона не дорожить і нічому не поклоняється; нічого немає в житті, в ім'я чого вона готова була б віддати своє життя — піти під кулі і покласти голову на плаху, відмовитися від усіх благ, піти на злигодні. Людина лише тоді по-справжньому дорожить життям, коли в неї є щось значно дорожче за власне життя, ідеал, в ім'я якого вона готова піти на смерть.

У тому, як людина ставиться до горя, біди, страждання, відчаю, тривоги, болю душі своєї і інших людей, виявляється її ідейна серцевина, її ставлення до добра і зла, до ідеалу...».

«До ідеалу»!.. Як небагато людей сьогодні, які не тільки сповідують, а й живуть ідеалами! Як небагато, мікроскопічно небагато, людей, які усвідомлюють, що таке гідність людська! Я маю на увазі не лише своїх співвітчизників.

Ось лише один абзац із книги Л. Д. Кучми «После майдана» (2007):

«А вообще, в Рухе (не лише в «Рухе» — І. С.) много странных персонажей. Во-первых, «нацшиза» — по аналогии с российской «демшизой». Во-вторых, попутчики-временщики. Это самые страшные люди. Они готовы мать родную продать. Это мы сейчас и наблюдаем. Непрерывные перебежки из партии в партию, из фракции во фракцию. Откровенные конъюнктурщики. От этой гибкости тошнит. Обществу подается пример не серьезного отношения к партиям, к

партийно-ідеологічним розличиям. В результаті замедляється демократизація країни. Без повноцінних, дееспособних партій демократії бути не може. Конечно, в опытных демократических странах такой суетливости политиков, как и народных избранников, нет. Меньше этого и в России, хотя там свои причины. У нас это часто напоминает биржу. Не парламент, а политический рынок со всеми соответствующими мотивами и атрибутами. А фракции — это клубы по коммерческим интересам. Я постоянно встречался со многими депутатами. В последние годы они перестали стесняться. Ты собираешься обсуждать с ним проект того или иного закона, тот или иной конкретный политический вопрос, а у него одно на уме — свой бизнес. Ему от президента требуется только помощь в решении его коммерческих проблем. И для него не имеет значения, можешь ты ему помочь или не можешь, есть у тебя такое право или нет. Я мог бы привести десятки примеров, но они уйдут вместе со мной. В данном случае дело ведь не в личностях, а в явлении. Болезнь становления. Жизнь в конце концов все расставит по местам».

Як хотілося б, щоб це була епоха становлення. Адже становлення — це процес, процес позитивний. А хіба можна вважати позитивним такі взаємовиключні явища: при «пануванні» Леоніда Даниловича населення України «успішно» вимидало — це з одного боку, а з іншого — за «заслуги» перед Україною багата людина Л. Д. Кучма, як президент в минулому, забезпечений державною дачею в Конче-Заспі, грошовою винагородою в десятки тисяч гривень на місяць, машинами, водіями, кухарями, офіціантами, охоронцями (від кого?)... І він «з гідністю» все це асимілює (засвоює) та пише (чи йому пишуть) повчальні книги. Те що пише про депутатів Леонід Данилович, і те, що я пишу про Л. Д. — одного поля ягоди. Справа в тому, що у всіх нас руки кивають до себе, у кожного із нас своя сорочка найближча до свого «любимого» тіла...

Подумаймо разом, читачу, над цим висновком щодо себе, і ти (я) переконаєшся у власній гріховності, від якої диявол не дає нам звільнитися. І тоді у нас появиться потреба повторити

МОЛИТВУ ГОСПОДУ ІСУСУ ХРИСТУ

Тобі, Господи, єдиному Благому і Непам'ятозлобному, ісповідаю гріхи моя; Тобі припадаю, вопія недостойний: согріших, Господи, согріших, і нісм достойн воззріти на висоту небесную от множества неправд моїх. Но, Господи, мой, Господи, даруй ми слези умилення, єдиний Блаже і Милостивий, яко да іми Тя умолю, очиститися прежде конца от всякаго гріха: страшно бо і грозно місто імам пройти, тіла розлучився, і множество мя мрачное і безчоловічне демонов срящет (зустріне — І. С.), і ніктоже в помощь спустуяй, ілі ізбавляяй. Тім припадаю Твоїй благоді, не предаждь обидящим мя, ниже да похвалятся о мні врази мої, Благий Господи, ниже да рекут: в руки наша пришел еси і нам предан еси. Ні, Господи, не забуди щедрот Твоїх і не воздаждь ми по беззаконієм моїм, і не отврати лица Твоего от мене: но Ти, Господи, накажи мя, обаче милостію і щедротами, враг же мой да не возрадується о мні, но угаси его на мя прещенія і все упраздни его дійство. І даждь ми к Тебі путь неукорний, Благий Господи, занеже і согрішив, не прибіюх ко іному врачу і не прострох руки моя к богу чуждему. Не отрини убо моленія мого, но услыши мя Твоею благодію і утверди моє серце страхом Твоїм: і да будет благодать Твоя на мні, Господи, яко огонь поपालяй нечистия во мні помисли. Ти бо еси, Господи, світ паче всякого світа, радість паче всякія радості, упокоєніє паче всякого упокоєнія, жізнь істинная і спасеніє, пребивающее во віки віков. Амінь» (із книги «Православний молитвослов» 1989).

Будемо сподіватися, що в наведеному вислові після наших молитов слово «Редкий» зміниться на слово «часто»: «Редкий человек способен, не дрогнув, стерпеть правду или сказать ее в глаза» (Люк де Вовенарг). А поки що в нас все виходить «бабраком-раком»? І на це запитання відповідає Павло Глазовий:

НАЙВИЩІЙ ОРАТОР

Часто нами управляли
Справжні ідіоти,
Що лишили після себе

Тільки анекдоти.
Ось, приміром, десь на з'їзді
Брежнєв-маразматик
Бекав-мекав на трибуні
Із чужих нотаток:
— Наша зустріч с Раком-Бабом,
То єсть, с Бабом-Раком,
Нєт, с Ракбабом... ізвініте...
С Кармалєм Бабраком...
Прослухавши склеротичне
Белькотання Лєоні,
Наші предки навіжено
Ляпали в долоні.
Ви знаєте, чом ми з вами
Такі голодранці?
Через те, що правлять нами
Його вихованці.
Все пішло угору-дригом
І бабраком-раком,
Ось чому ми, браття, сіли,
Як то кажуть, маком...

Як хотілося б, щоб епоха панування «золотого тільця» відійшла в минуле. Поможи в цьому, Господи, людству, кожній людині на цій планеті Земля. Можливо настане час, коли для нас повсякденною буде

МОЛИТВА ПРО ВИЗВОЛЕННЯ ВІД НЕЧИСТИХ ПОМИСЛІВ

Владико Господи, Боже мій, в руках Твоїх доля моя. Спаси мене Сам з милості Твоїї, не дай мені загинути в гріхах моїх і не допусти підкоритися плоті, що оскверняє душу мою. Твоє бо я творіння, не зневажай діло рук Твоїх, не віддаляйся, змилосердися і не посором, не покинь мене, Господи, бо я немічний і до Тебе Покривителя мого Бога, вдаюся: зціли душу мою, бо я согрішив перед Тобою. Спаси мене з ласки Твоїї, бо Ти піклувався мною від юності моєї, — нехай посоромляться ті, хто хочуть віддалити мене від Тебе через грішні вчинки, помисли непристойні, спомини не корисні; віддали від мене всяку розпусту, пороки надмірні. Бо Ти один тільки Святий, один Кріпкий, один Безсмертний, у всьому незрівнянну могутність маєш і від Тебе одного

113

подається всім сила проти диявола і воїнства його. Бо Тобі належить всяка слава, честь і поклоніння Отцю і Синові і Святому Духу, нині і повсякчас і на віки вічні. Амінь. (із книги «Православний молитвослов», 1989).

А я продовжую озвучувати світлі та теплі промінчики, які збагачують моє далеко не молоде життя.

Вельмишановний Іван Семенович!

Щиро вітаємо Вас з Новим 2010 роком і Різдвом Христовим! Зичимо Вам міцного здоров'я, добра, злагоди, успіхів та творчої наснаги. Хай в Новому році збудуться всі Ваші мрії та надії!

З повагою, проф. Волосовець О. П.

і колектив кафедри педіатрії № 2 НМУ

підпис

Олександр Петрович, який керує не лише кафедрою, а й усіма медичними вузами, коледжами та медичними училищами України, знайшов час привітати старика (мене). Для нього це притаманне. Адже це один із вчених-педіатрів, які пам'ятають про своїх Вчителів. Ось уже більше 10 років О. П. щороку організовує та проводить науково-практичні конференції педіатрів України, які присвячені його вчителіві, члену-кореспонденту НАН та АМН України, професору Віктору Михайловичу Сидельникову.

Таким чином, він підкреслює велич людини: «Человек — всего лишь тростник, слабейшее из творений природы, но он — тростник мыслящий. Чтобы его уничтожить, вовсе не надо всей Вселенной: достаточно дуновения ветра, капли воды. Но пусть даже его уничтожит Вселенная, человек все равно возвышеннее, чем она, ибо он осознает, что расстается с жизнью и что слабее Вселенной, а она ничего не создает» (Блез Паскаль).

І ми як би відчуваємо голос Віктора Михайловича до свого любимого міста Київ, а так і до нас:

Древний город будто вымер,
Странен мой приезд.
Над рекой своей Владимир
Поднял черный крест.

Липы шумные и вязы
По садам темны,
Звезд иглистые алмазы
К Богу взнесены.
Путь мой жертвенный и славный
Здесь окончу я.
И со мной лишь ты, мне равный,
Да любовь моя.

Анна Ахматова (1914, Киев)

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Від щирого серця вітаємо Вас з наступаючим Новим роком та Різдвом Христовим! Нехай ці свята — вісники оновлення, мрій і сподівань — принесуть Вам і Вашій родині добро, мир і достаток. Зичимо Вам великого людського щастя, міцного здоров'я, добра й радості, вірних друзів та близьких людей поруч.

Нехай з останніми хвилинами Старого року Вас покинуть турботи та негаразди, а Новий — 2010 рік, буде щедрим на цікаві плани, нові досягнення та професійні перемоги. Бажаємо, щоб Різдвяна зірка запалила у Вашому серці вогонь віри та любові, надії та оптимізму, наснаги та невичерпної енергії!

З повагою, завідувач кафедри пропедевтики
внутрішньої медицини № 1, декан медичного
факультету Національного медичного
університету імені О. О. Богомольця, Президент
Асоціації лікарів-інтерністів України, член-кореспондент
АМН України, професор підпис В. З. Нетяженко

Василь Захарович — мій давній товариш та за багатьма напрямками — одностудець. Це людина, на яку можна покластися.

Зі мною кілька років тому стався такий драматичний випадок. В спальному вагоні, де було лише два пасажирів, крім мене, я прямував до Києва, як офіційний опонент дисертації. О другій годині ночі в мене розвинувся класичний напад нестабільної стенокардії. Болі в грудях і лівому плечі неймовірної сили. Пасажири, два молоді хлопці, п'яні «в стельку», провідниця спить. Так як такі напади в мене очікувані, то я

завжди мав із собою необхідні медикаменти, які я й використовував активно. Зателефонував у Київ професору Віталію Григоровичу Майданнику, який разом з Василем Захарович зустріли мене та госпіталізували в клініку професора Нетяженко. Це було вже о 7-й годині ранку. Василь Захарович так активно лікував мене, що о 16-й годині я зміг виступити на офіційному захисті дисертації. Духовна єдність пов'язує нас багато років.

Як і Василя Захаровича,

*Мир ловил меня, но не поймал.
Автоэпитафия Гр. Сковороды*

Где целовали степь курганы
Лицом в траву, как горбуны,
Где дробно были в барабаны
И пыль клубили табуны,
Где на рогах волю качали
Степное солнце чумака,
Где горькой патокой печали,
Чадил костер из кизяка,
Где спали каменные бабы
В календаре былых времен
И по ночам сходились жабы
К ногам их плоским на поклон, -
Там пробирался я к Азову:
Подставил грудь под суховей,
Босой, пошел на юг по зову
Судьбы скитальческой своей,
Топтал чебрец родного края
И ночевал — не помню где,
Я жил, невольно подражая
Григорию Сковороде,
Я грыз его благословенный
Священный каменный сухарь,
Но по лицу моей вселенной
Он для меня прошел, как царь;
Пред ним прельстительные сети
Меняли тщетно цвет на цвет.

А я любил ячейки эти,
Мне и теперь свободы нет.
Не надивуюсь я величию
Счастливых помыслов его.
Но подари мне песню птичью
И степь — не знаю для чего.
Не для того ли, чтоб оттуда
В свой час при свете поздних звезд,
Благословив земное чудо,
Вернуться на родной погост?

Арсений Тарковский (1907, Елисаветград — 1989, Переделкино)

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Сердечно вітаю Вас з Новим 2010 роком та Різдвом Христовим!

Щиро бажаю злагоди, тепла і затишку у Вашій оселі, міцного здоров'я, добробуту, довгих років плідної праці та здійснення найзаповітніших мрій!

Нехай Новий рік принесе Вам радість, щастя та нові творчі досягнення!

З повагою

підпис

В. І. Цимбалюк

Віталій Іванович — випускник нашого вузу, випускник, яким пишається кожний наш студент, кожний викладач. Ну як нам ним не пишатися, якщо він досяг вершин в науці, в лікуванні пацієнтів, педагогічній діяльності і саме головне — у проявах значної людяності? Декілька тижнів тому мені телефонував один із наших професорів, якого спіткала нейрохірургічна напасть, та говорив багато, дуже багато добрих слів на адресу Віталія Івановича, який сприяв його «другому народженню». І таких випадків незліченна кількість. У нас своя людина в Києві.

А раніше, коли у нас не домінував Болонський процес, ми зі студентами систематично знайомилися, вірніше, В. І. знайомив із досягненнями нейрохірургії в Україні та в усьому світі. Було таке: викладач зі своїми студентами їхав в Київ для ознайомлення зі світовими новинками в Інститут нейрохірургії, серцевої хірургії (в ньому нас зустрічав другий наш відомий випускник, професор Ситар)...

Віталій Іванович Цимбалюк, член-кореспондент АМН України з 1994 року, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державних премій України, заступник директора Інституту нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова АМН України (з 1990 р.), завідувач кафедри нейрохірургії Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця... Ви лише подумайте — він підготував 55 докторів та кандидатів медичних наук! Ось які ми! Заздріть та наслідуйте нас!

У мене таке враження, що Віталій Іванович знає,

ПОЧОМУ КІЛО ДУШЕВНОГО ТЕПЛА?

(Людмила Смольська, «ДТ» 20. 02. 2010)

Фразою «багаті теж плачуть» сьогодні нікого не здивуєш. Звісно, плачуть, тому що багатство — ще не гарантія щастя і добробуту. Пригадується телефонний розіграш, коли в офісі фірми, яка торгує обігрівачами, лунає дзвінок і між тим, хто дзвонить, і продавцем відбувається діалог: на хрест...

— Ви гарантуєте тепло?

— Так, у нас великий вибір: фурнейси, калорифери...

— Але мені потрібне душевне тепло! Адже ви гарантуєте тепло?!

— Так, гарантуємо, але...

У тому-то й річ, що душевного тепла ніхто гарантувати не може. Навіть за гроші.

Чоловік і днює, і ночує в бізнесі — дружина почувається покинутою і нереалізованою. Діти грубіянять і вдома з'являються дедалі рідше, а розмовляють, тільки коли потрібні гроші... Чи інша ситуація: дружина в бізнесі — чоловік почувається «приниженим і ображеним», тому що з ним у сім'ї ніхто не рахується. Ним помикають, не запитують його думки, часом і грошима розпоряджаються як завгодно. А от іще: і в чоловіка, і в дружини високі доходи, бачаться рідко, спілкуються ще рідше; діти або в бабусь, або в школі цілий день, а то й узагалі за кордоном — одним словом, суцільні протяги.

У всіх наведених варіантах високі доходи не забезпечують людям душевного тепла в сім'ї. Мамона підступний: спочатку опановує розум, а

потім паралізує душу. Статки, як результат постійного напруження і високого ризику (як і дармівщина), небезпечні для психічного та духовного здоров'я. Маленькі домашні радості, тонкі душевні переживання відходять на задній план і знецінюються на тлі сильних подразників, які супроводжують великі прибутки. І якщо побутові проблеми й навіть проблеми самореалізації з допомогою грошей можна вирішити, то зупинити потік невдоволення з інших приводів — аж ніяк. Не дивно, що найвищий рівень душевного комфорту на душу населення — в Індії, хоча там величезна кількість людей, які живуть за межею бідності. Цьому сприяють культурні традиції та особливий світогляд, який закликає приймати все як належне й учитися любити, не турбуючись ні про що, тим паче про наживу.

А що ж відбувається з «небагатими» в нас? Ось уже багато років наші співвітчизниці борознять чужі простори в пошуках заробітків. Багато жінок, хоч як гірко це визнавати, замість забезпечувати теплий сімейний тил, утікають від психологічних і фінансових труднощів, звинувачуючи в усьому чоловіків-«невдах» (куди поділося християнське милосердя?). Утікають від страху перед майбутнім і від невдоволення реальністю. Чоловіки почали спиватися. А діти, отримуючи від матерів щомісячну «відкупну», залишаються недоглянутими і, відчуваючи холод і невпевненість у власному домі, витрачають надіслані гроші не на квартиру і влаштування своєї долі (курси, репетиторство, оздоровчі заходи), а на розваги й низькосортні задоволення. Спочатку це солодощі (до речі, за даними канадських учених, дуже шкідлива річ, яка сприяє формуванню потреби в алкоголі), потім пиво, сигарети, азартні ігри... Багато матерів уже покаялися, але їхнє повернення небажане — від них чекають грошей. Чоловіки — хто помер, хто став інвалідом; діти виросли і, змарнувавши все що можна було, прибилися до когось у співмешканці. Мати їм тепер тільки заважає — «де ти раніше була?»

На жаль, є діти, які почуваються покинутими й у формально повній сім'ї. Я була просто вражена, коли в листопаді, закінчуючи тренування біля міського озера, побачила п'ятьох дітей років дванадцяти, пристойно одягнених, з акуратними ранцями за плечима і початою пляшкою горілки, двома пляшками пива, чіпсами й сигаретами в руках. Троє пішли вперед на лавочку. А двоє — хлопчик і дівчинка, — зупинившись біля дерева,

злилися в жагучому поцілунку й відвертих обіймах. Одному з компанії довелося повернутися, щоб підігнати відсталих, а то без них «не хотіли починати».

Люди думають, що все погане — це не з ними, не з їхніми дітьми. Адже вони взувають і вдягають своїх чад, годують їх смачно, заробляють на їхнє майбутнє. Ще трохи, ще щось важливе треба зробити, ще трохи більше попрацювати, із кимось зустрітися, комусь зателефонувати... І так день за днем. А діти вже не чекають душевного тепла від батьків — вони живуть самі по собі, своїми страхами і своїми розвагами. Я вдивлялася в цих школярів, у їхні чистенькі кофтинки і курточки, у їхні випрасувані штанці. Вони не справляли враження неблагополучних. Найсумніше, що їхні батьки ні сном ні духом не відають, чим займаються їхні діти після уроків. Їм ніколи, їм не вигідно в це вникати, не вигідно вірити навіть тоді, коли факти очевидні. Тому що інакше потрібно змінювати своє життя, змінювати стосунки з оточенням, частиною якого є дитина. Потрібно робити щось по-новому, відмовитися від звичного колеса, в якому крутишся білкою, не думаючи, чого і навіщо прагнеш... «Спілкуйтеся зі своїми дітьми, підтримуйте їхню довіру, вникайте в їхні тривоги, особливо в підлітковому віці, тоді вони не стануть наркоманами!» — почула якимось на християнській конференції відчайдушний заклик бізнес-леді, яка покалася, бо син її котився вже на самісіньке дно, що й привело її в християнську організацію.

Моя колишня студентка-заочниця розповіла мені, як виявила захоплення сина-дев'ятикласника наркотичними засобами. З'ясувалося, що половина його однокласників регулярно курять травку. Мама вистежила компанію з дев'яти дітей (вони її не помітили), сфотографувала на телефон, зустрілася з батьками кожної дитини. Розповідала все як є, показуючи фото. Якою ж була реакція? Тільки двоє батьків відреагували адекватно і вирвали своїх дітей із цього лиха. Інші спрямували свій гнів на жінку, яка посміла «втрутитися не у свої справи» і поставила під сумнів їхнє виховання. Їм було легше заперечити, ніж щось змінювати. Скоріш за все, такі батьки й самі мають залежність. Вони то напружено працюють, то відриваються, щоб зняти напруження. Яке вже там спілкування з дитиною?

Взагалі, наявність залежностей — індикатор невротичного впливу середовища. А ми якраз переживаємо не найкращі часи. Пропозиція ринку товарів і послуг набагато перевищує можливості, хоча й відповідає попиту, а планка попиту швидко піднімається. Щоб дотягтися до бажаного, потрібно дедалі більше заробляти, дедалі більше старатися (не факт, що це буде оцінено). Раніше, в епоху тотального дефіциту і зрівнялівки, заздрити особливо не було кому, оскільки доступу до «якісного життя» широкі верстви населення не мали. Зате мали ідеали «вірності і честі»: ми, мовляв, небагаті, але разом щасливі. Щастя, щоправда, якось відсувалося в майбутнє: ось накопичимо, потерпимо, а там... І збирали, і терпіли, в усьому собі відмовляли, але надійно підставляли одне одному плече. Сьогодні немає сенсу накопичувати. Хочеться багато й відразу, як в інших. І плече не витримує — нервово смикається. Спробуйте пояснити дитині, чому не можете придбати їй телефон, з яким буде «не соромно тусуватися» з друзями. Спробуй поясни батькам, що в тусовці поважають тих, хто має щось якнайкрутіше, а тому дитині дуже хочеться, щоб її шанували, щоб з нею дружили. Спробуй поясни дружині, що зараз не до інтиму. Що в нього величезний борг, а грошей із кожним місяцем меншає. Що його гнітять її причіпки і власна безпорадність — він сам себе зневажає, життя своє зневажає... А спробуй поясни чоловікові, що лякають зморшки, сивина і його байдужість, особливо коли діти так несподівано йдуть у власне життя. Он інші красуні по закордонах роз'їжджають на чоловікові гроші, у спа-салони ходять — ніяка старість їм не загрожує... У кожного — свої цілком обґрунтовані страхи.

Подивіться на свою дитячу фотографію, вдивіться в очі свого ретроспективного портрета — скільки там сподівань і чистоти помислів. Куди все поділося? Щипає в носі й стискає серце — кожен із нас самотній у цьому світі... Але це лише момент істини, а не сама істина. І цей момент — шанс щось змінити. Це сигнал будувати мости, а не кидатися в провалля.

Моменти розчарувань переживають люди різних культур; вони доходять до нас крізь епохи через сумні музичні твори, через страшні художні тексти, через похмурі полотна художників. Кожен хоче душевного тепла, а воно кудись зникає. Ця філософська загальнолюдська

проблема в кожній сім'ї, у кожній долі має свій конкретний прояв у вигляді досади, роздратування, образ, туги за чимось дуже хорошим, але ніби нездійсненним...

Коли здається, що ти нікому не потрібен, що все найкраще позаду, — це ілюзія, це пастка приспаної свідомості. Треба прокинутися: розплющити очі, відкрити серце й очистити розум. Всіма силами вирватися з болота депресії. Почати з тіла — впустити в нього нові відчуття (контрастний душ, сауна, масаж, біг, танці, гімнастика — усе підійде). Настрій підніметься, а з ним повернеться і самоповага. Тоді й захочеться віддавати тепло, а не тужити за ним. У християнському духовному джерелі сказано, що зневіра — гріх. Це означає, що тугою, похмурими думками, байдужістю й озлобленістю ми руйнуємо потенціал любові. Адже він безмежний, як безмежне буття. Потенціал — це можливість, і її обов'язково треба проявляти кожного дня конкретними добрими думками, почуттями і справами. Важливо тільки, щоб наша взаємодія з людьми будувалася на повазі права кожного йти своїм шляхом. Адже ідея власної праведності, яку людина нав'язує близьким у формі зауважень, критики, вимоги дотримуватися «правильних правил», також руйнує любов. Не важливо, скільки ми проводимо часу разом, важливо — як ми його проводимо разом.

На щастя, саме під час кризи багато хто став уважніше й тепліше ставитися до своїх рідних і до себе. Спільні проблеми і завдання зближують, а труднощі — щаблі зростання. Люди менше стали споживати алкоголь, більше гратися з дітьми; менше дивитися телевізор, більше займатися спортом, домашніми справами — разом готувати улюблені страви, власноруч прикрашати будинок. Багато моїх знайомих наново відкрили для себе класичну літературу, а кіно на великому екрані й театр знову зайняли гідне місце в їхньому сімейному дозвіллі.

Те, що ми робимо для себе і своїх близьких, набагато цінніше випадкового везіння, яке в будь-який момент може закінчитися. А нашого душевного тепла ніхто не перекриє, якщо ми готові знову й знову без гордині робити добрі кроки назустріч одне одному, вимірюючи ними нескінченну любов спільного простору.

Я кожний день «творю» по 4-5 годин. Я кожний день отримую ні з чим не порівняне задоволення від постійного спілкування з чудовими своїми колегами — нехай і у вигляді кожного слова, кожного речення в своїх книгах. І це надихає мене, і це є каталізатором всебічних фізіологічних процесів у моєму організмі. Фізіологічних, а не патологічних. У мене багато вільного часу, а тому маю можливість адекватно сприймати добрі промені, які надходять в мій бік та проявляти з цього приводу радісне піднесення, світле сприйняття оточуючого середовища і бути егоїстично задоволеним своїм життям. Мене вже мало цікавить

КТО ЗА ЧЕМ БЕЖИТ

На дистанции — четверка первачей, -
Каждый думает что он-то побойчей,
Каждый думает, что меньше всех устал,
Каждый хочет на высокий пьедестал.
Кто-то кровью холодней, кто горячей, -
Все наслушались напутственных речей,
Каждый съел примерно поровну харчей, -
Но судья не зафиксирует ничьей.
А борьба на всем пути —
В общем, равная почти.
«Расскажите, как идут,
Бога ради, а?»
«Телевиденье тут
вместе с радио!
Нет особых новостей —
все равнехонько,
Но зато накал страстей —
О-хо-хо какой!»
Номер первый — рвет подметки как герой,
Как под гору катит, хочет под горой
Он в победном ореоле и в пыли
Твердой поступью приблизиться к котлу.
Почему высоких мыслей не имел? —
Потому что в детстве мало каши ел,

Голодал он в этом детстве, не дерзал, -
Успевал переодеться — и в спортзал.
Что ж, идеи нам близки —
Первым лучшие куски,
А вторым — чего уж тут,
он все выверил —
В утешение дадут
кости с ливером.
Номер два — далек от плотских тех утех, —
Он из сытых, он из этих, он из тех, —
Он надеется на славу, на успех —
И уж ноги задирает выше всех.
Ох, наклон на вираже — бетон у щек!
Краще некуда уже, а он — еще!
Он стратег, он даже тактик, словом — спец, —
Сила, воля плюс характер — молодец!
Четок, собран, напряжен
И не лезет на рожон, —
Этот — будет выступать
на Салониках,
и детишек поучать
в кинохрониках,
И соперничать с Пеле
в закаленности,
И являть пример целе-
устремленности!
Номер третий — убелен и умудрен, -
Он всегда — второй надежный ешелон, -
Вероятно, кто-то в первом заболел,
Ну а может, его тренер пожалел.
И назойливо в ушах звенит струна:
У тебя последний шанс, эх, старина!
Он в азарте — как мальчишка, как шпана, —
Нужен спурт — иначе крышка и хана!
Переходит сразу он
В задний старенький вагон,

Где были имена —
 предынфарктные,
 Где местам одна цена —
 все плацкартные.
 А четвертый — тот, что крайний, боковой, -
 Так бежит — ни для чего, ни для кого:
 То приблизится — мол, пятки оттопчу,
 То отстанет, постоит — мол, так хочу.
 Не проглотит первый лакомый кусок,
 Не надеть второму лавровый венок.
 Ну а третьему — ползти
 На запасные пути...
 Сколько все-таки систем
 в беге нынешнем! —
 Он вдруг взял да сбавил темп
 перед финишем,
 Майку сбросил — вот те на! —
 не противно ли?
 Поведенье бегуна —
 неспортивное!
 На дистанции — четверка первачей,
 Злых и добрых, бескорыстных и рвачей.
 Кто из них что исповедует, кто чей?
 ...Отделяются лопатки от плечей —
 И летит уже четверка первачей!

Владимир Высоцкий (1974)

Для мене сьогодні особливої ваги набуває

ВАРТІСТЬ ЧОЛОВІКА

156. Ту вартість становить лишень чеснота і заслуга. Таке поняття о убожестві і вартості підносить упокореного, вказує йому спосіб, котрий легко може і богача перевищити, багатством не земским, а небесним — тими єдиними правдивими вічними добрими (із книги «Церква і суспільне питання. Митрополит Андрей Шептицький...», т. II, 1998, Львів).

І така вартість притаманна тим людям, з якими мені доводиться спілкуватися в останні роки, і яким притаманна

ЛЮБОВ

146. Проти такої тенденції самолюб'я і такого засліплення могуте реагує Христова доктрина законом, приказуючим любити ближнього так, як себе самого. Хто хоч в частині сей закон розуміє, хто старається в житті його впровадити, той з konieczности буде мусів передовсім права інших х оч трохи судити якби свої власні. Любов випроводить го з того перед уставою справедливого, хоть трохи сторонничого становиска, на яким стояв. А ставляючись в положення ближнього, уважаючи його право хоть трохи так, якби своє, не так легко переступить границь справедливости, свої права і обов'язки буде міряти одною мірою і одним серцем.

147. Суть соціологи, котрі так ургують обов'язок справедливости, що ослабляють суспільне значення любові. Они забувають, що ми люди так наклонні до нагинання нашого розуму після нашого серця, що іною єсть справедливість, котру виміряємо тим, що їх любимо, а інша буває справедливість, котру віддаємо тим, від котрих маємо відвернене серце (там же).

І ось нижченаведеним листом я хочу підтвердити, що багато людей здатні віддавати частку себе іншим:

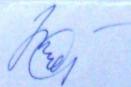
Голові асоціації педіатрів Тернопільської області,
член-кореспонденту АМН України,
професору **Сміяну І.С.**

ШАНОВНИЙ
Іване Семеновичу!

Вітаю Вас з Новим роком та Різдвом Христовим.
Прийміть мої найщиріші побажання міцного здоров'я й
благополуччя, прихильності долі і добра, творчого натхнення,
довгих літ плідної наукової та письменницької праці.
Щиро вдячний за презентовані мені книги та привітання з
наступаючими новорічними святами.
Нехай у Вашому житті супутниками будуть невичерпна
життєдайна енергія, оптимізм і гарний настрій.
Миру, злагоди й достатку Вам, Вашим рідним та близьким!

З повагою
Ректор,
член-кореспондент АМН України,
професор

*Дякую Вам за дружбу
та уважність!*

В.Ф. Москаленко

Віталій Федорович, ректор Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, знаходить час, багато часу для того, щоб надихати, одухотворяти і навіть запалювати мене на нові творчі здобутки, на

127

піднесений душевний стан. І це — незважаючи на його багатовекторну діяльність, у тому числі і його

ВІЙНА З ВІТРЯКАМИ НА НИВІ ОСВІТИ **(Олексій Васильєв — «ДТ» 11 липня 2009 р.)**

Наше життя таке, як ми про нього думаємо — сказав свого часу Марк Аврелій. Багато в чому це можна віднести й на рахунок вищої освіти. Складається враження, що існує кілька усталених міфів про українську освіту, а всі зусилля держави спрямовані на боротьбу з надуманими проблемами за цілковитого ігнорування справді гострих і принципових питань. Це — війна з вітряками. Але бодай деяким із них слід дати спокій.

Скажімо, кожен громадянин у нас переконаний: освіта в Україні повністю корумпована, без грошей до престижного навчального закладу годі й вступати, а якість самої освіти далека від ідеалу. Ця думка постійно нав'язується через пресу, телебачення, окремими політичними діями і просто «фахівцями» з даного питання. Думка зручна, причому як для тих, хто її нав'язує, так і для тих, кому її нав'язують. Для перших — це дуже ефективний піар: легко боротися з абстрактною корупцією, оскільки результатів все одно не буде, а значення має сам процес боротьби. Для других це теж зручно: існує унікальне пояснення власних невдач. Зрозуміло, стверджувати, що корупції в освіті немає, — заперечувати очевидне. Але це, як в американському суді, — правда, та не вся.

Спробуємо дати відповіді на три фундаментальні питання. По-перше: чи повністю корумпована українська освіта? По-друге: наскільки низький її рівень? По-третє: чи є ефективною і до чого призводить боротьба (в тому вигляді, як вона проводиться зараз) з корупцією? Зрозуміло, питання складні й нетривіальні, але спробуємо окреслити бодай загальні контури проблеми. При цьому головна теза проста й складається з трьох пунктів: а) не вся освіта корумпована; б) якісна і доступна освіта в Україні ще існує; в) те, що працює, треба підтримувати, а не реформувати.

Перші два питання — насправді одне питання, оскільки якість освіти і рівень корупції пов'язані між собою: що краща освіта, то менша

корупція. Обернене твердження, як кажуть математики, не завжди є справедливим. Щоб здобути якісну освіту, чесних викладачів замало — вони мають бути ще й професіоналами.

Запитаймо себе, а чи однаково високим є рівень корумпованості залежно від регіону, типу навчального закладу і, найголовніше, напряму підготовки? Скажімо, чи однаково важко вступити до політехнічного інституту і на юридичний факультет? Де важче це зробити: у Львові, Києві чи Донецьку? Щоб не нагнітати пристрастей, облишмо географічний чинник, а от на ситуацію з підготовкою фахівців різного профілю подивімося тверезо. Наведу лише два приклади.

Перший — особистий. Маю дві освіти — фізичну й економічну. Обидві здобув у Київському університеті імені Тараса Шевченка. Вступав чесно, зв'язків не мав, жодного разу нікому нічого не платив. Підкреслюю — жодного, ні при вступі, ні під час навчання. Зрозуміло, довелося на вступних іспитах показати пристойний рівень знань, які, до речі, опанував у звичайній сільській середній школі. Але цього виявилось достатньо для вступу в найкращий університет України. І було це не так давно.

Другий — позаминулого року (тоді абітурієнти ще складали вступні іспити) на деяких природничих факультетах Київського національного університету був недобір. Чи можливе таке за тотальної корупції? Навряд. Причому якщо на престижні спеціальності, такі як економіка, міжнародні відносини чи правознавство, конкурс часто зашкалює, то на природничих факультетах, навіть за наявності формального конкурсу, ситуація прикра: значна кількість абітурієнтів просто не мають знань, достатніх для навчання в університеті. Тому коли ми говоримо про корупцію, слід усе-таки чітко розуміти, про яку саме корупцію йдеться і які її масштаби. Стверджувати, що освіта повністю корумпована — нечесно й несправедливо стосовно висококласних фахівців, які працюють у наших університетах та інститутах і намагаються готувати достойні наукові та інженерні кадри. Поки що це вдається. Підтвердженням є хоча б той факт, що майже всі випускники рідної моєї кафедри теоретичної фізики ще до отримання дипломів мають по кілька пропозицій від закордонних університетів. У галузі природничих наук наші випускники спроможні конкурувати по-справжньому. Чи можливо це, якби корупція була

тотальною, а професори і доценти ставили заліки й приймали іспити тільки за хабарі? Відповідь очевидна.

Система незалежного тестування, що впроваджується в останні роки, має, на думку її прихильників, зняти питання корупції у вищих навчальних закладах, принаймні під час набору студентів. Якщо центри тестування працюють чесно й професійно, — це справді так. Усі, хто хоче стати юристом чи економістом, кількість яких уже зараз перевищує всі розумні межі, отримують рівні можливості. Найдостойніші з них зможуть здобути освіту за рахунок держави. Для держави це вдала інвестиція, адже поповниться армія висококваліфікованих безробітних за спеціальностями «економіст», «юрист» та багатьма іншими, не менш важливими. Якою ж для держави є плата, крім грошей, на підготовку зайвих фахівців та допомогу по безробіттю? А плата — це рівень освіти з математики, фізики, хімії. Плата — це якість інженерів, науковців-фізиків, хіміків та математиків. Чому? Тому що підготовка фахівця в цих галузях вимагає індивідуального підходу. Це стосується й набору абітурієнтів на зазначені спеціальності. Скажімо, в провідному навчальному закладі Радянського Союзу, Московському фізико-технічному інституті, завжди були особливі правила вступу. Всі, за винятком призерів міжнародних олімпіад з фізики і математики, складали п'ять іспитів (математика письмово та усно, фізика письмово та усно, російська мова за системою заліку і обов'язкова співбесіда). Це правило поширювалося і на медалістів, які в інші навчальні заклади мали складати лише один іспит. І ніхто не казав про корупцію, а рівень підготовки випускників не викликав жодних сумнівів. Цікаво, за скільки років цей заклад опустився б до рівня пересічного інституту, якби набирив студентів за результатами зовнішнього тестування та ще й за умов, як нині в Україні, коли рівень підготовки абітурієнтів з фізики і математики є надзвичайно низьким? Повного розвалу довелося б чекати недовго.

На жаль, у нас перші кроки вже зроблено. Скажімо, в попередні роки частину абітурієнтів на природничі факультети зараховували за результатами олімпіад, що проводилися на факультетах. Це давало змогу набрати на курс більш-менш достойних за рівнем підготовки школярів. У чому тут корупція? Що поганого було в тому, що талановитих,

130

неординарних дітей зараховували поза загальним конкурсом? Ні в кого не викликає подиву, якщо майбутні артисти чи журналісти під час вступу проходять фахове випробування (так званий творчий конкурс). Невже квантову механіку може вивчити будь-який пересічний абітурієнт із не дуже високим балом тестування? Якщо так, то залишилося чекати нових нобелівських лауреатів. Щоправда, дуже цікаво, а чи зміг би вступити до університету Альберт Ейнштейн (який у школі, кажуть, мав не надто добру успішність із фізики) за результатами тестів? Сформулюємо питання більш глобально: невже підготувати, наприклад, фізика-теоретика — те саме, що підготувати бухгалтера для банку?

Якщо ж навіть якийсь обдарований абітурієнт проскочить через хитро розставлені «антикорупційні тенета», його однозначно зупинить ще одне ноу-хау — Болонська система. Мушу зізнатися, що колеги сприймають її по-різному. Але маю одне спостереження: викладачі, які працюють, що називається, «не за страх, а за совість» і входять в аудиторію, щоб чогось навчити своїх студентів, на загал переконані, що Болонська система — це контрольний постріл у голову української вищої освіти. Ті ж, хто бачить свою роботу в прийманні іспитів і заліків, від Болонської системи в захваті. Висновки читач може зробити сам. Стверджують, що Болонська система необхідна, аби Україна влилась у європейський освітній простір. Але якщо вже нині ми не в змозі утримати на батьківщині своїх кращих фізиків, математиків, програмістів, то куди вже там уливатися? За всієї поваги до економістів, конкуренцію на Заході з них витримують одиниці.

У радянські часи наукові кадри готували таки непогано — особливо там, де йшлося про оборону держави. Ще й донині працюють фахівці тогочасного гарту або їхні учні, для яких професіоналізм і порядність не пусті слова. Вони мають ще одну перевагу — досить непогано пристосовуються до змін умов праці і вміють виживати там, де західні колеги капітулюють. Можливо, вони пережили б і «боротьбу з корупцією», якби не одночасна «боротьба за якість». Добити залишки наукового потенціалу держави, скоріш за все, вдасться тихо й під шалені оплески на підтримку. Зроблено вже немало. Зупинимось лише на одному прикладі.

Наприкінці грудня минулого року уряд змінив вимоги щодо здобуття звань доцента і професора. Сказати, що їх зробили жорсткішими, — нічого не сказати. Тепер, щоб стати доцентом, окрім іншого, необхідно видати підручники з грифом МОН, а професор повинен ще й підготувати трьох кандидатів наук. Знову ж таки, на перший погляд усе правильно: скільки можна роздавати звання направо й наліво?

Припустимо, що міністерство швидко, прозоро й безплатно надає гриф. Залишається написати підручник і опублікувати його. Підручник має бути з якогось базового курсу. Якщо викладач хоче отримати звання доцента, значить, він — асистент. Асистенти в нормальних університетах основних курсів не читають. Вони ведуть практичні заняття. Лекції читають професори. З ким у співавторстві напише підручник асистент? Правильно, сам напише. Якщо пощастить, буде серед співавторів першим.

Швиденько (можливо навіть за тиждень) отримуємо гриф і несемо підручник до видавництва. Там радо сприймають новину, що пан асистент приніс свій підручник і відразу пропонують контракт. Оскільки йдеться про підручник, а не методичну розробку районного масштабу, то наклад — приблизно тисяча примірників. Собівартість — доларів п'ять-десять за примірник (це якщо не дуже якісний друк). Для асистента п'ять-десять тисяч доларів — «дрібниці», він цих грошей у своєму бюджеті навіть не помітить, бо їх там немає. Правда, є ілюзія, що дуже гарний підручник може бути виданий на комерційних засадах (коли видавництво платить авторові гонорар). Оскільки я певним чином пов'язаний із книговидавництвом, знаю точно — всі видавництва і в нас, і в Росії сьогодні друкують тільки те, що вже здано «в портфель» рік тому. Нових проектів майже немає — криза. І якщо підручник з піар-технологій ще можна видавництву якось «впарити», то такі теми, як ядерна фізика чи квантова механіка, «відпочивають» однозначно. Та й навіть у кращі часи літературу такого типу друкували вкрай неохоче. Тому пан асистент, замість писати наукові статті та читати розумні книжки, має десь шукати кошти на видання підручника. Інший шлях — іти до ректора і нагадувати, що той, коли підписував контракт із міністерством, обіцяв друкувати книжки коштом університету. Але є велика ймовірність, що після такого нагадування пан асистент шукатиме не тільки кошти, а ще й роботу.

Більше пощастило доцентам, які здобувають звання професора. По-перше, кошти знайдуться швидше — доценти читають лекції, а студенти завжди радо спонсорують видання нових підручників, а потім їх і купують для отримання заліків і складання іспитів (так принаймні пишуть у газетах). Написати три кандидатські дисертації для доктора наук — теж дрібниці. Щоправда, доведеться вмовити претендентів на здобуття ступеня кандидата наук здати кандидатські іспити та прийти на захист. Але хто казав, що отримання професорського звання має бути простим? Тут є і позитивний момент — тепер народні обранці, державні службовці, консультанти і громадські діячі можуть ставати не тільки кандидатами економічних та юридичних наук, а й знаними фахівцями, наприклад, із загальної теорії відносності. Правда ж, круто? Залишається благати Всевишнього, щоб це не стало тотальною модою!

Ще один позитивний момент — тепер товстосумам отримати звання майже неможливо. Дійсно, уявляєте собі, скільки треба заплатити пану доценту, який хоче стати професором (наївний!), щоб він включив пана з грошима до списку авторів підручника? Менше ніж за п'ять-десять тисяч доларів пан доцент не погодиться — щоб вистачило на видання підручника. А домовитися з паном професором, щоб той погодився замість себе вказати пана з грошима керівником свого аспіранта «просто нереально». Адже пан професор має таку зарплату, що про корупцію йому годі й думати.

Позитивний ефект від «піднятої планки» щодо вимог на здобуття вченого звання полягає ще й у тому, що та частина провідних і найбільш активних науковців і освітян, які отримали свої звання двадцять-тридцять років тому, можуть дещо розслабитися — завдяки новим правилам конкуренти з'являться років через десять, не раніше. Частина молодих науковців — потенційних конкурентів просто піде з науки, частина виїде, а інші, скоріш за все, просто чекатимуть кращих часів. Втім, щоб забезпечити навчальні заклади якісними українськими підручниками, досить було б виділити кошти і провести чесний, відкритий, прозорий конкурс серед авторів. Невже чесно провести один конкурс важче, ніж викоринити корупцію? Невже дозволити нормально працювати тим, хто знає і любить свою справу, — це погано? Невже набрати на перший курс тих, хто справді хоче вчити фізику чи математику, — це корупція?

А якщо серйозно, то все це дуже сумно й соромно. Сумно, тому що моїм колегам, які працюють чесно й сумлінно, урізають зарплату — вони не встигли подати документи на звання за старих вимог, а за новими отримують його дуже нескоро. Сумно, тому що, замість займатися реальною роботою, доктори і кандидати наук вимушені заповнювати стоси нікому не потрібних паперів, які регламентують, що й коли сказати, скільки за що поставити, — ці інструкції до якісної освіти мають такий самий стосунок, як морська свинка до моря. Соромно перед шкільними вчителями, тому що за їхню багаторічну віддану працю об них урешті-решт витерли ноги. Соромно перед школярами, тому що якісної освіти вони вже можуть не побачити. Але ж тим, кому за все це справді мало би бути соромно, на жаль, соромно не буде ніколи...

І я можу підтвердити думку Віктора Гюго: «Велич народу не вимірюється його чисельністю, як і велич людини не вимірюється її ростом; єдиною міркою слугує його розумовий розвиток і його моральний рівень».

Під особливим впливом сказаного, я процитую короткий та дуже сміливий, як на мене, вірш Василя Симоненка:

Все що моє — попереду,	Я не впаду під образами
Я ще й почать не встиг	Кволих, бездарних злюк —
Помислів довгу череду	Все, що донині сказано, —
Вилити в мармур книг.	Перший, несмілий звук.

Олена Кас'янівна надіслала мені один за одним два послання.

1. Вельмишановний Іване Семеновичу!

Щиросердечно вітаємо Вас з Новим 2010 роком та Різдвом Христовим!

Міцного здоров'я, бадьорості та оптимізму!

Нехай завжди Вас оточують теплом та любов'ю близькі та рідні люди, а життя буде наповнене щирістю, добром та достатком.

З Новим роком, з новим щастям!

З глибокою повагою професор О. К. Каблукова та

Колектив кафедри педіатрії № 1 ВНМУ ім. М. І. Пирогова

2. Добрий день, вельмишановний Іване Семеновичу!

Мені у Вас дуже сподобалось і залишилися гарні спогади. Нам, вченим-педіатрам, треба єднатися і підтримувати один одного.

Вітаю Вас з наступаючим Новим роком і Різдвом Христовим!

До побачення. З повагою професор Каблукова
О. К.

До Вінницького Національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, його дружнього колективу, я відношусь, як до близького свого родича. Я багато разів був у цьому вузі не лише у складі якоїсь комісії, а й як гість урочистостей. Мене дуже гостинно приймали з моєю дружиною, пізніше — з моїм онуком, а останні роки я систематично отримую з цього відомого вузу письмові та усні привітання. Моя пам'ять назавжди закарбувала велетнів цього вузу: Героя України, члена-кореспондента АМН України, академіка Академії вищої школи України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри нормальної фізіології, ректора цього вузу Василя Максимовича Мороза; багатодесятирічного завідувача кафедри педіатрії цього вузу, старійшини педіатричної служби України, видатного дитячого нефролога, мого побратима по Харківському медичному університету та особистого друга доктора медичних наук, професора Олександра Івановича Гнатюка...

Можна стверджувати, що «*Memoria est mater Musarum*» (пам'ять — мати муз). Отже,

Так! Це — весна! Коли шумить,
Як море, вітер полудневий,
І цвіт, первісний цвіт рожевий,
На землю, зірваний, летить,
Це вже весна!

Минуть літа, минуть віки,
І прийде літо для народу,

Але про тих, хто впав в негоду,
Лишаться в пам'яті згадки.
Згадки живуть!

І вам, стократ позаздрять вам
Майбутні наші покоління...
Як честь, як гордість, як сумління,
Ви снитись будете вікам.
Аміль — вікам!

Олександр Олесь

Моя пам'ять про все добре та гарне, з яким я спілкувався і спілкуюся все життя, є природним. А тому «Я буду йти, неуклонно держась природи, пока не свалюсь; лишь тогдa я отдохну, отдав свое дыхание тому, из чего я черпал его ежедневно, и возвратившись туда, откуда изошло семя моего отца, кровь матери, молоко кормилицы, в ту землю, которая столько лет кормила и поила меня, которая носит меня, топчущего ее и пользующегося сверх меры ее дарами» (Эпиктет).

А поки що можу сказати, що

Життя минає, наче сон,
У пущі, серед лісу.
І вже чиясь страшна рука
Береться за завісу.

Постій! Ще вечір не погас,
Ще повний шуму праліс!
Ще серце кров'ю не зійшло,
Пісні не доспівались!

Олександр Олесь

Що ще «пісні не доспівались» свідчить і лаконічне послання видатного вченого-нефролога академіка Любомира Антоновича Пирого:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Щирісердечно поздоровляю Вас з Новим 2010 роком, з Різдвом, з новим літературним здобутком, за який дуже дякую.

Бажаю творчої наснаги, радості в житті, всього-всього найкращого!

З повагою

підпис

Звання «Свідомий українець», яке самотужки чіпляють «на себе» багато хто з нас, безперечно, заслужив Любомир Антонович: усім своїм життям, всією своєю поведінкою, своїми справами. Він є організатором і першим президентом Всеукраїнського лікарського товариства (1990-2007), почесним президентом Світової федерації українських

лікарських товариств (від 2000 року)... Він є провісником добра в Україні. А тому

ПРО ДОБРО І ЛИХИЙ ЧАС

(Іван Захарченко. «Літературна Україна», від 25 лютого 2010)

Людині початку ХХІ ст. немає чим прикрити наготу своєї зіпсованості. Наш сучасник відійшов від джерел духовності і моралі, для збереження яких варто було б конституційно закріпити золоте правило: кожному й завжди користуватися добрим словом. А тих, хто нехтуватиме це правило, лихословитиме, — карати.

Пам'ятаймо: «За всяке зле слово, яке скажуть люди, вони дадуть відповідь у судний день...». Та поки настане той день і той час, «коли праведники успадкують землю і повік будуть жити на ній», нам так бракує добрих і теплих слів! Чому ми їх одцуралися? Чому забули про них? Адже зле слово холодить душу, а добре, мов сонце, зігріває її, пробуджує любов. Усі, хто перебуває під дією доброго слова, наворачтаються до Бога, і, хоч би де вони ступали, сила Святого Духа спрямовує їх на праведну путь.

Щоб усвідомити вагу доброго слова, потрібні гарні приклади, а їх катма. Зате лихих — замішаних на жорсткості і користолобстві — більш ніж досить. Відомо: щоб користуватися автомобілем, потрібно опанувати правила дорожнього руху. А яких правил дотримуються наші обранці, що перетворили український парламент на приватну лавку? Біс неприязні, ворожнечі, який панує в залі й душах тих, хто там перебуває, вражає суспільство, провокуючи розбрат і непримиренність.

Людина забула про своє святе призначення — бути творцем, не руйнівником Божого світу. Жахні плоди її діянь! Людці при владі звіріють. Прагнучи наживи, багатства, еднаються у зграї — витоптують поле життя. Руїни множаться, віщуючи нам катастрофу...

Бідні, перетерплюючи злидні, не на Боже слово покладаються, яке «змученому дає сили, а безсилому — міць», а на власне терпіння, що пригнічує дух і прагнення волі.

Хто, цікаво учинив так, що ті, мов черва, повзають, звиваються у злиднях, а ті, мов павуки, борсаються в золотому павутинні й не чують,

не визнають своєї вини? Такі суперечності псують гармонію життя. І не буде миру на землі, якщо багатий буде цуратися бідного, а бідний із презирством і ненавистю дивитиметься на багатого.

Будьмо розважливі: «Хто тисне бідного, той гудить Творця його...» Ми ж, у сліпій гордості, відповідаємо злом на зло, мовби вампіри, хочемо одне одного скривдити, одне одному завдати глибокого болю, нарікаючи на важке життя. Так легшим воно не стане! І не просімо в Бога милості, якщо самі не виявляємо її. Не чекаймо на добре слово — будьмо його творцями. Воно заспокоїть чинись стривожену душу, комусь допоможе прозріти, виплутатись з тенет гріховності й спокус. «Лагідне слово гнів відвертає, а слово вразливе — гнів розпалює» — ця Соломонова мудрість мала би стати правилом. Не стала, бо ми не шукали праведних шляхів. Не думаючи про спасіння, не виявляли милосердя, бо звикли до бруду й паскудства. Самі ж сіємо цю пошесть!.. Невже на краще не здатні? І не віру, а страх носимо в серці, бо відчуваємо, що будемо покарані, і тільки той, «хто виконує Божу волю, залишиться навіки».

Енергетичне поле духовності й моралі украй занедбане. Через це — найбільше потерпаємо. Усі біди падають на наші голови. І це не випробування — це те, чого ми заслуговуємо. Кому довіримо долі країни та народу? Вибори — це момент боротьби багатих за владу, за панування над стократ окраденим і обдуреним народом. Невже й цього разу продамося за черпак гречаної каші?..

Христос, який зазнав гонінь і мук, радив: «Ідіть вузьким шляхом, шляхом боротьби і страждань, бо це єдиний шлях великого щастя...» Віками топтали цей шлях, зазнавали страждань, а щастя не бачили, бо уникали боротьби, здавалися на милість гнобителів та душителів...

І нині україножери не заспокоюються. Через них Україна, як «аномальне явище», стає тягарем для світу й зайвиною для своїх же громадян. Масово полишати рідну землю й мандрувати світами — це знак неминучої біди. Годі спати на руїнах, гартуймо дух і волю!..

Сьогодні, щоб зберегти душевну рівновагу й сили, потрібно читати Святе Письмо. Біблія — це універсальний підручник, що дає людині моральні й духовні знання. Коли ви візьмете до серця Боже слово, Його добрі поради й заповіді, то ніколи не спіткнетесь, не станете на дорогу зла й насильства. Дух Біблії, мовби сонячний промінь, пронизує наші

найпотаємніші думки, наміри, спонукає на те, щоб ми життя узгоджували з Божою волею.

Важко нам, коли щось утрачаємо або щось у нас не виходить, але ж самі в тому винні. Так буває, коли нами керує егоїстична самовпевненість або Диявол, що засліпив розум, от ми й позбулися Божої прихильності. «Бо той, хто над нами, надсилає свою мудрість згори...» Чи хотіли ми почути її, уловити серцем своїм? Ні! Тому й створили на землі жахливий безлад, нас обсіли марні клопоти, які виснажують дух: сліз нема, але душа плаче — від болю й невтішності...

Днями, собі на шкоду, просиджуємо біля телевізора, але й хвиляки не знаходимо, щоб побути на самоті, запитати: «Чи правильно я живу?»; Чим наповнене серце моє: добром чи злом?»; «Чому нині все, що створено людиною, не приносить їй радості, спокою, утіхи?»

Усевишній кожному допоможе: «Свого тягаря поклади на Господа, — і Він тебе підтримає». Звичайно, не за руку, не за плече Він схопить, — ви самі, як праведник вірою і духом зможете себе обстояти, і жодні спокуси вас не здолають. А добрі помисли й діла «дадуть вам будучність та надію». Тож можна — у вірі! — жити без болю й тривоги, що нас виснажують, дратують. Тоді й думки сумні розвіються: «Ось дихне вітер і, мов поживклий лист, змете мене у вічність...». Але й вічність потребує душ праведних і чистих. Хто з добрим словом на вустах і вірою в серці жив і трудився.

Стовп організації охорони здоров'я дітей України, доктор медичних наук, професор, Віктор Петрович Неділько, все своє життя (понад 50 років) присвятив пошуку кращих шляхів попередження і лікування захворювань малюків. Що мені в ньому особливо подобається? Це постійне, життєстверджуюче джерело оптимізму, це доброзичливість, яка не залежить від хмар, непогоди, поривів вітру...

А доля у Віктора Петровича, як і в багатьох із нас, і яка висвітлена у вірші Наталії Терещенко

ДОЛЯ

За примхою долі росли на подвір'ї
Черешня і тиха верба.

Казала Черешня: «Я в долю не вірю,
Бо вільна я, а не раба!»
Росли, зеленіли, удвох підростали,
І вже через рік, через два
Черешня квітучою, гарною стала,
І тіж говорила слова...
Дозріло вже ягід намисто червоне,
Гілки угинались рясні...
Як жадібно люди зривали ті грона,
Таке не присниться вві сні!
Поламане гіллячко, листя прим'яте,
Поранений стовбур стогнав,
Ридала Черешня: «Це ж доленька клята,
Мене її клич наздогнав...»
А поруч стояла задумлива й тиха
Вербиченька в шатах рясних:
«Не грайся у долю — не матимеш лиха,
І слів уникай показних!»
«Хотіла я долю свою обминуті,
Але не вдалося мені...
Чи вічно Черешню ламатимуть люди,
Й співатимуть Вербам пісні?!»
Вербичка примружила вії пухнасті,
В чарівні поринула сні,
Гукала Черешня загублене щастя
І сумно чекала весни...
.....
Як часто не мають від нас нагороди
Усі, хто утіху дає й насолоду,
І часто юрба перед тими плазує,
Хто дещо собою лиш символізує...

Чому ми з Віктором Петровичем такий тривалий час крокуємо по нашій планеті? Тому що в нас, за Іваном Федоровичем: «Розум людини розвивається не до старості, а до самої смерті».

Мабуть, з цієї причини я з великим задоволення насолоджувався його думками, які В. П. висловив у своєму листі:

Дорогий Іван Семенович!

Щиро вітаю Вас і всю Вашу родину з Новим 2010 роком, бажаю всім здоров'я, великих успіхів і удач!

З великим захопленням прочитав Вашу нову книгу — все дуже цікаво і я, сказав би, повчально — це не тільки спогади, але й міркування про життя людини з великим власним досвідом. Такого роду книжки дуже потрібні і вони заставляють задуматися для чого ми живемо.

Приходиться дивуватися Вашій творчій енергії, бажанням поділитися своїми поглядами на різні проблеми.

Всі Ваші книжки викликають великий інтерес і повагу до Вас. Хочу побажати Вам продовжувати в такому ж темпі життя. Я почуваю, що іншого Ви не признаєте.

Іван Семеновичу, переглянувши перелік Ваших наукових праць, я був здивований їх кількістю і багатогранністю — Вашій працездатності можна позаздрити.

Прочитавши всі поздоровлення Вас з приводу ювілею, я прийшов до висновку, що Ви своєю працею і любов'ю до людей, заслужили великої поваги великої кількості Ваших прихильників.

Я думаю, що директор нашого інституту передав від всіх нас повагу і любов — я шкодую, що не зміг особисто Вас привітати, але я радий, що Ви дуже тепло відгукнулись в книзі на моє поздоровлення.

Бажаю довгого і щасливого життя!

До майбутніх зустрічей.

З великою повагою, Віктор Петрович Неділько 4. 01. 2010 р.

Лише з віком відчуваєш необхідність взаємної психологічної підтримки, яка є важливим чинником подальшого творчого існування, повсякчасної праці, так як «Неробство є ознакою зіпсуття і слабкості» (Іван Федорович). Але й цього мало:

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.
День, коли мої маленькі губи
Вперше груди мамині знайшли,

День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імлі.
Як мені даровано багато,
Скільки в мене щастя, чорт візьми! —
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!

Василь Симоненко

«Жити і любити поміж людьми!» Але кожна людина до кінця залишається сама собою. В тому числі і в залежності від свого фаху, особливо, якщо цей фах є або був любимим. Тому, незважаючи на те, що маю всі підстави «заспокоїтись», я час від часу пхаю свого носа в те чи інше явище, подію, які відбуваються в нашій країні і, насамперед, в медицині і освіті.

Щойно відбулася підсумкова колегія МОЗ України, яку прокоментували Микола Берник і Світлана Тернова в своїй промовистій статті «ВЕКТОР РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ НАМІЧЕНО. КУДИ ПОДМЕ ВІТЕР ПЕРЕМІН? (газета «Ваше здоров'я» 12 березня 2010).

Куди ж він подме? Складне питання. Іноді складається враження, що в нашій медицині вітер не віє, або віє, але не «в той степ». Із дуже великого за об'ємом звіту, я наведу лише три коротких фрагменти.

1. ГОЛОВНА УВАГА — МАТЕРІ І ДИТИНИ. І що ж я про дитину прочитав? «За минулий рік народжуваність в Україні зросла на 11,1 % (у 2009 році народилось на 7763 дитини більше). Закріпилася тенденція зростання численності пологів і зменшення кількості абортів, що також вплинуло на зростання народжуваності в країні.

Проте на сьогодні ще рано говорити про вихід України з демографічної кризи. Тому політика охорони здоров'я матері і дитини не втрачає своєї актуальності. У 2009 році знижено показник малюкової смертності на 10,6 % (9,26 % на 1 тис. народжених живими). Однак цей показник більш як удвічі перевищує аналогічні показники країн Західної Європи. Має чітку тенденцію до зниження смертності дітей у віці до 17 років...».

Не можу сказати, що цей результат пріоритетного напрямку роботи МОЗ України задовольняє мене чи іншого педіатра. Не можу, на жаль,

сказати про вітер перемін вчорашнього і сьогоднішнього дня. Про завтрашній вітер промовчимо. А все це тому, що

2. «Свідченням зростання уваги держави до проблем галузі стало й те, що лише впродовж минулого року було затверджено 5 загальнодержавних цільових програм (у той час, як за попередні 2 роки — 7), а вже у 2010 році — ще одну загальнодержавну програму первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2012 року. Протягом 2009 року було прийнято: 39 законів України, 45 указів Президента України, 65 постанов Верховної Ради України, 56 постанов і 35 розпоряджень Кабінету Міністрів України; підготовлено та внесено на розгляд Верховної Ради України проекти законів України «Про вакцинопрофілактику»; «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення»; розроблений Етичний кодекс лікаря»...

Як ви, читачу, думаєте: чи знайдеться людина, яка в змозі знати лише назву цих 240 указів, постанов, законів (це лише за один рік!)?.. Про знання змісту їх я не говорю. Сьогодні студенти медичних вузів відповідають на сотні, тисячі тестових завдань. А якщо б протестувати всіх чиновників від медицини лише на 240 тестів, які вони самі й створили за 2009 рік? Виник би великий вакуум — не залишилося б жодного чиновника. Моя особиста думка парадоксальна й така: численні програми, галузеві закони, постанови, укази, розпорядження... запропащують та й знищують основи медицини і державу також. Запропащують людське обличчя. Як би я бажав побачити у цьому звіті, що у всіх областях відновлені молочні кухні, що у всій Україні дітей у віці до року держава забезпечила безоплатним харчування, що дошкільні дитячі установи задовольняють в 100% випадках дошкільнят у всій Україні, що... Що педіатрам, враховуючи пріоритетність напрямку медицини, яку обслуговують дитячі лікарі, підвищена в два рази заробітна платня порівняно з хірургами, акушерами-гінекологами... та надано ряд пільг щодо забезпечення житлом, транспортом, відпочинком...

Немає ради на «високу народжуваність» указів, постанов, «Рад»... Це тяжке спадкування радянських часів, коли головним виміром «всього»

була наявність кількості планів, програм, постанов... Якщо в установі, на підприємстві... плани, програми... були в «ажурі», а справи вирізнялися нікчемністю — задовільна оцінка роботи і ордена були забезпечені. Таким простим методом разом з неймовірним розростанням бюрократичного апарату було зруйновано минулу формацію — СРСР (це моя особиста думка). Ось це, що було найгірше в минулому, ми використовуємо, і не лише використовуємо, а й активно розвиваємо. Таке явище Олександр Олесь помітив в перші роки «совітів»:

«НАЦІОНАЛЬНИЙ РАДІ»

Ой коли зібралась народитись «Рада»,
Била себе в груди, плакала громада:
«Ой, і звідки ж лихо, ой, і що ж то буде!
Будуть із нас кпити і сміятись люде».

Ой як народилась у хатині вбогій,
Затремтіли руки, затрусились ноги,
Голова схилилась до землі, додолу,
Очі не дивились на дитину кволу.

Щоб дитина людське око не жажала,
Узяли до неї в няньки генерала,
Та не замінив він дійної корови,
Й не було в дитини ні краплини крові.

І понесла нянька ту дитину в Польщу,
Щоб зробити з неї бадьорішу й товщу.
Але по дорозі гратись з нею стала,
Високо дитину вгору підкидала.

І впустила якомсь на каміння бідну,
А дитина мала голову не мідну, -
Не пройшло години, не пройшло й хвилини,
І не стало в світі бідної дитини.

Ой як умирала на камінні «Рада»,
Плакала, сміялась вся наша громада,
А якомусь блазню дика думка впала —
Однести під ліжко няньку-генерала.

3. «РОЗВИВАТИ СІМЕЙНУ МЕДИЦИНУ. Це не просто намір МОЗ України, це потреба часу. На сьогодні первинна медична допомога в

сільській місцевості практично наполовину забезпечена закладами на засадах загальної практики — сімейної медицини, а от у місті — тільки 7,9 %. Протягом 2009 року створено 185 нових закладів: 139 у сільській місцевості та 46 у містах. У системі працює 8 тисяч сімейних лікарів (за потреби понад 26 тисяч!). Тож необхідну кількість фахівців треба підготувати в найближчі три роки (яким чином? — І. С.)...» Сімейна медицина... Скільки шуму із нічого... А скільки сплундрованих доль, коли педіатру говорили: або йди працювати сімейним лікарем, або ти будеш звільненим, так як в штатному розкладу педіатра вже немає, а є лише сімейний лікар. У мене був такий випадок: педіатри одного районного центра нашої області звернулися до мене, як до голови обласної асоціації педіатрів, захистити від примусового їх перепрофілювання в сімейні лікарі. Моя розмова з цього приводу з головним лікарем району, начальником обласного управління охорони здоров'я закінчилася «пшиком». Вони мусять виконувати «потребу часу» — таке їх пояснення свого «гвалтування» педіатрів. Та й не лише педіатрів. Моє переконання щодо примусового впровадження засад сімейного лікаря в сільській медицині — це є найбільша стратегічна помилка не лише керівників охорони здоров'я, а й всіх тих, хто причетний до цих «новацій» (постанова Кабінету Міністрів України від 20. 06. 2000 р. № 989 (989-2000-п) «Про комплексні заходи щодо впровадження сімейної медицини в систему охорони здоров'я»).

Я наведу думку лише двох людей:

1. Голяченко Олександр Макарович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського: «Сімейної медицини в Україні ніколи не буде! Виникає закономірне питання: чому? З багатьох причин, назву основні:

По-перше. Тепер в Україні маємо 28 тисяч дільничних лікарів-педіатрів, підліткових лікарів, дільничних лікарів-терапевтів, їх усіх потрібно «переробити» на лікарів сімейних, тобто — перевчити. Перевчити по-справжньому — це означає пройти трьохрічну перепідготовку. Як виняток, можна погодитись на дворічну перепідготовку, враховуючи, що ці лікарі дещо знають. Це колосальна психологічна і економічна проблема, бо ті, кому за 40 років,

перевивченню просто не піддаються, а на інших потрібно виділити великі гроші, яких немає. Мені можна заперечити, що дехто проходить перепідготовку. Так, від 3-х тижнів до 7 місяців. Саме таке «ноу-хау» запроваджено в Україні. То є наша буденна профанація, яку спостерігаємо не лише в медицині.

По-друге. Замість теперішніх кабінетів дільничних лікарів, які є стільниками в бджолиному вулику, який називається поліклінікою, потрібно створити окремі сімейні лікарські амбулаторії, які мають розміститись на першому поверсі дев'ятиповерхівки, мешканці якої протягом 24 годин матимуть змогу звернутися до сімейного лікаря. Сімейна амбулаторія, як мінімум, має складатися з приймальної кімнати, кабінету лікаря та кімнат для допоміжних досліджень. В Україні потрібно побудувати і обладнати, за моїми підрахунками, від 16 до 20 тисяч таких амбулаторій. Побудовано або переобладнано декілька десятків, зокрема одна амбулаторія відкрита в місті Тернопіль. Щоправда, знайдено профанаційний вихід: на кабінетах дільничних лікарів змінено вивіску. У селі, де дільничний лікар був один, це зробити елементарно просто, тому із тисяч отих лікарів переважна більшість задекларована в селі.

По-третє. Сімейна лікарська амбулаторія має бути не «гвинтиком» в теперішній поліклініці, а закладом, який має самостійний адміністративний, фінансовий і юридичний статус. Гроші мають виділятися амбулаторії із розрахунку на 1-го жителя, який до неї виявив бажання звернутись, але з таким розрахунком, що якщо сімейний лікар скерує свого хворого на консультацію до лікаря-спеціаліста, то цю консультацію він має оплачувати зі свого бюджету. Це квінтесенція сімейної медицини, це її гімн — «кто был ничем, тот станет всем». Що вийшло з такої революції маємо досвід.

По-четверте. Не тільки лікарі-спеціалісти і вся система не захочуть ставати з голови на ноги, тобто передавати пакет акцій в роки теперішньому упослідженому дільничному лікарю, що набуває статусу сімейного. Вони пошлються на цілком об'єктивну причину: теперішній дільничний лікар і навіть отой сертифікований сімейний лікар (їх в Україні за 12 років балачок про сімейну медицину підготовлено за профанаційною програмою одну тисячу) з цією роллю не справляється. І

це абсолютно правильно. Оця тисяча сімейних лікарів, що вже мають посвідчення, потужно дискредитують ідею.

По-п'яте. Тепер дільничний лікар обіймає від 5 % всього обсягу медичної допомоги (у місті) до 20 % (у селі). Сімейний лікар має забезпечити 90 % всього обсягу медичної допомоги. На долю вузьких спеціалістів залишається лише 10 %. Практично це означає, що 100 тисяч лікарів вузьких фахів, що тепер працюють в системі, стають непотрібними. Якби їх можна було б кудись відправити, за аналогією із українською бригадою, що їде до Іраку, то це був би вихід, але подібного виходу поки що немає. 100 тисяч лікарів-фахівців просто так не здаються.

По-шосте. Медичні академії й університети, які готують тепер лікарів, на словах за сімейного лікаря, на ділі — зацікавлені в підготовці лікаря-вузького спеціаліста. Бо це дає їм змогу збільшувати прийом абітурієнтів, а саме за їх рахунок вони живуть. Сімейна медицина різко звужує ринок праці, спеціалізована медична допомога практично не знає меж.

Боже, нашому теляті вовка з'їсти!»

2. «ОТЕЧЕСТВЕННАЯ МЕДИЦИНА НУЖДАЕТСЯ НЕ В РЕФОРМИРОВАНИИ, А В КАПИТАЛЬНОМ РЕМОНТЕ» (выдержка из газеты «Новости медицины и фармации», сентябрь 2006).

Заслуженный врач Украины, академик Украинской академии наук, главный врач Киевской городской клинической больницы № 8 Анатолий Пилецкий не только знает, что говорит, но и имеет моральное право на такое высказывание.

— Как Вы относитесь к идее создания новой медицинской специальности — семейного врача? — Я выскажу свое сугубо личное мнение. За 25 лет работы главным врачом я не встречал ни разу специалиста, который был бы профессионалом сразу в 6-8 медицинских отраслях. А тут нужен именно такой. Может, не стоит безумно брать пока еще не свойственный нам западный образец, а вернуть хотя бы то, что у нас уже было и всех устраивало...».

Я думаю, що анкетування з цього питання всіх лікарів нашої держави, дало б красномовну відповідь: «НІ» — сімейній медицині в нашому (українському) варіанті, не менше, аніж у 90 % випадків. «Радість» щодо успішного впровадження сімейної медицини

по-українськи можна назвати Cadmea victoria (Кадмова перемога. Перемога отримана дуже дорогою ціною й рівноцінна поразці...). Як тут не процитувати вірш Святослава Праска:

Як часто нас неволить суєта...
На дешевенькі оплески хвилинні
Розмінюємо корені глибинні,
Все по вершках,
Все по вершках вита
Наш нетерплячий демон — суєта.
А скільки гасел!
Фейерверки слів!!!
(І всі — зерно,
Всі — золото,
Всі — вічні...)
Й заснув народ під щебети столичні,
Душею обезкрилив і зослів
Од тих високих та порожніх слів.
І вже цурався батьківських джерел,
І припадав губами до баюри
Модерної продажної культури
В якій —
Коли ти хрунь —
Тоді орел!..
Хто ж ми такі без батьківських джерел?!

«Хто ж ми такі без батьківських джерел?!» На це запитання дає відповідь Олег Вергеліс у своїй статті, уривок з якої я наводжу:

«ЛИСТИ ЩАСТЯ» ЯНУКОВИЧУ («ДТ», 20 березня 2010)

Фініш великих виборів наздогнав скандал «виборів маленьких», на чергове Євробачення (в Осло). Інформпростір домучили «відкриті листи» від обурених та скривджених у зв'язку з Євроконкурсом. Президенту України, який необачно пообіцяв на плакатах «почути кожного», не залишається нічого іншого, як сісти — і слухати... цей скрегіт «піраній» в акваріумі під назвою «Шоу-бізнес».

Тим часом кожен у нас зайнятий важливою справою. Бійці з «білосердечної» агітбригади, що її народ прозвав «Пающіє труси», перуть

білизну, згадуючи минулі дні та битви, які хвацько програли вони. А переможці з біло-блакитної «Співочої ескадрильї» відразу вчепилися один одному в горлянки — за «галявину» під президентським сонцем. Золоті голоси з однієї партії на всю країну таврують ганьбою... вокаліста зі свого ж стану. Той (у свою чергу) — спливає мало не хрипом екзальтованих клятв у відданості партійному Ідеалу.

...Лист другий: В. Януковичу — від «єврокандидата» В. Лазаровича. У всесвітню «історію епістолярію» це його послання має ввійти не на день, не на рік, а на століття. Оскільки тут — еталонний взірець провінційного сервілізму. І тут мало не в чистій формі — художня матриця (вибачте за різкість) відвертого блюзнірства. І ще: образ по-рабськи нахиленої співочої голови... «Я гордий тим, що ще в 2006 році моїм голосом зазвучав Перший Марш «Партії Регіонів», було проведено більше ніж 40 концертів по регіонах в підтримку Вашої партії...»

Це пише не приречений на розстріл в'язень ГУЛАГу, який безнадійно апелює до «лівого Маршу» і до кількості «проробленої ним партійної роботи»... Це — на початку ХХІ століття — звертається до політика, здавалося б, вільна людина з вільної країни... Співак, у якого, до речі, і голос кращий, ніж у деяких колишніх посланців на Євро. У якого є такі-сякі, а все-таки професійні заслуги в графі «кар'єра».

І все ж він сервільно продовжує... «У 2007 році під керівництвом режисера-постановника Олександра Ревзіна приймав участь у передвиборчому турі Партії на телемостах з регіонами України. У 2009–2010 рр. мої композиції увійшли до промо-альбому в підтримку Вашої кандидатури на пост Президента України. Незважаючи на те, що я не був членом Партії Регіонів, своєю творчістю завжди підтримував виключно Партію, яку Ви очолюєте...» Відразу хочеться дописати — «...а якщо не повернуся з бою, то прошу вважати мене комуністом!»

Цікаво, звідки така рабська риторика в західника — в «сина простої української родини, який, проходячи до школи щодня по 10 км, мав на меті здобути певну освіту та розвиватися як особистість...»

Вочевидь, тривожний був цей шлях (10 км.), якщо «особистість» перетворюється в послужливого офіціанта (чого изволите-с? щас спою!), а не формується в гордого незалежного артиста (як його попередники з тих самих місць: Яремчук, Зінкевич, Івасюк), котрий повинен в подібній скандальній ситуації або сам піти (з піднесеною головою), щоб зберегти обличчя, або хоча б не знімати з цього обличчя... маску. (От тепер і здогадались, кому була присвячена його конкурсна пісня «I love you»...)»

Якщо я звертаю увагу читача на деякі особливості собі подібних, яких бажано уникнути з метою досконалості людини розумної взагалі і моїх співгромадян, зокрема, то маю намір сприяти у лікуванні довічних виразок суспільства. А ми

Начинаймо веселиться,
Час нам сльози осушити:
Доки лиха нам страшиться,
Не до смерті ж в горі жити.
Нехай злиї одні плачуть,
Бо недобре замишляють;
А полтавці добри скачуть,
Не на зло другим гуляють.
Коли хочеш бути щасливим,
То на Бога покладайся;
Перенось все терпеливо
І на бідних оглядайся.

*І. П. Котляревський
(«Наталка Полтавка»)*

«Любов за нас пішла на хрест...» У якій мірі кожен з нас здатний попрямувати, якщо не на хрест, то хоча б у цьому напрямку?

Думайте, дійте, огортаючи свою душу надією на Божу допомогу в добрих намірах і справах.

Літературно-художнє видання

Сміян Іван Семенович

ЛЮБОВ ЗА НАС ПІШЛА НА ХРЕСТ...
(книга вісімнадцята)

В авторській редакції

Редактор *Маргарита Більчук*
Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Підписано до друку 07.09.10. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. 8,4 ум. др. арк., 7,0 обл.-вид. арк.
Тираж 250. Замовлення 10-382.

Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.

46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua